

**T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

METEHAN ÇELİK

DOKTORA TEZİ

ADANA-2006

**T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Metehan ÇELİK

Danışman: Prof.Dr. BANU YAZGAN İNANÇ

DOKTORA TEZİ

ADANA-2006

ÖZET

EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Metehan ÇELİK

Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Banu YAZGAN İNANÇ

Şubat, 2006, 156 sayfa

Bu çalışmanın amacı evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirmektir. Ölçeğin geliştirilme aşamaları içinde kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve ölçüt bağıntılı geçerlik türleri ile iç tutarlık ve test-tekrar test güvenilirliği çalışmaları yapılmıştır.

Madde havuzunun oluşturulmasında kuramsal temel ve ilgili araştırmalar ve öğretim elemanları ve uzman psikolojik danışmanlardan yararlanılmıştır. Birinci yapı geçerliği çalışmasında 360, ikinci yapı geçerliği çalışmasında 146, üçüncü yapı geçerliği çalışmasında 217, dördüncü yapı geçerliği çalışmasında 301 evli birey örnekleme dahil edilmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmasında benzer ölçekler geçerliği için Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ) kullanılmış ve toplam 111 evli bireyden veri toplanmıştır. Ayırt edici geçerlik için ise Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) kullanılmış ve toplam 47 evli bireyden veri elde edilmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği çalışması 70 evli bireyden oluşan bir örneklem üzerinden üç haftalık bir ara ile elde edilmiştir.

Yapı geçerliği için gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizleri sonucunda 12 madde kalmış ve 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu üç faktör doğrulayıcı faktör analizi sonucunda desteklenmiştir. Her üç faktör de alt ölçek olarak kabul edilerek, içeriklerine göre “aile”, cinsellik” ve “benlik” olarak adlandırılmışlardır. Ayrıca ölçeğin tamamının ve alt ölçeklerinin iç tutarlık Cronbach alfa değerleri, madde-toplam puan korelasyonları ve test-tekrar test katsayılarının yüksek olduğu görülmüştür. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları sonucunda elde edilen ilişki değerleri ölçeğin geçerliğini destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Doyumu, Aile, Cinsellik, Benlik

ABSTRACT**RELIABILITY AND VALIDITY STUDIES OF
MARITAL SATISFACTION SCALE****Metehan ÇELİK****Ph.d Thesis, Department of Educational Science****Supervisor: Prof. Dr. Banu YAZGAN İNANÇ****February, 2006, 156 pages**

This study aimed at developing a scale to measure marital satisfaction of marriage people. Content validity, construct and concurrent validity studies were done for development process of the scale. Internal consistency and test-retest reliability calculations were done to test the reliability of the scale.

In this study for the first construct validity study, a sample of 360 married individuals were selected with snowball sampling. For the second construct validity study, the scale was given to 146 married individuals. For the third construct validity study, 217 married individuals filled the scale and for the fourth phase of the construct validity 301 married individuals were reached for collecting data.

For the convergent validity evaluation Marital Adjustment Scale (MAS) was administered to 111 married individuals. Discriminant validity study was done 47 married individuals and for this study Beck Depression Scale was administered to the sample. Test retest reliability with 3 weeks interval using a 70 married couple sample was found to be .86 with total score.

Factor analysis results revealed a three factor scale having 13 items all together. The scale factors were labeled as family (5), sexuality (5) and self (3) respectively. Convergent validity and total scale-subscale correlation values were found to be significantly high.

Key Word: Marriage Satisfaction, Family, Sexuality, Self

ÖNSÖZ

Bu çalışmada evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmeye yönelik bir evlilik doyum ölçeği geliştirilmiştir.

Bu çalışmanın planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde birçok kişinin katkısı olmuştur. Çalışma süresince titiz çalışmaları ve yönlendirmeleri ile bana yol gösteren Danışmanım Prof. Dr. Banu İnanç'a, özellikle açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerin yorumunda etkili uyarıları ve yönlendirmeleri ile Doç. Dr Ragıp Özyürek'e, hem tez izleme jürimde hem de jüri üyeleri arasında bulunan ve çarpıcı, değerli açıklamaları ile bana rehberlik eden Yard. Doç. Dr. Şükrü Uğuz'a önemli ve değerli eleştirilerinden dolayı, tezimi okuyup katkıda bulunan jüri üyesi Prof. Dr. Zafer Gökçakan'a, tezimin son halini almasında bana değerli vaktini ayırıp beni bilimsel açıklamaları ile yön çizmemi sağlayan Yard.Doç.Dr. Mehmet Bilgin'e ölçeğin vücut bulmasında ilk adımlarımı atmamda istatistik analizler konusunda değerli yardımlarını benden esirgemeyen Öğr. Gör. Mediha Sarı'ya çok teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmam boyunca bana sabır ve anlayış gösteren, beni tükenme noktasında her zaman destekleyen ve verilerimin toplanmasında çok büyük emeği olan Yard. Doç. Dr. A. Rezan Çeçen'e ve Öğr. Gör. Birsal Aybek'e, Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanlarına ve çalışmaya destek olan Ç. Ü. Araştırma Fonu Saymanlığı'na (SOSBE2002D39) ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Araştırma süresince hiçbir zaman benden desteğini esirgemeyen Aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Metehan ÇELİK

Şubat, 2006

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	10
1.3. Araştırmanın Önem ve Gerekçesi.....	12
1.4. Tanımlar.....	21

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	22
2.1. Kuramsal Açıklamalar.....	22
2.2. Aile ve Evlilik ile İlgili Yaklaşımlar.....	24
2.2.1. Sistem Yaklaşımı.....	24
2.2.2. Yapısal Yaklaşım.....	29
2.2.3. Davranışçı Yaklaşım.....	30
2.2.4. İletişim Yaklaşım.....	32
2.2.5. Bilişsel Yaklaşım.....	34
2.2.6. Stratejik Yaklaşım.....	35

2.2.7. Yaşantısal Aile Yaklaşımı.....	37
2.2.8. Gelişimsel Yaklaşım.....	38
2.2.9. Evlilik Doyumu ve Aile.....	40
2.2.10. Evlilik Doyumu ve Cinsellik.....	41
2.2.11. Evlilik Doyumu ve Benlik.....	43
2.3. Ölçek Geliştirme ile İlgili Araştırmalar.....	44
2.3.1. Evlilik Doyumu ile İlgili Geliştirilmiş Ölçekler.....	44
2.3.2. Türkiye’de Kullanılan ve Geliştirilmiş Ölçekler.....	45
2.3.3. İlgili Araştırmalar.....	47
2.3.4 Evlilik Doyumu.....	54
2.3.5 Evliliği Etkileyen Alanlar.....	55

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	66
3.1.Araştırma Modeli.....	66
3.2.Evren.....	66
3.3.Örnekleme.....	66
3.4.Örnekleme-1.....	66
3.5. Örnekleme-2.....	67
3.6. Örnekleme-3.....	67
3.7. Örnekleme-4.....	68
3.8. Örnekleme-5.....	68
3.8.1. Veri Toplama Araçları.....	70
3.8.2. İşlem Yolu.....	72

3.8.3. Analizler.....	74
3.8.3.1. Birinci Örneklem İçin Yapılan Analizler.....	74
3.8.3.2. İkinci Örneklem İçin Yapılan Analizler.....	74
3.8.3.3. Üçüncü Örneklem İçin Yapılan Analizler.....	74
3.8.3.4. Dördüncü Örneklem İçin Yapılan Analizler.....	75
3.8.3.5. Beşinci Örneklem İçin Yapılan Analizler.....	75

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	78
4.1. Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	78
4.1.1. Kapsam Geçerliği.....	78
4.1.1.1 Yapı Geçerliği.....	78
4.1.1.2 Birinci Faktör Analizi.....	79
4.1.1.3. İkinci Faktör Analizi.....	81
4.1.1.4. Üçüncü Faktör Analizi.....	83
4.1.1.5.Beşinci Çalışma Analizi Bulgular.....	85
4.1.1.6. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	91
4.2. Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	91
4.3. Kişisel Değişkenler Açısından Evlilik Doyumuna Yönelik Bulgular.....	92

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	104
5.1. Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Tartışma ve Yorum.....	104
5.1.1. Yapı Geçerliği Çalışmalarına İlişkin Tartışma ve Yorum.....	104
5.1.1.1. Faktör Analizi Sonuçlarına İlişkin Tartışma ve Yorum.....	104
5.1.1.2. E.D.Ö. Alt Ölçeklerinin Birbirleriyle Korelasyonlarına Yönelik İlişkin Tartışma ve Yorum.....	107
5.1.1.3. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Çalışmaları İlişkin Tartışma ve Yorum.....	109
5.2. Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Tartışma ve Yorum.....	111

5.3.	Evli Bireylerin Bazı Demografik Özellikleri ile Evlilik Doyum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılıklara İlişkin Tartışma ve Yorum.....	112
5.3.1.	Cinsiyet ve Evlilik Yılı ile İlgili Tartışma ve Yorum.....	112
5.3.1.1.	Cinsiyet ve Evlilik Şekli ile İlgili Tartışma ve Yorum.....	114
5.3.1.2.	Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi ile İlgili Tartışma ve Tartışma ve Yorum.....	115
5.3.1.3.	Cinsiyet ve Çocuk Sayısı ile İlgili Tartışma ve Yorum.....	116

BÖLÜM VI

SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	118
6.1. Sonuçlar.....	118
6.2. Öneriler.....	120
6.2.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler.....	120
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	121
KAYNAKÇA.....	122
EK.....	151
ÖZGEÇMİŞ.....	156

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1 Araştırmanın Çalışma Evrenini ve Çalışma Grubunu Oluşturmak İçin İncelenen Evlilik Doyumuna Yönelik Yapılan Ölçeklerin Örneklem Sayısı, Örneklem Seçimi ve Örneklemin Demografik Değişkenleri.....	15
Tablo 2 Beşinci Çalışma Örneklemini Oluşturan Evli Kadın ve Erkeklerin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı ve Dağılımın Yüzdeleri.....	70
Tablo 3 EDÖ'ye Ait Birinci Temel Bileşen Analizi Sonrasında Elde Edilen Faktör Çözümü. Bileşenlere Ait Faktör Yükleri ve Özdeğerler ile, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Altölçeklerin Cronbach Alfa Değerleri.....	81
Tablo 4 EDÖ'ye Ait İkinci Temel Bileşen Analizi Sonrasında Elde Edilen Faktör Çözümü. Bileşenlere Ait Faktör Yükleri ve Özdeğerler ile, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Altölçeklerin Cronbach Alfa Değerleri.....	83
Tablo 5 EDÖ'ye Ait Üçüncü Temel Bileşen Analizi Sonrasında Elde Edilen Faktör Çözümü. Bileşenlere Ait Faktör Yükleri ve Özdeğerler ile, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Altölçeklerin Cronbach Alfa Değerleri.....	84
Tablo 6 EDÖ'ye Ait Dördüncü Temel Bileşen Analizi Sonrasında Elde Edilen Faktör Çözümü. Bileşenlere Ait Faktör Yükleri ve Özdeğerler ile, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Altölçeklerin Cronbach Alfa Değerleri.....	87
Tablo 7 EDÖ'nün Altölçek ve Toplam Puanlarına İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları.....	91
Tablo 8 EDÖ ve Alt Ölçeklerinin EUÖ ve BDÖ ile Korelasyonları.....	92
Tablo 9 Evlilik Doyum Ölçeğinin Madde-toplam Puan Korelasyon Ranjları, İç Tutarlık ve Test-Tekrar Test Güvenirliği Katsayıları.....	93
Tablo 10 EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Evlilik Yılına	

Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma ile n Değerleri.....	94
Tablo 11 EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Evlilik Yılı Kategorilerine Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	96
Tablo 12 EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Evlilik Şekline Yılına Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma ile n Değerleri.....	97
Tablo 13 EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Evlilik Şeklindeki Kategorilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	98
Tablo 14 EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma ile n Değerleri.....	99
Tablo 15 EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Kategorilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	100
Tablo 16 EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Çocuk Sayısına Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma ile n Değerleri.....	102
Tablo 17 EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Çocuk Sayısı Kategorilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1 Araştırmada Sınanan Üç Faktörlü Model.....	89
Şekil 2 Çapraz Geçerleme Örnekleme ile Sınanan 3 Faktörlü Modelin Faktör Yükleri ile Çoklu Korelasyon Değerlerinin Kareleri. Faktör Yüğü Olarak Tam Standardize Edilmiş Değerler.....	90

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

Toplumun temel taşlarından biri olarak nitelendirilen ailenin oluşumunda evliliğin önemi günümüzde giderek artmaktadır. Evlilik, insanın gelişiminde birinci düzeyde rol oynayan ve bir süreç sonucu oluşan en küçük birimdir. Bireyin ihtiyaçlarını karşılayabileceği en doğal ilişki biçimi evliliktir. Kişinin maddi manevi doyum sağlaması, görevlerini iyi bir şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı çevreye uyum sağlayarak yararlı bir birey olabilmesinde içinde bulunduğu evlilik ilişkisinin önemli katkıları bulunmaktadır. Kişinin sosyal açıdan gelişmesi için önemli bir etkiye sahip olan evliliğin çok farklı tanımları dikkati çekmektedir.

Literatür incelendiğinde farklı yazarların evliliği farklı şekillerde tanımladıkları gözlenmektedir (Shadish, Ragsdale, Glaser, Montgomery 1995; Moon, Dillon, Sprengle, 1990). Evlilik, bireyin hayatının birçok yönünü etkileyen önemli bir kurumdur. Kişinin, evlilik doyumu veya temel ilişkileri, onun yaşamdaki mutluluğunu etkileyen önemli bir etkidir. Evlilik ilişkisinin irdelenmesi hem kuramsal hem de terapötik amaçlar açısından son derece önemlidir. Glen (1990) evliliğin, bireyin yaşam süresini uzattığını, psikolojik ve bedensel sağlığını koruduğunu, mutluluğunu arttırdığını belirtmektedir.

Evlilik, toplumlarda farklı yapılar gösterebilen, aile kurmayı ve türün devamını sağlayan iki insanın kalıcı bir beraberlik için bir araya gelerek oluşturdukları, birbirlerine ve çocuklarına karşı ortak sorumluluklarını yerine getirmeye söz verdikleri, birbirine bağlı sistemlerden oluşan evrensel bir kurumdur (Saxton, 1982, s.216).

Bir yaşam biçimi olarak evlilik olgusuna, birbirinden çok farklı kültürlerde evrensel düzeyde rastlanabilmektedir. Bu durum evliliğin, kişisel ve toplumsal olarak çeşitli işlevlerinin olmasından kaynaklanmaktadır. “Evlilik” kavramı, “aile” kavramına göre daha belirgin bir kavramdır. “Aile” bir grup veya örgüt, “evlilik” ise karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla oluşturdukları birlikteliktir. Evlilik, kurumlaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği “karı-koca” olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan,

toplumsal yönden “devletin” kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir (Özguven, 2001, s.60). Evlilik, yasalarla belirlenen, iki kişi arasındaki yakın ilişkinin meydana getirdiği birlikteliktir (Jacobson ve Gurman, 1995).

İki insan birlikte olmaya başladıkları andan itibaren, daha önceki yaşam biçimlerini (zamanı, mekanı, vb. paylaşmaya ilişkin bir takım durumlarda) değiştirmeye ve yeni etkileşim biçimlerini denemeye başlamaktadır. Bu etkileşim biçiminin tutması oranında, bir çift, yani iki kişilik bir psikolojik sistem oluşabilmektedir (Gülerce, 1996).

Psikolojik sistem içerisinde bireyler duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Glenn (1991), evliliği bireylerin mutluluğunu sağlayan ve kişiliklerinin gelişmesinde önemli rol oynayan bir birim olarak tanımlamaktadır. Fowers (1993) ise evliliği bireyin benliğini başkasının benliği ile birleştirmesine imkan veren, kişiliğinin gelişmesini ve mutlu olmasını sağlayan bir kurum olarak görmektedir.

Smith (1994) evliliğin ailenin oluşumunda ilk basamağı oluşturduğunu belirterek, ailenin sağlıklı veya sağlıksızlığını anlayabilmek için evliliğin incelenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Gladding (2002), evlilik ve aile kavramlarının birbiriyle ilişkili olduğunu söylemekte, aynı zamanda aralarında farklılığın da olduğunu belirtmektedir. Ayrıca evlilik evresinde eşlerin birbirlerini tanımaya, anlamaya, ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıklarını ve bu evrede bireylerin birbirlerini yücelttiğini belirterek, aile kavramında eşlerin haricinde çocuklar ve ailenin diğer büyüklerinin de ele alındığını vurgulamaktadır.

Başka bir tanımda ise evlilik ailenin kurulmasında ilk evreyi oluşturan eşler arasındaki ilişki biçimi olarak ifade edilebilir. Evlilik ve aile ögeleri arasındaki ilişkilerin nasıl ortaya çıktığını açıklamak için yapılan bazı araştırmalar, bu ögelerin bazen içiçe olduğunu, bazen aralarında hiçbir ilişkinin olmadığını, bazen evlilik ilişkisini etkileyen faktörlerin sadece eşleri etkileyebildiğini, bazen de eşler arasındaki ilişkiyi etkileyen faktörlerin ailenin diğer ünitelerini de etkilediğini belirtmektedir (Everett, 1990).

Terry ve Kottman (1995), sağlıklı ailelerdeki çiftlerin uyumlu ve doyum sağlayıcı evliliklerinin olduğunu belirterek, eşler arasındaki etkili iletişimin, destek ve onayın, aile ile ilgili görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinin, çocuklarla ilgilenebilmenin, karşılıklı saygı ve değer vermenin, boş zamanları birlikte paylaşmanın, problemlere birlikte göğüs

germenin, eşlerin aileye ekonomik anlamda katkıda bulunmasının ve bir meslek sahibi olmalarının evlilikteki psikolojik doyumu etkilediğini vurgulamaktadır.

Duvall (1957), aile yaşamının incelenmesinde sekiz dönem olduğunu belirtmektedir. Bu dönemlerin ilk düzeyini evliliğin oluşturduğu belirtilerek ailenin oluşumunda evliliğin önemli bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Duvall'ın yaşam döngüsü modeli geçmişte, o anda ve gelecekte evliliğin ve ailenin gelişimsel olarak her aşamada nasıl tanımlanabileceğini belirtmektedir (Akt; Nystul, 1999). Kovacs (1988), aile yaşamının süreç içerisinde nasıl değiştiğini anlayabilmek için aile yaşam döngüsünün önemli bir model olduğunu belirtmiş ve aile sistemi içerisinde sistemin başlangıç noktasını evliliğin oluşturduğunu ifade etmiştir.

Duval'ın Aile Yaşam Döngüsü Düzeyleri

Ailenin Yaşam Dön. Düzeyi	Ailedeki Pozisyon	Ailenin Gel. Görevleri	Düzeyin Süresi
1.Çocuksuz evli çiftler	Karı-Koca	Uyumlu ve doyum sağlayıcı bir evlilik oluşturmak.	2 yıl
2.Çocuklu aileler (30 aylık bebeğe sahip)	Karı-anne, koca-baba kız çocuk veya erkek çocuğu, ya da her ikisi.	Çocuğun gelişimi için ona cesaret vermek.	2-5 yıl
3.Okulöncesi çocuğu olan aileler. (30 ay ve 6 yaş).	Karı-anne, koca-baba Kızçocuk-kızkardeş, Erkekçocuk-erkek kardeş	Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak (okul öncesi çocuğu).	3-5 yıl
4.Okula giden çocukları olan aileler. (6-13 yaş).	Karı-anne, koca-baba Kızçocuk-kızkardeş Erkekçocuk-erkek kardeş	Okul başarısı için çocuğu cesaretlendirme. Okula giden çocuğu olan ailelerle uyum sağlama.	7 yıl
5.Ergenlik çağında çocuğu olan aile (13-20 yaş).	Karı-anne, koca-baba Kızçocuk-kızkardeş Erkekçocuk-erkek kardeş	Yetişen çocukların ebeveynleri olarak ilgi ve kariyer oluşturmalarını sağlama, sorumlu bir özgürlük anlayışı oluşturma	7 yıl
6.Değişen aile yapısı (İlk çocuk evden ayrılmış, son çocuk ayrılıyor).	Karı-anne-büyükanne Koca-baba-büyükbaba Kızçocuğu-kızkardeş-hala Erkekçocuğu-erkek kardeş-amca	Okul, askerlik, evlilik ve iş için gençleri desteklemek.	8 yıl

7.Orta yaşlı ebeveynler (Boş yuva, emeklilik)	Karı-anne-büyükanne Koca-baba-büyükbaba	Evlilik ilişkisini yeniden düzenlemek, soybağlarını devam ettirmek.	15+
8. Aile üyelerinin yaşlılığı (Eşlerden birinin ölümü)	Dul erkek- dul bayan Karı-anne-büyükanne Koca-baba-büyükbaba	Yalnız yaşamaya alışma ve emekliliğe uyum sağlama, yaşlılıkta ihtiyaçları giderebilme.	10-15+

(Akt:Nystul, 1999)

Bentowim, Barners ve Cooklin (1987), evliliği, birbiriyle etkileşim halinde olan, aralarında yakın ilişkilerin bulunduğu bireylerden oluşan dinamik bir birim olarak tanımlamaktadır. Framo (1996) evliliği, birbirlerine derin duygularla bağlanan, birbirlerinin sevgi, bağlılık, ait olma, mutlu olma gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan bir birim olarak tanımlamaktadır. Ailenin oluşumunu sağlayan evlilik, üyelerinin manevi ve maddi ihtiyaçlarını giderebilen, üyelerinin güvende olmasını sağlayan, üyelerin birbirine karşılıksız olarak yardım ettiği ve sempati duyduğu önemli bir yapıdır (Sayger, Homrich, Horne, 2000).

Hansen ve L'Abate (1982) evliliği, eşler arasında birliğin olduğu, üyeleri arasında açık ve güvenilir ilişkinin bulunduğu, bireylerin doğal olabildiği ve kişisel farklılıkların yaşanabildiği, etkili bir iletişimin varolduğu, üyelerin maddi ve manevi ihtiyaçlarının giderilebildiği, yakınlık, kırgınlık ve cinsellikle ilgili duyguların yaşanabildiği bir sistemler bütünü olarak tanımlamaktadır.

Cutlar ve Radford (1999), aralarında iyi bir ilişki bulunan, çocuklarının geleceğini, güvenliğini düşünen ve geleceğe iyimser bakan, açık iletişim kuran evlilik sisteminin sağlıklı bir aile yapısını temsil ettiğini belirtmektedirler ve birbirlerine karşı sorumluluk duygusu taşıyan, birbirlerini sosyal açıdan destekleyen, birlikte isteyerek zaman geçiren, üyeler arasında açık iletişim olan, kriz durumunda birbirine kenetlenen bireylerin oluşturduğu sistemi evlilik olarak nitelemektedirler.

Evlilik tüm insan topluluklarında görülmektedir. Günümüz toplumlarında insanların tamamına yakını en az bir kez evlenmiştir (Kammeyer, 1990). Evlilik çok yaygın bir yaşam tarzıdır. Evlilik evrensel bir yaşam tarzı olarak görülse de ülkeler açısından evlenme oranları değişebilmektedir. Hindistan gibi farklı kültürleri içinde barındıran bir ülkede kadınların %99'dan fazlasının evli olduğu bilinmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise çoğu insan evli olmakla beraber, 18 yaşındaki her 4 insandan birinin evli olmadığı belirtilmektedir (Fuhrman, ve Funder 1995). Evlilik evrensel bir yapı gösterse de günümüzde artık büyük değişimler geçirmektedir. Trent ve South (1992), son on yıl içinde her 100 kadından 24'ünün, her 100 erkekten 26'sının eğitim ve iş kariyeri elde etmek için evlilik düşünmediklerini belirtmiştir.

Evlilik kurumu evrensel bir kurum olarak görülse de farklı toplumlarda bu kurumun değişik özellikler taşıdığı dikkati çekmektedir. Genel olarak geleneksel bir anlayışın hakim olduğu evlilik kurumu giderek eşitliğin hakim olduğu modern bir yapıya dönüşmektedir. Bu farklılığı görebilmek için geleneksel ve modern evliliklerin hangi özellikleri içerdiğine bakmak yararlı olacaktır:

Geleneksel evlilikler

- Günlük ve geleneksel roller vurgulanmıştır
- Eşler evlenmeden birlikte yaşayamazlar.
- Kadın kocasının soyadını alır.
- Erkek egemen, kadın pasiftir.
- Kadının ve erkeğin rolleri kesin ve katıdır.
- Sadece erkek evin geçimini sağlar.
- Erkek cinsel ilişkiyi başlatır kadın uyum sağlar.
- Çocuklarının bakımını sadece kadın üstlenir.
- Eğitim sadece erkek için önemlidir.
- Ailenin oturacağı yeri erkeğin mesleği belirler.

Modern Evlilikler

- Arkadaşlık üzerine temellendirilmiştir.
- Evlenmeden önce eşler birlikte yaşayabilirler.
- Kadınlar kendi soyadlarını kullanabilirler.
- Eşler hem pasif hem de egemen olabilir.
- Her iki eşin de rolleri esnektir.
- Evin geçimini her iki eş de sağlayabilmektedir.
- Her iki eşte cinsel ilişkiyi başlatabilir.
- Ebeveynler çocuklarının bakımını paylaşırlar.
- Eğitim her iki eş için de önemlidir.
- Ailenin ikamet edeceği yeri her iki eşin mesleği belirler.

(Rathus, Nevid, Rathus, 1998).

Aileye bir sistem olarak bakıldığında içinde bir takım alt sistemlerin varolduğu görülmektedir. Evlilik ise eşlerin oluşturduğu ve ailenin oluşmasına temel olan bir alt sistemdir. Bu sistem içerisinde eşlerin evlilik ilişkilerinden aldıkları doyum önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Gibson (1993), evlilik terapisi için başvuran eşlerin para, cinsellik ve çocukları ile ilgili şikayetlerden çok, aralarındaki ilişkinin ortaya çıkardığı tatminsizlikten şikayet ettiklerini belirtmiştir.

Aile bir bütündür ve evlilik ailenin temellerinin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle sanayileşme ve endüstrileşme olgusu evliliğin yapısını değiştirmiş olup bu değişim değişen toplumda yaşamı sürdürmek ve uyum sağlamak açısından evliliğin yapısının anlaşılmasının ve iyi bir şekilde değerlendirilmesinin önemini arttırmaktadır. Olson (1993), ailenin yapısının iyi bir şekilde değerlendirilmesi açısından eşlerin evlilik ilişkilerinin anlaşılmasının önemini belirtmektedir. Farley (1990), aile sisteminin anlaşılmasında evliliğin irdelenmesinin aile içindeki zorlukların, problemlerin çocuklar ve ebeveynler arasındaki sorunların anlaşılmasını kolaylaştırabileceğini ifade etmektedir.

Evlilikteki sorunların, çatışmaların fark edilmesi ve anlaşılması eşler arasındaki evlilik doyumunun tatmin edici olması açısından önemlidir. Bu nedenle evlilik ve aile danışmanları evliliğin ve ailenin değerlendirilmesinde çok yönlü bir bakış açısına sahip olunması gerektiğini vurgulamaktadır. South ve Lloyd (1995), evliliğin birçok faktörden etkilendiğini belirterek evliliğin değerlendirilmesinde kültür, cinsiyet, cinsel uyum, çocuk sayısı, evlenme biçimi ve eğitim gibi değişkenlerin dikkate alınmasının önemli olduğunu ifade etmektedir.

Fincham ve Bradbury (1987) evlilik doyumu ve kalitesi ile ilgili yapılan aile araştırmalarının çok geniş bir alanı kapsadığını belirterek özellikle kalite ve doyum faktörlerini tanımlamada, ölçmede ortak bir görüşün olmadığını bundan dolayı hem evlilik ilişkisinde hem de eşlerin birbirine karşı gösterdikleri tutumlarda uzman değerlendirmesi açısından sorunlar yaşandığını ifade etmektedir. Ayrıca evliliğin olumsuz fiziksel ve psikolojik etkilerinin eşler arasında özel problemler yarattığını bu problemlerin belirgin hale getirilmesi için uygun ölçme araçları ile değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Vaugh ve Baier (1999) evlilik doyumunu ölçmek için varolan ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik açısından eleştirildiğini belirterek evlilik ve aile ilişkisini etkileyen faktörleri geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçen ölçme araçlarına ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Heyman, Sayers ve Bellack (1994) evlilik doymunu eşler arasındaki ilişkinin uyumu, kalitesi, ilişkiden aldıkları mutluluk ve bu kavramların bir ahenk içinde ilişkide devam etmesi olarak açıklamaktadır. Cohen (1985) evlilik doyumunu ifade eden uyum, ilişkinin kalitesi ve mutluluğun evlilikte önemini ifade ederek bu kavramların ilişkide problem haline gelmesi durumunda uygun ölçeklerle sağlıklı bir şekilde tanımlanması ve değerlendirilmesi gerektiğini ve bu değerlendirmenin evlilik terapisine terapi sürecinin verimliliği açısından yarar sağlayacağını belirtmektedir.

1930'lu yıllardan bu yana evlilik doymunu, uyumu ya da kalitesi gibi kavramları ölçmeye ve değerlendirmeye yönelik bir çok ölçek geliştirilmiştir (Norton, 1983).

Evlilik ilişkisinde ilişkiyi etkileyen birçok boyut vardır, eşlerin bu boyutları nasıl algıladıkları ve nasıl tepki verdikleri önemlidir. Ayrıca eşlerin zarar verici bir ilişkiye sahip oldukları konusunda hemfikir olmamaları ve var olan problemleri görmezden gelmeleri terapi açısından güçlükler ve sınırlılıklar yaratmaktadır. Terapiye gelen ailelerin ilişkilerini daha gerçekçi ve kabul edici bir şekilde görmeleri, anlamaya çalışmaları açısından evliliğin belirli boyutlarına odaklanmış, çiftlerin ihtiyaçlarını ortaya koyabilecek, evlilik doyumunu ölçen ölçeklerin geliştirilmesi gerekmektedir (Sabatelli ve Ronald 1984).

Guidubaldi ve Cleminshaw (1985) çiftlerin genel yaşam doyumlarının ve yaşam tarzlarının evlilik doyumlarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu vurgulamış, eşlerin evlilik doyumlarının ve çocukların sosyalleşmesinin eşlerin davranışları ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca eşlerin ebeveyn rollerini sürdürmelerinin evlilikten aldıkları doymun yüksek olması ile ilgili olduğunu vurgulayarak doymunu yüksek olan eşlerin ebeveyn rollerini sürdürürken çocuklarına karşı daha açık ve ilgili olduklarını belirtmiştir. Öte yandan evlilik doyumunu etkileyen bu tip faktörlerin (çocuk, çocuk yetiştirme tutumu) zorluklar yaratarak eşler arasındaki evlilik doyumunu düşürdüğünü ifade ederek bu faktörlerin bilimsel olarak değerlendirilmesi gerektiğini, bunun için de evlilik ile ilgili ölçeklerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu açıklamışlardır.

Geçmişte yapılan (1986 ve 1995 yılları arası) evlilik doyumu ile ilgili çalışmalar genellikle evlilik doyumunu kavramsal düzeyde değerlendirmeye çalışmıştır (Sabattelli ve Waldron, 1995). Gladding (2002) evlilik doyumunun yapısını kavramsal olarak ölçen çalışmaların, çiftlerin kendi yaşamlarındaki rolleri, görevleri ve evlilik ilişkilerini nasıl algıladıklarını açık bir şekilde gözler önüne sermediğini belirterek, bu durumda evlilik doyumunu gerçekçi bir şekilde irdeleyen ölçeklerin olmamasından kaynaklı olduğunu vurgulamaktadır.

Evlilik doyumunu değerlendirmeye çalışan çalışmalar ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerinin kalitesini, çocukları ile birlikte iken yaşadıkları mutluluğu irdeleyen soruların cevaplanması şeklinde değerlendirmektedir (Wright ve Fhicten, 1983).

Evlilik doyumunu ölçen ölçekler genel olarak ebeveynlerin davranışsal olmayan yönlerini değerlendirmek üzere hazırlanmış olup bu ölçekler özellikle ebeveynlerin çocuk yetiştirmede uyguladıkları otoriter, izin verici tarzları, tutumları ve bilişsel anlayışı değerlendirmeye yöneliktir. Bu nedenle evlilik doyumunu etkileyen farklı unsurların ölçümünde kullanılacak ölçeklerin geliştirilmesi önemli olmaktadır (Sabatelli ve Waldron, 1995).

O'Rourke ve Cappeliez (2002) çiftler arasındaki doyumunu sağlıklı, nesnel bir şekilde değerlendirmek için uygun ölçeklere ihtiyaç duyulduğunu belirterek özellikle eşlerle görüşerek onların evlilik ilişkileri ile ilgili bilgi toplamaya yönelik öz-bildirim tarzındaki değerlendirmelerin evlilik doyumuna dair yanlı ve ön yargılı değerlendirmeler olduğunu ifade etmektedirler. Bu nedenle eşler arasındaki doyumunu nesnel bir şekilde psikometrik olarak ortaya koyabilecek ölçek geliştirme çalışmalarına gerek olduğunu vurgulamaktadırlar.

Waldron ve Sabatelli (1997) evlilik doyumunu kavramsal düzeyde değerlendirmenin sadece eşlere evlilik ilişkilerindeki sorumlulukları, rolleri hakkında sınırlı bir perspektif sağlayacağını vurgulayarak bu sınırlılığın evlilik doyumunu ile ilgili yapılacak çalışmalarda ölçüm hatalarına, geçerlik ve güvenilirlik hatalarına neden olacağına ve yapılan çalışmaların sonuçlarının genellenmesinde sakıncalar yaratacağına dikkati çekmektedirler.

Crane, Middleton ve Bean (2000) aile ve evlilik ilişkilerini değerlendirmede daha çok öz-bildirim tekniklerinin kullanıldığını ve bu yöntemlerin evlilik ve aile ile ilgili ölçümlerde

avantaj sağladığını belirterek bu yöntemin aile ve evlilik terapistlerine problem odaklı bilgi vermekten çok çiftlerin problemlerine yönelik genel bilgi sağladığını ve böyle değerlendirmelerin sağlıklı bir sağaltım sağlamadığını vurgulamıştır. Bu nedenle aile ve evlilik alanında terapistlere problem odaklı bilgiler sağlayacak psikometrik ölçüm araçlarına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir.

Holman ve Larson (1994) evliliğin aile kurmanın ilk basamağı olduğunu ve bu birim oluşturulmadan önce kişilerin kendilerini evliliğe hazır hissetmeleri gerektiğini, bireylerin hazır olma durumlarının farklı açılardan değerlendirilerek onları evliliğe sağlıklı bir şekilde hazırlamanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca evlenecek olan çiftlerin ilişkilerinin değerlendirilmesinin evlilik ilişkilerinde uyum ve doyum sağlaması açısından, birbirlerini daha iyi tanımaları ve kabullenmeleri yönünden gerekli olduğunu bunun için gerek evlilik öncesi ilişkiyi gerekse evlilik ilişkilerini değerlendirecek geçerli ve güvenilir ölçeklerin geliştirilmesinin anlamlı olduğunu belirtmektedir.

Aile ve evlilik terapistleri çalışmalarında evliliğin farklı boyutlarında (yakınlık, güç, ebeveynlik vb.) var olan problemleri kısa sürede belirlemek ve tedaviyi hızlandırmak, aileye uygun eğitim programları hazırlamak için birçok ölçek kullanmaktadırlar. Bu nedenle aile ve evlilik terapistlerinde ilişkiyi değerlendiren ölçeklerin kullanılması ve geliştirilmesi son derece önemlidir (Touliatos, Perlmutter ve Straus, 1990). Günümüzde çiftlerin ilişkilerini değerlendiren ölçeklerin kullanılması aile danışmanları tarafından giderek kabul gören bir anlayış olmakla birlikte özellikle ailenin değiştirilmesi gereken yönlerinin daha kolay belirginleşmesi açısından ölçek kullanımı büyük yararlar sağlamaktadır (Thomas ve Olson 1993).

Gladding (2002) evlilik danışmanının problemlili eşlere problem alanlarını en iyi ve açık bir şekilde göstermek, eşlerin neye ihtiyaçları olduğunu ortaya çıkarmak ve ilişkileri hakkında kesin güvenilir bilgi elde etmek için evlilik ve aile danışmanlığında ölçek kullanmanın ve bu alanla ilgili yeni ölçeklerin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Evlilik doyumu ve aile ile ilgili yabancı yazın incelendiğinde evlilik doyumu ile ilgili ölçek çalışmalarının yoğun olduğu ve bu alanda ölçek kullanmanın terapistlere sağaltım açısından büyük avantaj sağladığı dikkati çekmektedir. Ülkemizde aile ve evlilik ile yapılan

çalışmalara bakıldığında özellikle ölçek geliştirmeye yönelik çalışmaların genel olarak uyarlama çalışmaları ile sınırlı olduğu görülmektedir.

Büyükşahin (2004) yapmış olduğu çalışmada ülkemizdeki ikili ilişkilere yönelik yapılmış uyarlama ölçeklerini bir araya getirmiştir. Çalışmada evlilik ve aile ilişkisini ölçen ölçeklerin uyarlama çalışmaları olduğu dikkati çekmektedir. Evlilik ve aile evrensel birimler olmakla birlikte her aile ve evlilik kurumu içinde yaşadığı toplumun kültürel özelliklerini bünyesinde taşımaktadır. Hünler ve Gençöz (2003) yaptıkları çalışmada evlilik doyumunu değerlendirirken kültürel farklılıkların da dikkate alınması gereken önemli bir alan olduğunu ifade etmişlerdir.

Öte yandan, Yeşilyaprak (2000) aile yapısının çocuğun okulda aldığı eğitimdeki başarısı üzerinde çok etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bireylerin sosyo-kültürel düzeylerinin oluşumunda anne ve babadan aldığı geri bildirimler kişinin sosyalleşmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu perspektiften bakıldığında aile içerisinde diğer üyelerin davranışlarını etkileyen ebeveynlerin ilişkilerinin iyileştirilmesi, okul psikolojik danışmanı ile ebeveynler arasında işbirliğinin daha ivedi ve kolay sağlanması için ölçeklere gerek vardır. Ancak içinde yaşadığımız kültüre özgü bir ölçme aracı olmadığından bu araştırmanın problemi evli bireylerin evlilik doyumunu ölçen bir ölçek geliştirmektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın birinci amacı; evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesidir. Araştırmanın ikinci amacı, evli bireylerin bazı demografik değişkenlere göre evlilik doyumlarının karşılaştırılmasıdır.

Bu amaçlar doğrultusunda şu sorulara yanıt aranacaktır.

A) Kapsam geçerliği için;

1a. Ölçeği oluşturan maddeler uzman görüşüne göre evlilikteki doyumu yeterli düzeyde temsil etmekte midir?

B) Yapı geçerliği için;

1b. Evli çiftlerin evlilik doyumunu ölçmeye yönelik olarak geliştirilen bu ölçek, basit ve kararlı bir faktör yapısına sahip midir?

C) Ölçüt geçerliği için;

1c. Evli bireylerin Evlilik Doyumu Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile Evlilik Uyumu Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2c. Evli bireylerin Evlilik Doyum Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile Beck Depresyon Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

D) Güvenirlik için;

1d. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonları nedir?

2d. Alt ölçeklerin Cronbach Alfa katsayıları nedir?

3d. Bu ölçeğin evli bireylere belli bir zaman aralığında (üç hafta ara ile) uygulanması sonucunda elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

E) Demografik değişkenler için;

1e. Evli bireylerin bu ölçekten aldıkları puanlar cinsiyet, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, evlilik yılı açısından anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Tüm insanların yaşamında evlilik önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal bir varlık olan birey yaşantısını başka bir insanla paylaşma ihtiyacı duyar. Çünkü kişi evlilik kurumu ile neslinin devamını, güvende olma ihtiyacını, duygusal, ekonomik, cinsel gereksinimini karşılamayı amaçlar. Ayrıca, evlilik bireylere toplumsal anlamda bir statü ve ayrıcalık kazandırmaktadır. Bu açılarından bakıldığında evlilik, toplumsal bir kurum olarak insanı geliştiren bir özellik barındırmaktadır. Bunun yanı sıra en eski kurumlardan olan evlilik geçirdiği evrim süreci içerisinde çok büyük değişimler yaşamış, geleneksel evlilik kurumu yerini çağdaş evlilik kurumuna bırakmıştır. Bu değişim olumlu birçok yararlar sağlarken beraberinde olumsuzlukları da getirmiştir. Özellikle eşler arasında bir takım problemlere neden olmakta ve çatışma yaşanmaktadır. Yaşanan çatışma ailenin diğer alt sistemlerini de (çocuk alt sistemi) etkileyerek onların kendi yaşam alanlarında başarısız ve mutsuz olmalarına neden olmaktadır. Kuzgun (1999), ebeveynlerin çocuklar için en yakın özdeşim modelleri olduğunu ve özellikle kişiliğin formatif yıllarında ana-baba tutumlarının çocuklarda temel karakteristiklerin oluşmasında baş rolü oynadığını belirtmektedir. Bu nedenle ebeveynler arasındaki iletişimin niteliğinin bilinmesi ve bu niteliğin aile üyelerini nasıl etkilediğinin fark edilmesi son derece büyük önem kazanmaktadır.

Evliliğin ve ailenin yapısı tarihsel bir gelişim göstermektedir. Bu süreç boyunca kadın ve erkeğin konumu ve ihtiyaçları da değişmektedir. Evliliğin ve ailenin, son yüzelli yılda geleneksel yapısı (kadının evde sürekli olarak çalıştığı, erkeğin para kazanmakla yükümlü olduğu evlilikler) farklılaşmış ve eşlerin rolleri değişmiştir. Hemen hemen tüm aileler yapısal olarak zaman içinde değişim göstermektedir. Her aile üyesi, yaş açısından, ekonomik koşullar açısından, kültürel, duygusal ve fiziksel olarak, inançlar ve ilişkiler açısından büyük değişim yaşayabilmektedir. Bu değişimle birlikte evlilik ve aile içi doyum farklı şekillerde etkilenebilmektedir (Bird ve Melville, 1994). Yapılan çalışmalar incelendiğinde demografik değişkenlerin (eğitim, eşlerin mesleğinin olması, evlilik süresi, evlenme biçimleri, eşlerin çalışması) evlilik doyumunu önemli düzeyde etkilediği görülmektedir. Kelley (1999), geleneksel evlilik tarzı ile modern evlilik tarzının evlilik doyumunu etkilediğini belirterek, geleneksel evlilik tarzının modern evliliklere göre evlilik doyumunu daha olumsuz etkilediğini ve bu evliliklerde eşlerin birbirini yeterince tanıyamadıkları için uyum problemleri yaşadıklarını vurgulamaktadır. Bowman (1990), evlilikte, evlilik süresi, çocuk sayısı gibi demografik değişkenlerin önemini vurgulayarak, eşler arasındaki evlilik

doyumunun ilk iki yıldan sonra yavaş yavaş düştüğünü ancak bu düşüşün çocukların olması ile giderek hızlandığını ifade etmektedir. Vangelisti ve Banski (1993), eşlerin çalışıp çalışmaması, eve çift maaş girmesi ve eşlerin iletişim biçimlerinin evlilik doyumunu etkilediğini vurgulayarak her iki eşin çalışmasının evlilikte ekonomik anlamda büyük kolaylıklar sağladığını ve bunun da iletişim biçimlerini etkileyerek evlilik doyumunu arttırdığını belirtmektedir.

Kişilerin birbirini anlaması, duygu ve düşüncelerini net bir şekilde karşı tarafa aktarabilmesi, birbirlerini algılama biçimleri, bireylerarası ilişkilerin sağlıklı olabilmesi açısından son derece önem taşımaktadır. Aile bir sistemler bütünüdür ve bu bütünü yönlendirenler eşlerdir. Yönlendirici kişiler olarak ebeveynlerin arasındaki ilişki ve iletişim biçimi sistemin diğer üyelerini de etkilemekte ve ailenin diğer fertlerine model olmaktadır. Orvin (1997), ebeveyn olmanın karı-koca ilişkisini güçlendirmesi gerektiğini vurgulamakta, mutlu ve kendini geliştiren kadın ve erkeğin daha iyi ebeveynler olacağını ifade etmektedir. Ayrıca, yakın ve özel ilişkiden yoksun ebeveynlerin sevecen ve özenli bir ilişki modeli oluşturamayacaklarını, bunun da aile içi çatışmalara ve başarısızlıklara neden olacağını belirtmektedir.

Eşler arasındaki ilişki ailenin alt sistemlerini olumsuz etkileyebilir. Bu durum ailenin alt sistemlerinden özellikle çocuk alt sisteminin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Thompson ve Rudolph (1996), çocukların kişilik gelişimini etkileyen üç önemli faktör üzerinde durmaktadır. Bu faktörler; aile içi atmosfer, ailenin bütünlüğü ve ailedeki eğitim yöntemleri şeklinde sıralanmaktadır. Çocuklar aile atmosferi içerisinde, ebeveynlerinin belirlemiş olduğu standartları öğrenmektedirler. Ayrıca çocuklar ebeveynlerinin sergilediği ilişki biçimini öğrenerek kendi rollerinin farkına varabilmektedirler.

Eşler arasındaki ilişkinin ve evlilik doyumunun irdelenmesinin çocuk alt sisteminin okul, arkadaş gibi farklı yaşam alanlarında başarılı olabilmesi açısından önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir. Yeşilyaprak (2000), eğitim kademesinde ebeveynleri tanımanın, onlarla iyi ilişkiler kurmanın çocuğun gelişimi ve uyumu açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışma rehber öğretmenlere yardımcı olabilecek sonuçların elde edilmesi ve bu sonuçlar doğrultusunda ebeveynlerle oluşturulacak işbirliğinin niteliğinin belirlenmesi, çiftlerin ilişkilerine, iletişim biçimlerine yönelik uygulamaların yapılması için önemli ve gerekli görülmektedir.

White ve Epston (1990), evlilik ve aile terapisinde içinde bulunulan kültürün özelliklerini dikkate almanın önemi üzerinde durmakta, evlilik ve aile terapistlerinin kültüre özgü cinsiyet rolleri, cinsel uyum, eğitim, eşlerin çalışması, evlenme tarzı, çocuk sayısı, meslek gibi demografik faktörleri ele almanın ailenin yapısını ve eşler arasındaki ilişkinin niteliğini anlamak açısından çok büyük yararlar sağlayacağını belirtmektedir.

Bir bilim dalı olarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik bireysel farklılıkların önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bireysel farklılıklara saygı duyulması ilkesi okul ortamında bireyin çeşitli özelliklerini dikkate almak anlamına gelmektedir. İnsan sosyal kimliğini, kişiliğini, benliğini oluştururken ilk olarak anne-babasını model alır. Sağlıklı bir aile ortamında yetişen birey sağlıklı bir kişilik geliştirecek, bulunduğu çevrede (okul, arkadaş vs.) sağlam ilişkiler oluşturarak başarı sağlayacaktır. Kepçeoğlu (1992), öğrencilerin başarılı olması ve çok iyi tanınabilmesi için içinde bulunduğu aile ortamının ve ebeveynlerinin incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle, okul psikolojik danışmanlarının aile rehberliği kapsamında ebeveynlerle ilgili bilgi sağlayabilmesi, bu bilgiler doğrultusunda ebeveynlerin ve öğrencilerin varolan problemlerine yardım edebilmesi açısından ailelerin (ebeveynlerin) içinde bulunduğu kültürel koşulların ve demografik değişkenlerin incelenmesi önemli görülmektedir.

Yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde evlilik ve aile yapısının giderek değiştiğini ve bu değişimde ailelerin problemler yaşadığını görmekteyiz. Boşanmaların giderek arttığı günümüzde evliliğin yapısının ve eşler arasındaki ilişkilerin içeriğinin anlaşılması çok büyük önem kazanmaktadır. Evlilik evrensel bir kurum olsa da kültüre özgü bir takım özellikleri içinde barındırmaktadır. Kağıtçıbaşı (1996), ailedeki bireylerin (anne-babaların) kendi rollerini, rollere bağlı değerlerini çok farklı algılayabileceğini ve böyle bir durumun kültürden kültüre değişim gösterebileceğini belirtmiştir. Bundan dolayı, yapılacak olan bu çalışma kültürümüze özgü bir yön taşıması açısından da önemli ve gerekli görülmektedir.

Evlilik doyumu ile ilgili alan yazını incelendiğinde, yabancı alan yazınında son yıllarda konuya karşı artan bir ilgi gösterildiği görülmüştür. Sabatelli (1984), evlilik doyumunu ölçmek için evlilik doyumu ile ilgili ölçme aracı geliştirmenin önemli bir değeri olduğunu belirtmiş ve 1980' lerde evlilik doyumu ile ilgili geliştirilen ölçeklerin tek madde ya da 2-3 maddeli ölçeklerden oluştuğunu vurgulayarak bu alanda çalışma yaparken evlilik

doyumunu tanımlama, maddelerin yazılış biçimi, madde sayısı ve madde içeriğinin önemini ifade etmiştir. Ayrıca oluşturulacak ölçek maddelerinin evlilik doyumunun değişik yönlerini ölçebilmesi için çok maddeli olması gerektiğini belirtmiştir.

Ülkemizde özellikle evlilik doyumu ile ilgili olarak yapılan ölçek geliştirme çalışmalarının sınırlı olduğu ve yapılan çalışmaların ölçek adaptasyonu tarzında çalışmalar olduğu dikkati çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında özgün bir ölçeğin geliştirilmesi literatüre ve bu alana katkı sağlayacaktır. Geliştirilen ölçeğin örneklem seçimi, maddelerinin oluşturulması ve dikkate alınması gereken değişkenlerin neler olduğu konusunda fikir sahibi olunması açısından yine yabancı yazında yapılan çalışmalar incelenmiş ve bu çalışmalar aşağıda Tablo-1’de gösterilmiştir.

Tablo-1

Araştırmanın Çalışma Evrenini ve Çalışma Grubunu Oluşturmak İçin İncelenen Evlilik Doyumuna Yönelik Yapılan Ölçeklerin Örneklem Sayısı, Örneklem Seçimi ve Örneklem Demografik Değişkenleri

Çalışmanın adı	Örneklem sayısı	Örneklem seçim yöntemleri	Örneklem demografik değişkenleri
Evlilik İlişisini Güçlendirme Ölçeği (Vaughn ve Baier, 1999)	118 evli birey	Aile eğitim kliniğine gelen bireylerden seçilmiştir.	Yaş ranjı:18-54, evlilik sürelerinin ranjı: 1 ay-32 yıl, evlilik yılı ortalaması: 5.55 yıl, cinsiyet: 53 erkek, 65 kadın, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyde olan kişilerdir. Örneklemdeki kişilerin % 44.1’i ilk evliliğini yapmış, % 16.9’u ikinci kez evlenmiştir.
Locke-Wallace evlilik Uyum Ölçeği (telefon versiyonu) (Krokoff, 1989)	989 evli birey	Seçkisiz yöntemle ile seçilmiştir.	Erkeklerin yaş ortalaması: 43.62, kadınların yaş ortalaması: 41.27, evlilik yılı ortalaması: 17.61, kadınların eğitim yılı ortalaması: 13.14, erkeklerin eğitim yılı ortalaması: 13.75, çocuk sayısı ortalaması: 2.41, örneklemdeki kişiler meslek sahibi, iyi eğitilmiş, üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişilerdir.
Evlilik Problemleri Anketi (Douglass ve Douglass, 1995)	350 çift	Kartopu yöntemi ile seçilmiştir.	Erkeklerin yaş ranjı: 19-93 yıl, yaş ortalaması: 36.91, kadınların yaş ranjı: 18-89, yaş ortalaması: 34.38, örneklem evlilik yılı ranjı: 0-60 yıl, evlilik yılı ortalaması: 10.72, eğitim yılı ortalaması: 14.31, çocuk sayısı ortalaması: 1.27, yıllık

			gelir düzeyi: 40000 Dolar.
Cleminshaw-Guidubaldi Ebeveyn Doyum Ölçeği (Guidubaldi ve Cleminshaw, 1985)	132 ebeveyn	Kartopu yöntemi ile seçilmiştir.	Ebeveynlerin yaş ranjı:21-71yıl, yaş ortalamaları:38.76, eğitim düzeyleri lise ve post doktora, eğitim düzeyi ortalaması: 15.92, yıllık gelir ortalamaları: 27000 Dolar, çocuk sayısı ranjı: 1-11, çocukların yaş ranjı: 6-38 yıl, örnekleme katılan kişilerin % 93.8'i ilk evliliklerini yapmıştır, % 6.2'si ikinci kez evlenmiştir, örnekleme katılan kişilerin % 83.1'i iş sahibi, % 56.2'i kadın, % 93.8'i doğal ebeveyn, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişilerdir.
Evlilik Karşılaştırma İndeksi (Sabatelli, 1984)	301 evli çift	Seçkisiz yöntemle seçilmiştir.	Kadınların yaş ortalaması: 36.1, yaş ranjı: 21-69 yıl, erkeklerin yaş ortalaması: 38, yaş ranjı: 22-73 yıl, kadınların evlilik yılı ortalaması: 10.8, evlilik yılı ranjı: 1-46 yıl, erkeklerin evlilik yılı ortalaması: 11.2, evlilik yılı ranjı: 1-46 yıl, en düşük eğitim düzeyi hem kadınlarda hem de erkeklerde lisedir, erkeklerin eğitim yılı ortalaması: 16.2, eğitim yılı ranjı: 8-24 yıl, kadınların eğitim yılı ortalaması 15, eğitim yılı ranjı: 12-22 yıl, örnekleme katılan kişilerin yıllık gelir ortalaması: 36000 Dolar, yıllık gelir ranjı: 4000-89000 Dolar.
Evliliği Güçlendirme Ölçeği (O'Rourke ve	610 evli birey	Gazete ilanı ile örneklem seçilmiştir.	Örnekleme oluşturan 267 kişi erkek, 310 kişi kadındır, 33 kişi ise cinsiyetini belirtmemiştir. Örneklemin yaş ortalaması: 62.2, yaş ranjı:50-95 yıl, eğitim yılı ortalaması: 14.7 yıl, eğitim yılı ranjı: 0-26 yıl, evlilik yılı

Cappeliez, 2002)			ortalaması: 36.7, evlilik yılı ranjı: 20-64 yıl, örnekleme katılan kişilerin % 78'i sadece bir kez evlenmiş, % 17'si ikinci kez evlenmiş, % 5'i ise herhangi bir şey belirtmemiştir.
Ebeveyn Karşılaştırma Düzeyi İndeksi (Waldron- Hennessey ve Sabatelli, 1997)	439 ebeveyn	Kartopu yöntemiyle seçilmiştir.	Kadınların yaş ortalaması: 38.9, babaların yaş ortalaması: 41.2, örnekleme katılan kişilerin eğitim düzeyi en az lise en fazla kolej düzeyindedir, örneklemdaki kadınların % 57'si, erkeklerin % 92'si tam zamanlı bir işte çalışmaktadır, Kadınların % 30'u yarım zamanlı bir işte çalışmaktadır. Kadınların kazançlarının ortalaması: 62.127 Dolar, erkeklerin kazançlarının ortalaması: 67.987 Dolar, erkeklerin sahip olduğu çocuk sayısı ortalaması: 2.4, kadınların sahip oldukları çocuk sayısı ortalaması: 2.3'tür.
Kansas Evlilik Doyum Ölçeği ve İkili Uyum Ölçeği (Crane ve Middleton, 2000)	486 evli birey	Kartopu örnekleme yolu ile seçilmiştir.	Örnekleme oluşturan kişiler, orta sosyo-ekonomik düzeye sahip, ilk evliliklerini yapmış bireylerdir. Örneklemin yaş ortalaması 34.4, eğitim yılı ortalaması 14.9'dur.
Evlilik Öncesi Değerlendirme Aracı (Holman ve Larson, 1994)	206 evli birey	Kartopu yöntemiyle seçilmiştir.	Örnekleme oluşturan kişilerin tamamı orta sosyo-ekonomik düzeyden gelmektedir. Örnekleme oluşturan kişilerin yaş ranjı: 17-48 yıl, yaş ortalaması 22'dir, Çalışmaya katılan kişilerin %78'i kolej mezunu, % 22'si ise lise mezunudur.

İkili Uyum Ölçeği (Kısa formu) (Hunsley ve Pinsent, 1995)	196 evli birey	Kartopu yöntemiyle seçilmiştir.	Örneklemedeki kişilerin yaş aralığı: 18-57 yıl, yaş ortalaması: 29.3'tür. Evlilik yılı ortalaması: 5.4'tür. Katılımcıların % 9.7'si önceden bir evlilik yapmış, % 27'si ise çocuk sahibidir. Çalışmaya katılan kişilerin % 45.9'u 40000 Dolar'ın altında, % 28.6'sı 40000 ile 70000 Dolar arasında % 20.4'ü Dolar'ın üzerinde yıllık gelire sahiptir, % 5'lik bir oran ise gelirlerini belirtmemiştir. Örnekleme katılan kişilerin % 47'si kolej , % 43'ü üniversite, % 10'u ise lise mezunudur, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişilerdir.
---	----------------	---------------------------------	--

Tablo-1' de bu konuda yapılmış çalışmaların adı, örneklem sayısı, örneklem seçim yöntemi ve örnekleme dahil olan bireylerin demografik özellikleri verilmektedir. Örnekleme oluşturan bireylerin genelde üst ve orta sosyo ekonomik düzeye sahip bireyler olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmalardaki örneklem sayısı 100 ile 900 arasında değişmektedir. Örneklemin daha çok seçkisiz ve kartopu örnekleme yolu ile seçildiği görülmektedir. Kartopu örnekleme araştırmacının problemine ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında kullanılmaktadır. Araştırma süreci içinde daha önce ulaşılan kişilerin önerilerinden yola çıkılarak örneklem grubuna daha fazla birey dahil edilmesi ve örneklemin kartopu gibi büyümesi ilkesine dayanmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 1999, S.73).

Glenn (1990) evlilik doyumu ile ilgili yapılan çalışmalara dikkati çekmiş ve bu çalışmalarda evlilik doyumunun evlilik başarısı ile açıklandığını ifade etmiş, fakat evlilik doyumu ile evlilik başarısının aynı olmadığını ve evlilik doyumunu ölçmeye yönelik çalışmaların yetersiz ve yeni olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada, evlilikteki başarının evlilik doyumunu yordayan bir değişken olarak alınması gerektiği vurgulanmış ve evlilik doyumu ile ilgili çalışmalarda evliliğin bozulup bozulmadığının, hangi boyutların doyumu etkilediğinin ve evliliklerinden memnun olan kişilerin evliliklerinden ne kadar tatmin sağladıklarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Evlilik doyumunun ölçülmesinin, aile ve evlilik danışmanının işlerini başarılı bir şekilde sürdürebilmesinde önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir. Danışmanın işinde başarılı olması, evlilikte doyumunu etkileyen faktörleri daha iyi belirlemesi ve bu problemlere yönelik etkinlikleri gereken şekilde yapabilmesi danışmanın kendisi için olduğu kadar, hizmet verdiği kişiler için de önem taşımaktadır. Evlilik doyumunu ölçen bazı ölçeklerin geliştirilmesi ve evlilik doyumunu etkileyen bir takım faktörlerin incelenmesi ile ilgili yapılan çalışmalar dolaylı olarak evli çiftlerin ve ailelerin alacakları danışmanlık hizmetlerinin kalitesini de arttırabilecektir.

Sperry ve Carlson (1991) evlilik doyumunu değerlendirmenin evliliğe ait önemli bir takım noktaları daha kolay ortaya çıkarması ve danışma sürecine daha iyi yön vermesi açısından çok önemli olduğunu belirtmiştir. Coleman (1985) ise evliliğe ait eksik ve yetersiz değerlendirmelerin danışmayı % 80 oranında başarısızlığa uğrattığını belirterek bu alandaki ölçme araçlarının yetersiz ve eksik olduğunu ve evliliği ve evlilik doyumunu iyi bir şekilde ölçebilecek ölçeklere ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Sperry (1989) evlilik danışmanlığında kapsamlı bir değerlendirmenin önemli olduğunu belirterek böyle bir değerlendirmenin evliliğin şimdiki durumunu, sistemi, her bir eşi ve eşlerin danışmaya uygunluğunu içermesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca böyle bir değerlendirmenin iyi geliştirilmiş bir ölçekle yapılabileceğini ifade etmiştir.

Nichols (1988), evlilik ilişkilerinin değerlendirilmesinde ölçek kullanımının önemini belirterek bu alanda ölçek geliştirmenin evliliğin değişik boyutlarını ölçmeyi daha da belirgin hale getireceğini vurgulamıştır. Ayrıca evlilik danışmanlığında, evlilik ilişkisini ve ilişkiden elde edilen doyumunu anlamak için ölçeklerin kullanıldığını ve böyle bir yöntemin danışma sürecine ve danışanlara (çiftlerin ilişkilerini daha iyi değerlendirmeleri açısından) olumlu katkılar sağladığını ifade ederek, evlilik danışmanlığında evlilik doyumunu ölçeklerinin kullanıldığını, evlilik doyum ölçeklerinin kullanımının evlilikle ilgili geniş bir bakış açısı sağlamak için yararlı olduğunu ifade ederek özellikle bu ölçeklerin ilk görüşme açısından büyük fayda sağlayacağını belirtmiştir.

Evlilik ailenin temelini oluşturmaktadır. Aile ebeveyn ve çocuklardan oluşan en küçük toplumsal yapı taşıdır. Sağlıklı ve iyi nesillerin yetişebilmesi için özellikle ebeveynlere büyük görevler düşmektedir. Anne ve babaların sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için

ilişkilerinin niteliğini ve ilişkilerinin diğer kişileri nasıl etkilediğini fark etmeleri gerekmektedir. Ebeveynlerin davranış ve tutumları çocukların okul başarısı açısından önemlidir. Çocukların okuldaki problemleri ya da başarısız olmalarında ebeveynlerin rolü söz konusu olabilmektedir. Bu noktada ebeveynlerin yaşadığı ilişkiyi çocuğun problemini daha iyi anlamak ve çözüme kavuşturmak için gerekli olabilir. Bu açıdan ölçek okul psikolojik danışmanları tarafından anne-babalara rehberlik hizmetlerini yürütmek için kullanılabilir. Kuzgun (2000), çocuğun kültürel değerlerini, temel alışkanlıklarını, gelişim görevlerine karşı yaklaşımlarını aile ortamında kazandığını belirtmektedir. Ayrıca bireylerin olumlu bir benlik tasarımı oluşturmasında, yeterlik duygusu kazanmasında ebeveynleri ile etkileşimi sırasında aldığı geri bildirimler çok önemli rol oynamaktadır. Bu açıdan bakıldığında ailede diğer üyelerin davranışlarını ve gelişimlerini etkileyen eşler arasındaki ilişkinin daha sağlıklı olabilmesi ve problemin kaynağının ne olduğunun belirlenmesi, danışman ve ebeveyn arasında işbirliğinin daha kolay sağlanması, ebeveyn kaynaklı öğrenci probleminin daha iyi anlaşılması için okullarda bulunan psikolojik danışmanlara önemli katkılar sağlayabilecektir.

Sonuç olarak geliştirilecek ölçek, evlilik ve aile ilişkilerini ortaya çıkarmak, bu ilişki ağında bulunan diğer bireylerin nasıl etkilendiğini görebilmek, problemlerin çözümüne yönelik program hazırlamak, okullarda öğrencilerin ebeveynlerinden kaynaklanan sorunlarını danışmanların daha iyi görebilmelerini sağlamak ve bu açıdan aileye ve öğrenciye yardım etmek amacıyla kullanabilecekleri bir araç olabilir.

1.4. Tanımlar

Evlilik Doyumu: Evlilik kurumunun içinde varlığını sürdüren çevresel (eşlerin kararlarda eşitliği, baskınlığı, kazanç, çalışma, problemleri paylaşma vs.) ve kişisel (eşlerin birbirine karşı gösterdiği sevgi tarzı, tutumu, cinsel doyum, iletişim biçimi, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade etmesi) boyutlardan eşlerin elde ettiği psikolojik tatmin (Sokolski, Hendrick, 1999, s. 39).

Aile: Geleceğe iyi bakan, çocuklarının ve kendilerinin güvenlerini sağlayan, üyelerin sorumluluklarını bildiği, üyeler arasında açık iletişimin olduğu, sınırların belirgin ve gerektiğinde geçirgen olduğu, diğer dış sistemlerle (akrabalar, komşular) ilişkilerin olumlu yönde geliştiği, problemler karşısında çözüm arayan alt sistemlerden oluşan sistemler bütünüdür (Gladding, 2002, s.6).

Cinsel Doyum: Eşlerin cinsel zevklerinin, cinsel heyecanın, cinsel duygularının bedensel ve psikolojik olarak ortaya çıkması ve eşlerin birbirlerine yakınlaşarak gizli duygularını ifade etmesi, cinsel olarak doyuma ulaşmasıdır (Miller, Baruch, 2001, s. 59)

Benlik: Bir kişinin bilinçli olacak kendi varoluşu kapsamında adlandırabildiklerinin toplamıdır. Benlik kavramı zaman içinde herhangi bir andaki farkındalığımız hakkında sahip olduğumuz fikirlerin ve tutumların özel bir birleşimi anlamına gelir. Benlik kavramı, bireyin benliğinin deneyimlerinden çıkartılan düzenlenmiş bir bilişsel yapı olarak da değerlendirilebilir (Adams,1995, s. 117).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar

Evlilik ve aile ile ilgili literatür incelendiğinde evlilik ve aile kavramlarını açıklayan kuramların iç içe olduğu dikkati çekmektedir. Kuramlar aile ve evliliğin humanistik, davranışsal yönünü, eşler arasındaki ilişkinin niteliğinin nasıl olduğunu ve eşlerin birbirlerini nasıl etkilediğini vurgulamaktadır. Teoriler, aile üyelerini etkileyen problemleri (ekonomik, iletişimle ilgili, duygusal, cinsel sorunlar) değerlendirmektedir. Fonksiyonel olmayan ailede eşlerin rolleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle yaklaşımlar, aile ve evliliğin yapısının eşler, çocuklar ve diğer fertler açısından irdelenmesinin önemli olduğunu ve eşlerin beklentilerinin, isteklerinin, umutlarının karşılanmasının aile ve evlilik doyumu açısından büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. Ayrıca kuramlar açısından aile ve evliliği etkileyen faktörler olarak, ailenin yaşam döngüsü süreci, sosyo-ekonomik düzeyi, eşlerin eğitim düzeyi, etnik köken, din, cinsiyet rolleri belirtilmekte ve faktörlerin eşler arasındaki doyumu olumlu veya olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (L'abate, 1994).

Sadish, Ragsdale ve Glaser (1995), ailenin çoklu ünitelerden oluşan bir birim olduğunu ve evlilik biriminin bu birimler içerisinde çok önemli bir yer kapsadığını belirterek, özellikle niteliksel ve niceliksel evlilik çalışmalarında aile ile ilgili yaklaşımların, evliliği iyi bir şekilde açıkladığını vurgulamaktadır. Sperry ve Carlson (1991), evlilik ve aile ile ilgili birçok yaklaşımın olduğunu ifade ederek özellikle psikoanalitik, yapısal, stratejik, bilişsel-davranışçı ve sistem yaklaşımlarının aile ve evlilik çalışmalarının kuramsal yapısını oluşturduğunu belirtmektedir.

Everett (1990), aile ve evlilik yapısının son 60 yıl içerisinde değişim gösterdiğini, aile ve evlilik çalışmalarının benzer yaklaşımlarla açıklandığını ifade etmektedir. Ackerman (1937), ailenin önemli bir psikososyal birim olduğunu vurgulamıştır. Aile sistemini Freud'un yaklaşımını temel alarak açıklamış, ailenin problemini çözerken eşler arasındaki evlilik uyumunun ve ailenin diğer üyelerinin geçmiş yaşantılarının aile ve evlilik açısından önemli olduğunu belirtmiştir (Akt: Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

Aile ve evlilik, farklı sistemler gibi görülse de birbirini tamamlayan yapılar olarak ele alınmaktadır. Aile zaman içinde değişmekte ve gelişmektedir. Aile yaşam döngüsü modeli bu değişimi ve gelişimi açıklayan iyi bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Model, sistem kavramları ile bütünleşmekte ve yaygın olarak kullanılmaktadır (Nystul, 1999). Aile yaşam döngüsü modeli, genellikle ailenin zaman içinde gelişimini betimlemek için kullanılır. Bu model bireyin yaşam sürecinin bütün boyutlarını içerir. Ancak burada aile bir bütün olarak vurgulanır (Gladding, 2002). Aile yaşam döngüsü modeli ilk olarak Evelyn Duvall tarafından geliştirilmiştir. Model evli çiftler, küçük çocuklu aileler, ergenlik döneminde çocuğu olan aileler, yetişkin çocuğu olan aileler olmak üzere dört evreden oluşmaktadır. Daha sonra aile yaşamı döngüsü modeli sekiz evreye çıkartılmıştır (Nystul, 1999).

Aile yaşamı döngüsü modeli evlilik ve aileyi gelişimsel anlamda anlayabilmek ve sınıflamak açısından önem taşımaktadır. Bu modelde aile ve evlilik birleştirilmiş bir biçimde gösterilmektedir. Carter ve McGoldrick (1988), aile yaşam döngüsü modelinin içiçe geçmiş birimlerden oluştuğunu ve bu birimlerin oluşumunun evlilikle sağlandığını belirterek eşler arasındaki ilişkinin ve evlilik doyumunun ailenin yaşam döngüsünü olumlu ve olumsuz şekilde etkileyebildiğini belirtmişlerdir. Mikessell, Lusterman ve McDaniel (1998), ailenin evlilikle başladığını daha sonra çocukların doğmasıyla aile kavramının ortaya çıktığını ve aile yaşamı döngüsünde ilk aşamayı oluşturan evliliğin, ailenin sağlıklı veya sağlıksız olmasını etkilediğini belirtmekte ve aile yaşam döngüsü modelinin, aile ve evliliğin gelişimsel olarak yönünü gösterdiğini vurgulamaktadır. Bu modele göre aile bir bütündür ve bu bütünün oluşumunda evlilik, büyük önem taşımaktadır. Carter ve McGoldrick (1999) eşler arasındaki ilişkinin, iletişimin iyi olmasının bütünün diğer parçalarını olumlu etkileyeceğini vurgulamaktadır.

Ludwig Von Bertalanfy, 1940'larda sistem yaklaşımını geliştirmiş ve ailenin çok geniş bir sistem olduğunu vurgulayarak aile ve evlilikteki kişilerarası etkileşimlerin önemini belirtmiştir. Özellikle evlilikteki etkileşimin ailenin diğer sistemlerini de etkilediğini vurgulamıştır (Von Bertalanfy, 1968, Akt: Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Evlilik, aile sisteminin oluşumunu sağlamaktadır. Bu nedenle evlilikle ilgili danışma yaklaşımları (sistem yaklaşımı, stratejik yaklaşım, bilişsel-davranışçı yaklaşım, yapısal yaklaşım, iletişim yaklaşımı), evlilikle ilgili problemleri, eşler arasındaki ilişkiyi ve iletişim biçimini, eşlerin diğer özelliklerini (yaş, eğitim, meslek, çocuk sayısı, evlilik süresi, cinsiyet, evlenme biçimi

gibi), eşlerin çocukları ile olan ilişkilerini birlikte incelemenin önemini belirtmektedirler. (Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

Geleneksel aile ve evliliklerde eşlerden biri (koca) çalışmakta, kadın ise evinin işleri ve çocukları ile ilgilenmektedir. Günümüz aile yapısında evlilik değişmektedir. İnsanlar birbirlerini tanıyarak evlenmek istemektedir. Diğer taraftan kadının da çalışma hayatına katılması ve eğitim alarak meslek sahibi olması ve statüsünü arttırması eşlerin konumunun değişmesine neden olmaktadır. Bu değişim evlilikte eşler arasındaki uyumun tekrar sağlanmasını gerektirmektedir. Evlilikte uyumun bozulmasına neden olan diğer etkenlerin, evlenme yaşı, düşük sosyo-ekonomik düzey, evlenmeden önce eşlerin uyumu (flört) ve çocuk sayısı olduğu belirtilmektedir (Douglass, 1995).

2.2. Aile ve Evlilik ile İlgili Yaklaşımlar

2.2.1. Sistem Yaklaşımı

Sistem Nedir?

Psikodinamik yaklaşım olarak ifade edilen sistem yaklaşımı evlilik ile ilgili literatürde birçok alan çalışmasının kuramsal zeminini oluşturmaktadır (Jacobson, Gurman 1986). Von Bertalanffy'nin çalışmalarını temel alan aile kuramcıları ailenin açık bir sistem olduğunu vurgulamaktadır. Sistem, içinde varolan iç ve dış uyaranlarla etkileşime girerek kendini geliştirebilmekte veya parçalanabilmektedir (Von Bertalanffy, 1968, Akt: Jones1994). Ayrıca sistem, bireysel ve ortak fonksiyonelliği olan kendi içinde etkileşime sahip ve sistemi oluşturan bireyleri etkileyebilecek elementler grubudur. Buna paralel olarak sistem açık, dış faktörlerle de karşılıklı etkileşim halinde olan bir bütündür. Bu yaklaşıma göre aile kapalı bir birim olarak görülmemektedir. Aksine aile içinde var olan farklı birimlerden oluşan (aile üyelerini oluşturan bireyler, eşler, çocuklar, ailenin yanında kalan akrabalar, arkadaşlar, iş arkadaşları vs.) ve bu ünitelerle etkileşim halinde olan dış olaylardan (içinde bulunulan toplum, ekonomik kriz gibi) etkilenebilmektedir ve bu etkilenme eş sisteminin evlilikten aldığı doyumun düzeyini değiştirmektedir. Sistem içerisindeki elementler- aileyi ele aldığımızda bireyler- diğer elementlerin bakış açılarından etkilenerek kendi kimliklerini, iletişim biçimlerini, aile üyelerinin etkileşim süreci içerisinde savunucu tutumlarını oluşturmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında aile ve evlilik etkileşen sistemler bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Watzlawick, 1967, Akt: Jones, 1994).

White, Epston (1990) gibi postmodern kuramcılar ise sistem yaklaşımının günümüz koşullarına uygun olduğunu evliliği ve aileyi geniş bir perspektiften değerlendirebildiğini belirtmektedir. Ayrıca bu yaklaşıma göre, sistem içerisinde var olan bireylere karşı duygusal sorumluluklar, eşler arasındaki güç ve eşitlik, eşlerin birbirlerini kabul etmeleri, yaptıklarını onaylamaları ve benliklerine karşılıklı değer vermeleri, o ailenin dışındaki dışsal faktörlerin (iş, eşlerin ebeveynleri, okul gibi) eşlerin evlilik yaşantısını etkileme biçimi, cinsel yaşamla ilgili görevlerin yerine getirilmesi gibi bazı önemli noktaların özellikle eş sistemi arasındaki ilişkiden alınan doyumunu en çok etkileyebileceğini ve eşler arasında evlilik doyumuna ya da doyumsuzluğuna neden olabileceğini ifade etmektedir.

Aileyi bir sistem olarak ele alırken geniş olan bu sistemin kendi içinde var olan alt sistemleri (eşler, çocuklar, anne-çocuk, baba-çocuk) ile ele almak ve tanımlamak büyük önem taşımaktadır. Çünkü sistemin içinde varolan alt sistemlerdeki bir problem sistemin bütününe etkilemektedir. (Jones, 1994).

Sistem olarak görülen ailenin karakteristik özellikleri; bütünlük, geribildirim ve eşsonluluktur. Bütünlük özellikle eşler arası etkileşimler eşlerin birbirlerini ve özelliklerini nasıl algıladıkları, kişilik özelliklerini, rollerini nasıl gördükleri evlilikte eşler arası bir bütünlüğün oluşması açısından önemlidir. Bu anlamda eşler birbirlerine bağımlıdırlar ve aile üyelerinin davranışları birbiriyle ilişkili ve birbirine bağımlı bir yapı göstermektedir. Bütün parçaların tamamından oluşur ve bütünü oluşturan parçalar birbirini önemli derecede etkilemektedir. Sistem yaklaşımına göre geribildirim ve eşsonluluk eş sistemini, var olan diğer sistemleri etkilemektedir. Çünkü eş sistemini oluşturan karı-koca arasındaki bütünlüğün sağlanmasında önemli unsurlardan bir tanesi, eşlerin cinsellik ihtiyaçlarının giderilmesi olmaktadır ve bu ihtiyacın giderilmesi eşler arasındaki evlilik ilişkisinden doyum sağlanmasına neden olmaktadır. Eş sisteminin cinsel ihtiyaçlarının giderilmesi, cinsel hayatın sağlıklı olması ise bu gereksinimlerin giderilmesi konusunda birbirlerine verdikleri geribildirimler ve etkileşimler (eşsonluluk) büyük önem taşımakta ve bu etkileşim her üyeyi aynı oranda etkilemektedir. Ayrıca eşler arasındaki geribildirim sistem içinde var olan üyeleri ve çevreden gelen uyarıları da aynı oranda etkileyerek sistemin devamlılığını sağlamaktadır. Ayrıca sistemin devamlılığını sağlayabilmek için aile sisteminin içerisinde yer alan eşler bir takım temel fonksiyonları yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu temel fonksiyonlar sistem içerisindeki üyelerin gelişimi, onların ihtiyaçlarının giderilmesi, sevgi ve şevkat göstermek, inanç sistemlerinin oluşmasını ve cinsiyet rollerini benimsemelerini sağlamak, ev işlerinin

yapılmasını sağlamak, sosyal ve kültürel kuralları benimsetebilmek, eşlerin duygusal tatminlerinin giderilmesi, iletişim kurabilmeyi öğrenmek, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade edebilmesi ve saygı göstermek gibi bireysel sorumlulukları içermektedir (Jones, 1994).

Sistem yaklaşımına göre karı-koca ilişkisi temeldir ve eş alt sistemi, kadın-erkek ilişkisi ve evlilik etkileşimi ile ilgili model oluşturarak diğer sistemleri eğitir. İhtiyaçların giderilmesi, farklılıkların tartışılması, birlikte karar alma, cinsellik ve bağlılık gereksinimlerini giderme, bir eşin diğerine davranış biçimi temeli oluşturan eş alt sistemini etkilemekle birlikte diğer sistemlerin iletişimini ve etkileşimini de etkilemektedir (Nazlı, 2001). Eş alt sisteminin önemli bazı ihtiyaçları gidermesi hem evlilik doyumu açısından hem de aile sisteminin devamlılığı açısından önem taşımaktadır bu nedenle eş sisteminin yerine getirmesi gereken sorumlulukları vardır bu sorumlulukların yerine getirilmesi ya da yerine getirilmemesi eş sisteminin yaşadığı ilişkiyi aile, cinsellik ve benlik boyutları açısından etkileyebilmektedir. Bu sorumluluklar şu şekilde betimlenmektedir;

Aile Fertlerinin Kimlik Gelişimi: Kimlik gelişimi ile ilgili olarak ailenin yerine getirmesi gereken sorumluluklar; aile içi temaları açıklığa kavuşturma, cinsellik ve bununla ilgili rollerin benimsenmesi, eşler arasındaki cinsel ihtiyaçların giderilmesi, kişilerin birey olarak kendilerini aile içerisinde ortaya koyabilmesi gibi sorumluluklar yerine getirilmektedir. Bu sorumlulukların yerine getirilmesi ile aile üyeleri sistem içerisindeki yerini daha net görebilmektedir. Bu da bireyin kendilik (benlik) kavramının gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Sistem yaklaşımına göre eşlerin aile içinde oluşturdukları sınırlar içsel ve dışsal sınırlar olmak üzere ayrılmaktadır. İçsel sınırlar eş sisteminin dışında çocuk, ebeveyn-çocuk sistemlerinden oluşmaktadır. Dış sistemleri ise eşlerin evlilik doyumunu olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkileyebilecek olan eşlerin kendi aileleri ve akrabaları oluşturmaktadır.

Aile İçi Sınırların Belirlenmesi: Ailenin içsel ve dışsal sınırlarının belirlenmesi ve bu sınırların korunarak devam ettirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. İçsel sınırlar ailenin diğer aile içi alt sistemleri ile bağlantılı olan sınırları belirtmektedir. Dışsal sınırlar ise ailenin dışındaki çevre (akrabalar, arkadaşlar, iş yaşamı, komşu çevresi vb.) ile olan sınırlarını ifade etmektedir. Özellikle eş sisteminden alınan doyumda dış sistemlerden biri olan eşlerin kendi ailelerinin etkili olmasının ailenin evlilik ilişkisine etkisinin büyük olduğunu göstermektedir

Özellikle sistemlerin birbirlerinin her türlü duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi, ailenin bütünlüğünün sağlanması ve eş sisteminin ilişkilerinden doyum alması sağlıklı evlilik sisteminin oluşması ve devamlılığı açısından gerekli görülmektedir. Cinsel ihtiyaçların karşılanması sırasında sevmek, sevilme, şefkat görmek, benlik eşlerin birbirlerini nasıl algıladıkları ve nasıl gördükleri ile ilgili onay, kabul edilme, değer görme ihtiyaçları ile ilgili duyguların giderilmesi evlilik ilişkisinden doyum sağlamak açısından önem taşımaktadır.

Aile Sistemi İçinde Yer Alan Bireylerin Sürekliliğini Oluşturma: Aile sisteminin devamlılığı, fertlerin giyinme, yeme ve eğitim, eş açısından cinsel ihtiyaçların giderilmesi, değer görme, kabul ve onay gibi temel ihtiyaçlarının giderilmesi ile sağlanabilmektedir. Özellikle eşler bu sorumlulukları yerine getirirken çok fazla enerji ve para sarfettirmektedir bu da eşlerin evliliklerinden aldıkları hazzı etkilemektedir (Sabatelli, Bartle, 1995).

Sistem yaklaşımında evlilik, sistemin temelini oluşturmaktadır (Smith, Robinson, 1995). Yaklaşım nedensellik ilkesi üzerine temellendirilmiştir ve sistemi (evlilik ve aile) oluşturan üyelerin birbirleriyle etkileşime girerek diğer aile üyelerini etkilediği vurgulanmıştır. Ayrıca aile üyeleri birbirlerinin hareketlerinden sorumludur (Goldenberg, Goldenberg, 1996).

Goldenberg ve Goldenberg (1996), Sperry ve Carlson (1991) sistem teorisini açıklamada bir takım temel kavramlar oluşturmuşlardır;

Örgütlenme: Aile içi sistemler ile dış sistemler arasında bütünlük, hiyerarşi ve sınırların oluşturulması biçiminde tanımlanmaktadır (Gurman, Kniskern, 1981). Bütünlük, ailenin parçalardan oluşan bir bütün olduğunu ve bu bütünün parçalara göre daha önemli olduğunu ifade etmektedir (Everett, 1990). Hiyerarşi ailenin çeşitli alt sistemleri (karı-koca, çocuklar ve akrabalar) arasındaki ilişkilerin düzeyini belirtmektedir ve bu alt sistemlerin karşılıklı bir düzen ve aralarında bir sınır olduğunu vurgulamaktadır. Sınırlar sistem içinde yer alan bireyler veya dış çevredeki bireyler, alt sistemler arasında varolan görünmeyen sınırları ifade etmektedir (Goldenberg, Goldenberg, 1996).

Sağlıklı Aile Sistemi: Üyelerinin birbirini desteklediği, duygularına değer verdiği ve kendini emniyette hissettiği aile olarak belirtilmekte ve sağlıklı aile sistemine sahip olan ailedeki çiftlerin evlilik doyumlarının yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Akt; Nystul, 1999).

Ebert (1978), Stinnet ve DeFrain (1985) sağlıklı aile ve evliliğin işlevsel özelliklerini, eşlerin bireysel farklılıklarıyla birbirlerini kabul etmeleri, yaptıkları davranışları ve paylaşımları onaylamaları, eşler arasında varolan özel ilişki sürecinde yaşanan cinsellikte sevgi ve şevkat duygularını paylaşmaları, diğer sistemlerle (eşlerin ailesi ve çocuk sistemi) ilgili sınırları açık ve belirgin olması için çaba göstermeleri biçiminde açıklamakta ve bu kavramların eşlerin evlilik ilişkisinden aldığı doyumu ve kalitesini etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca evlilik doyumunun etkilenmesinde sosyal ilgi, iç ve dış sistemler arasındaki sınırların belirginliği, birlik, mizah duygusu, sorumluluk, iletişim, birlikte zaman geçirme, maneviyat, başa çıkma becerileri gibi ögelerin önemli role sahip olduğu vurgulanmaktadır (Nystul, 1999).

Framo (1992), aile sisteminde görülen problemlerin, duygusal rahatsızlıklara, evlilik çatışmasına, evlilikle ilgili doyumsuzluğa, çocuklarla ilgili sorunlara neden olduğunu belirtmektedir. Alt sistemler gereksinimlerini karşılayarak doyum sağlamaya çalışırlar. İhtiyaçların giderilmesi sırasında problemler yaşanabilmekte ve problemi çözmek için geçici çözümler kullanılmaktadır. Örneğin, eşler arasında yaşanan kavgaların çözüme ulaşmadan kapatılması, eşler arasındaki doyumun düşmesine neden olabilmektedir. Bu durum sadece eşleri olumsuz yönde etkilememekte sistemin diğer parçalarına da (çocukları) olumsuz etki etmektedir.

Sistem teorisine göre eş sisteminde yaşanan psikoseksüel ilişkinin yönü ve eşlerin psikoseksüel gelişimleri eşlerin evlilikten sağladığı doyumu önemli ölçüde etkilemektedir (Framo, 1992). Noller (1993) eşler arasındaki cinsel bağlanmanın, romantik uyumun, cinsel ihtiyaçların karşılanmasının doyumu büyük oranda etkileyebileceğini ve eşlerin birbirlerine gösterdikleri cinsel içerikli sevgi davranışlarının ilişkiden alınan hazzı arttırdığını belirtmektedir.

Bu yaklaşım biçiminde aile, alt sistemlerden oluşan ve birbirini etkileyen bir bütün olarak görülmekte ve aile sisteminin devamlılığının sağlanmasında alt sistemlerin birbirleri ile olan etkileşiminin önemli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca eşler, çocuklar, çocuklar-anne, çocuklar-baba alt sistemlerinin içerisinde var olan bir problemin diğer alt sistemleri etkilediği vurgulanmaktadır. Özellikle duyguları paylaşabilmenin, kişinin kendi benliğini rahatlıkla ortaya koyabilmesinin, yeme, içme, barınma ve maddi ihtiyaçlarını gidermesinin, kişilerin

doyum sağlayabilmesinde ve sağlıklı bir aile oluşumunda önemli rol oynadığı belirtilmektedir.

Skyner (1976) sistem teorisine göre eş sistemini oluşturan evli bireylerin birbirlerinin kişilik özelliklerini kabul etmesinin, eşlerin bireysel farklılıklarını benimsemesi için çaba sarf etmesinin evlilik doyumunu etkileyen önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, eşlerin özellikle bireysel farklılıklarını onaylaması eş sisteminin sağlıklı ilişki kurması ve doyum alması açısından büyük öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle sistem yaklaşımına göre bireyler bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendi kişilik özelliklerine benzer bireyleri tercih etmektedirler, bu durumun eş sisteminin ilişkiden doyum alması açısından önemli olduğunu ifade etmektedir.

Sistem teorisi eşlerin birbirlerini algılama biçiminin eş sisteminden alınan doyumun önemli belirleyicilerinden biri olduğunu belirtmektedir. Teoriye göre eşler çeşitli bireysel farklılıklara ve kişilik özelliklerine sahiptirler, eşlerden biri dominant, agresif özellikler sergilerken, diğeri sessiz, duygusal, mazoşist özellikler gösterebilmektedir. Böyle bir durumda eşlerin farklı özelliklerini anlamaya çalışması eş sisteminden dolayısıyla evlilikten alınan doyumun artmasına neden olmaktadır. Yaklaşımına göre eşlerin benzer kişilik yapısına sahip olması ve varolan farklılıkları anlamaya çalışması, eşlerin fiziksel özelliklerini, tutum ve düşüncelerini algılama biçimi ile evlilik doyumunu arasında bir ilişkinin varolduğu belirtilmektedir (Jensen, 1978).

2.2.2. Yapısal Yaklaşım

Salvador Minuchin' nin geliştirmiş olduğu yapısal aile kuramı ailenin sosyal bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Ailede var olan sosyal yapı aile üyelerinin etkileşimi ile değişmektedir. Yapısal aile kuramcıları, ailenin sosyal yapısını bir sistem olarak görmekte ve sosyal yapının parçalarını oluşturan alt sistemlerin nasıl etkileşime girdiğini, eşler ve çocuklar arasında dengenin nasıl sağlandığını, aile dönüt mekanizmasının nasıl oluştuğunu ve etkili olmayan iletişim biçimlerinin nasıl ortaya çıktığını irdelemektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

Yapısal aile modelinde, sistem birbiri ile etkileşim halinde olan küçük alt sistemlerden oluşmakta ve bu alt sistemler bütünü temsil etmektedir. Evlilik alt sistemi eşlerden

oluşmaktadır. Eşler evliliğin ilk yıllarında etkileşim kalıpları geliştirerek birbirlerini tanımaktadırlar. Eşlerin davranışları, yargıları, değerleri ve duyguları ile ilgili beklentileri bulunmaktadır. Eşler arasındaki etkileşimin sağlıklı gelişmesi çiftler arasında doyumsuzluğa neden olmaktadır (Minuchin ve Fishman, 1981).

Evlilik alt sistemi yapısal olarak zaman içerisinde değişmektedir ve evlilik alt sisteminin, sistemin devamlılığını sağlamak, sistemi korumak ve çocuklarının sosyalizasyonunu sağlamak gibi sorumlulukları bulunmaktadır. Eş alt sisteminin gücü ve sürekliliği ailenin tutarlı bir gelişim göstermesi açısından önemlidir. Eşler birbirlerinin farklı kişilik özelliklerini öğrenerek, ihtiyaçlarını karşılar ve birbirlerinin rollerini tamamlamaya çalışırlar. Bu şekilde ailenin devamlılığı ve eşler arasındaki psikolojik doyum sağlanabilmektedir (Friedlander, Wildman ve Hetherington, 1991). Aile içerisinde eş, ebeveyn ve çocuk alt sistemleri son derece önemlidir. Sağlıklı bir aile ve evlilikte üç alt sistemin bütünlük içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Eşler diğer alt sistemlerin (çocuk-ebeveyn, kardeş) sosyalleşmesi için önemli bir odaktır ve benlik duygularının oluşmasını sağlamaktadır. Eşler, bireyin ait olma, farklı duyguları yaşayabilme ve aktarabilme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Çiftlerin kendilerinin ve ailenin diğer üyelerinin psikolojik doyumlarını sağlamak için bu ihtiyaçları gidermeleri önem taşımaktadır (Gladding, 2002). Griffin ve Green (1999), eşler arasındaki çatışma ve doyumsuzlukların, alt sistemlerle ilgili ihtiyaçların karşılanamaması, sorumlulukların yerine getirilmemesi ve sistemler arası iletişimin kopuk olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

2.2.3. Davranışçı Yaklaşım

Bu yaklaşımın genel amacı, ailede karşılıklı etkileşimlerin oranını arttırmak, istenmeyen etkileşimleri azaltmak ve iletişim ile problem çözme becerilerini öğretmektir. Kişilerarası etkileşimin değişmesi vurgulansa da dikkatler genel olarak iki kişilik birime (eşlere) yoğunlaşmaktadır (Nichols, Schwartz, 2002).

Davranışçı aile yaklaşımının temelinde şu faktörler bulunmaktadır: Aile üyelerinin tüm davranışları öğrenme sonucunda oluşmaktadır. Etkisiz ve olumsuz davranışlarda öğrenilmiştir ve bu davranışlar pekiştirildikçe evlilikteki sorunlar artmaktadır. Bu davranışlar yeni davranışlarla değişebilmektedir.(Gladding, 2002). Davranışçı aile yaklaşımında, sistemli bir şekilde ebeveyn, çocuk, eş sistemlerinin fonksiyonel olmayan davranış biçimlerini

değiştirmek amaçlanmakta ve fonksiyonel olmayan davranışların yerine fonksiyonel davranışlar yerleştikçe aile ve evlilikteki doyumun pozitif bir yönde değişeceği vurgulanmaktadır (Dattilio, 1998).

Davranışçı kuram aile ve evliliği şu temele dayandırmaktadır. Evlilikte zorlanma, evli çiftlerin birbirlerine ilettikleri pekiştirenin miktarından ve her bireyin pekiştiren ve cezayı birbirine aktarmasından kaynaklanmaktadır (Barkers, 1992). Davranışçı aile terapisinin aile üyelerine kazandırmak istedikleri şunlardır:

- Başkalarının ne istediğini açıkça sorabilmek.
- Olumlu olumsuz dönütleri hem vermeyi hem de algılamayı öğretmek.
- Saldırganlaşmadan kendine güvenme ve iddialı olmayı öğrenmek.
- Suçluluk hissetmeden konuşabilmek.
- Olumlu benlik algısı geliştirmek.
- İletişim ve sosyal becerileri öğretmek.
- Ailedeki çeşitli problemlere çözüm getirebilmek için çatışma çözme stratejilerini öğretmek (Fenel, Weinhold, 1989; Akt: Nazlı, 2001).

Davranışçı yaklaşım, davranışların düzenlenmesi ile eşlerin evlilik ilişkilerinin, doyum düzeylerinin artacağını savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre evlilik doyumu, uyumu şu faktörlere bağlıdır:

İlk olarak, eşler heyecan veren ve sempatik gelen bazı davranışların tekrarlanmasına zamanla alışmaktadır. Bu alışma süreci sonucunda hoşa giden davranışların cazibesi ortadan kalkmaktadır. Böyle bir problemin evlilik ilişkisine etki etmemesi için evli çiftin davranışlarının geniş bir yelpaze içerisinde bulunması gerekmektedir. Yani evlilikte davranış farklılığı doyum düzeyini arttırır.

İkinci olarak, bir kişinin eş seçimi ne kadar titiz olursa olsun, zaman içinde eşi ile isteklerinin çatıştığı bir dönemle karşılaşmaktadır. Çatışmalarını gereken biçimde çözümleyemeyen eşlerin mutsuz oldukları araştırmalar tarafından da desteklenmektedir. Eşler birbirleriyle daha çok vakit geçirmeye bařladıķa çatışma yaşamaktadırlar. Çünkü eşler bir süre sonra birbirlerini her yönü ile tanımaya ve birbirlerinin olumsuz yönlerini de görmeye başlamaktadırlar.

Üçüncü faktör ise, evlilik sistemi dışında yaşanan bir olaydan eşlerden birinin etkilenmesidir. Bu durum evlilik doyumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Örneğin , birbirleriyle iyi anlaşan çiftlerden biri kariyerinde yükselme yaşayabilmektedir bu durum eşine işinden daha az yakınlık göstermesine neden olabilmektedir. Bu örneğe bağlı olarak, eşlerin evlilik sistemi dışında verdikleri kararlar veya yaşadıkları tecrübeler kimi zaman eşlerden birine ceza diğerine ödül niteliğinde farklı sonuçlar getirebilmektedir (Christensen, Jacobson, Babcock, 1995).

Davranışçı yaklaşımda evlilikle ilgili üç temel ilke bulunmaktadır: Birinci ilke; eşler arasındaki uyumsuz davranışların öğrenilmiş olduğu ve bu davranışların ailenin diğer üyelerini de etkileyerek sağlıklı bir aile ortaya çıkardığıdır. İkinci ilke; eşler arasındaki uyumsuz davranışların olumsuz değişime neden olduğu ve geçmişte problem yaratan davranışlarla değil yeni uyumsuz davranışlarla ilgilenmenin önemli olduğu, uyumsuz ilişkide yapıcı bir etki yaratmayan davranış örüntülerini yeni davranışlarla değiştirmenin eşlerin doyumunu artırıcı bir etkisinin olduğudur. Üçüncü ilke; evlilikteki veya ailedeki sorunu çözmek için eşlerle görüşme veya ailenin uyumsuz davranışa sahip üyesiyle görüşme yapmak ve bu şekilde problemi ortadan kaldırmak. Üç ilkenin içeriğini oluşturan uyumsuz davranışlar, uyum sağlayıcı davranışlar ile değişmektedir ve değişim sonucu eşler evliliklerinde mutluluk yaşamaktadır (Gladding, 2002).

2.2.4. İletişim Yaklaşımı

Gottman (1990), kişilerarası iletişimde özellikle olumsuz duyguların aktarılmasının eşler arasındaki doyumunu negatif yönde etkilediğini vurgulayarak üç önemli unsur üzerinde durmaktadır:

(1) Evliliklerinde doyum sağlayamayan çiftlerin, doyum sağlayan çiftlere oranla aralarında daha fazla olumsuz duygu yaşadıklarını belirtmektedir.

(2) Evliliklerinden doyum alamayan çiftlerin birbirlerine çok fazla olumsuz tepki verdiklerini belirtmektedir.

(3) Doyum sağlayan çiftlerin ilişkileri doyum sağlayamayan çiftlere oranla daha az yapılandırılmıştır. Ponzetti ve Long (1989), eşler arasında iyi bir iletişimin olmasını sağlıklı

bir evlilik yordayıcısı olarak görmektedir. Ayrıca etkili iletişimin, ortak ilgilerin, problem çözme kapasitesinin, değişime uyum, ortak sorumluluk alma ve sorumlulukları paylaşma, birlikte eğlenebilme yeteneğinin olması gibi faktörleri de sağlıklı ve doyum sağlayan çiftlerin özellikleri olarak ifade etmektedir. Diğer taraftan aile üyelerinin birbirleri ile iletişim kurarken espri, şaka ve mizahı kullanmasının aile fertleri arasındaki etkileşimi güçlendirdiği ve bu ailelerin birbirlerine karşı duygularını bastırmadan aktarabildikleri, bunun da sağlıklı bir ilişki kurmada önemli olduğu belirtilmektedir (Wuerffel, DeFrain, Stinnet, 1990).

Evliliği etkileyen iki önemli unsur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, iletişim biçimi, ikinci unsur ise problem çözme becerisidir. Özellikle eşler arasında etkili bir iletişim becerisinin sergilenmesi, evlilik doyumunda önemli ve olumlu bir etki yaratmaktadır (Koch, Ingram, 1985; Akt: Thompson, Rudolph, 1996).

Griffin ve Greene (1999), iletişimin sadece bilgi alışverişi olmadığını, sözel olmayan davranışların da iletişimde önemli bir yere sahip olduğunu belirterek, aile içerisinde iki tip iletişim biçiminden söz etmektedirler. Bunlar, eşlerarası iletişim ve eşlerle diğer aile üyeleri arasındaki iletişimidir. Ayrıca eşlerarası iletişimin iyi bir aile düzeni oluşumunda önemli bir faktör olduğunu ifade etmektedirler.

İletişim ile ilgilenen bilim adamları, iletişimi evlilikteki mutluluğu etkileyen önemli bir yordayıcı olarak görmektedirler (Fowers, Pomerantz, 1992). Fowers (1993), evlilikte eşler arası iletişimin öneminden söz ederek, evlilikteki iletişimin iki önemli işlevini vurgulamaktadır. Birinci işlev, eşlerin karşılıklı olarak birbirini anlaması için çaba göstermesi ve duygusal yakınlıktır. İkinci işlev, iletişim problemleri yaratan yaşamsal zorlukları birlikte çözmektir.

Evlilikte problemleri yaratan bir çok neden vardır. İletişim problemlerini eşlerden birinin diğerine söylemesi, etkili iletişim tekniklerinin öğretilmesi, problemin çözümü için katkıda bulunmaktadır ancak bu tip yaklaşım evlilikte varolan iletişim biçimlerini kısa süreli olarak etkilemektedir (Noller, Fitzpatrick, 1990; Noller, 1993). Gotman (1999), eşler arasındaki savunucu iletişim tarzının, eşlerin birbirlerini anlamasını, birbirlerine karşı empati geliştirmelerini engellediğini, bunun da evlilikte çatlamalara neden olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle evlilikte eşler arasındaki iletişim tarzlarının ne olduğunun anlaşılması ve bu tarzların ne derece yarar ve zarar sağladığının bilinmesi son derece önemli

olmaktadır. Çünkü eşler arasında kurulan iletişim biçiminin evlilik doyumuna önemli düzeyde etkisi söz konusudur.

2.2.5. Bilişsel Yaklaşım

Burada akılcı-duygusal yaklaşım ve sosyal öğrenme yaklaşımı üzerinde durulmuştur. Akılcı-duygusal yaklaşımçılar aile üyelerinin mantıksız inançlarının duygusal rahatsızlıklara neden olduğunu fark etmelerine yardım etmektedir (Nichols, Schwartz, 2002). Bilişsel yaklaşıma göre, aile üyelerinin duygusal problemlerinin nedeni dış ve çevre koşulları değil, mantıksız inançlardır. Aile üyeleri mantıksız inançları sürekli tekrarlamaktadırlar. Bu inançların, kendi ebeveynlerinden kaynaklandığını farkında olmadan öğrenmekte ve aile içi ilişkilerdeki fonksiyonelsizliği sürdürmektedirler. Aile üyeleri fonksiyonelsizlik ile ilgili farkındalık kazanarak gerçek olmayan inançlarını değiştirebilmektedirler. Bilişsel aile yaklaşımında, kendini kabul etmeme önemli bir faktör olmaktadır. Bu yaklaşım bireylerin başkalarını kabul etmelerini öğretmeye çalışmaktadır. Böylece bireylerin daha mutlu yaşayacaklarına inanılmaktadır.

Bilişsel davranışçı yaklaşımın temel bakış açısı aile üyelerine, diğer aile üyelerinin söylediklerini fazla ciddiye almamalarını öğretmek, başkalarının aile içinde nasıl hareket etmesini istiyorsa ona göre kişinin kendi katılıklarından nasıl vazgeçebileceğini göstermektir. Ayrıca bu yaklaşımda aile üyelerini, duygularını yaşamaları için cesaretlendirmek, bu duygulardan ortaya çıkan enerjileri kullanarak başka aile üyelerinden isteklerini sormaları için onlara yardım etmek önem taşımaktadır. Bilişsel davranışçı yaklaşımın amacı, aile üyelerinin mantıksız inançlarının farkına varmalarına yardımcı olmak ve bu inançları nasıl bırakacaklarını öğretmek, kişilerin akılcı olmayan inançları ile mücadele etmelerini benimsetmek ve bireylere kendilerini sıkıntıya sokmadan aileleri ile nasıl ilgileneceklerini göstermektir (Dattilio, Bevilacqua, 2000).

Sullivan ve Schwebel (1995), aile ve eşler arasındaki doyumsuzluğun gerçekçi olmayan düşüncelerden, duygulardan, davranışlardan kaynaklandığını belirterek, eşler arasındaki doyumsuzluğun bilişteki gerçekçi olmayan düşüncelerin değiştirilmesi ile ortadan kalkacağını vurgulamaktadır. Bilişsel yaklaşımda insanların birbirlerine karşı hissettikleri, birbirleri ile ilgili düşünceleri ve algıları önemli rol oynamaktadır. Eşlerin birbirlerine karşı

geliştirdikleri olumsuz yargıları, düşünceleri evlilik ilişkilerinde çatışma ve sıkıntı yaratmaktadır (Ellis, 1985; Akt: Gladding, 2002).

Sosyal öğrenme kuramı ailenin zaman içerisinde nasıl etkilendiğini ve karşılıklı nedensel kalıpları nasıl geliştirdiğini göstermeye çalışmaktadır. Evreleri etkileyen faktörler şunlardır: Flört, evlilik, çocuklar, ikamet yerleri, meslek değişimleri, sosyo-ekonomik düzeydeki değişimler, çocukların evden ayrılması ve emeklilik. Bu evrelerin her birinde uyumsuz davranışların ortaya çıkma olasılığı yüksektir ve eğer bunlar düzeltilmezse fonksiyonelsizlik bir sonraki evreye geçmektedir. Genellikle problemin nedenlerinin eşler arasında uygun aile içi etkileşim becerilerinin yetersizliği, dış çevredeki değişimler, aile üyelerinin birbirine karşı kullandıkları pekiştiricileri azaltmaları, alışılmış tepkileri sürdürmeleri olduğu ifade edilmektedir (Fenell, Weinhold, 1989; Akt: Nazlı, 2001).

2.2.6. Stratejik Yaklaşım

Salvador Munichin, Paul Watzlawick, John Weakland ve Cole Madanes stratejik kuramın öncüleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Madanes'e göre aile ve evlilikteki sorunlar sevgi ve saldırganlık arasındaki ikilemlerden doğmaktadır ve bu ikilemler dört gruba ayrılmaktadır. Birinci ikilem; eşlerin birbirini kontrol etme ve başat olma isteği çatışma ve davranış problemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İkinci ikilem; eşlerin birbirlerine sevgi ya da nefret duygularını ifade etmeleri evlilik doyumunu etkilemektedir. Üçüncü ikilem; aile üyelerini sevmek ve korumak ilişkileri olumlu yönde etkilemektedir. Eşler açısından bu ihtiyaçların giderilmemesi ve tam tersi bir tutum (zarar verme, sevmeme) sergilenmesi durumunda doyumsuzluk ve aile içi sorunların kendini göstermesi söz konusudur. Dördüncü ikilem ise, eşler arasındaki çatışmanın giderilmesi için çiftlerin birbirlerine pişmanlıklarını dile getirmesidir. Bu dört ikilem grubu için Madanes bir takım stratejiler belirlemenin önemli olduğunu ve eşler arasındaki çatışma ve doyumsuzlukların uygun stratejiler oluşturularak giderilebileceğini belirtmektedir (Gladding, 2002).

Stratejik aile yaklaşımında, iletişim eşler arasındaki ilişkinin özünü belirlemektedir. Çiftlerin iletişim biçimlerinin evlilik doyumunu önemli derece etkilediği vurgulanarak, ilişkide eşlerin birbirlerine karşı samimi, sıcak ve açık bir iletişim tarzı göstermesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Evliliklerde var olan bir problem hastalık belirtisi olarak kabul edilmemekte ve bu problemler kişilerarası olaylar olarak açıklanmaktadır. Problemleri

giderebilmek için ise soruna özgü stratejiler geliştirilmelidir. Her probleme özgü farklı bir strateji geliştirmek evlilikte doyumun sağlanabilmesi açısından önemli görülmektedir (Goldenberg, Goldenberg 1996).

Stratejik aile ve evlilik kuramında problem üç şekilde gelişmektedir. Birincisi sibernetik kökenlidir, burada zorluklar kronik sorunlara dönüşmektedir. İkinci problem yapısaldir; sorun ailenin hiyerarşisi veya sınırlılıklarındaki bir bozukluktan kaynaklanmaktadır. Üçüncüsü ise fonksiyoneldir; burada problem, bireylerin dolaylı olarak birbirini koruma ya da kontrol etmeye çalışmalarından kaynaklanmaktadır (Nichols, Schwartz, 2002). Stratejik aile kuramı şu boyutları ele almaktadır:

- **Aile kuralları:** Aile içi gizli ve açık aile kuralları, aileyi geliştirmek için kullanılmaktadır.
- **Aile dengesi:** Aile içindeki kalıpların işlevselliğini devam ettirmek için gösterilen eğilimdir. Örneğin; yatış ve kalkış saatlerinin sürekli aynı kalması.
- **Karşılık:** Bir aile üyesinin davranışı, diğerinin davranışına bağlıdır.
- **Gereksiz kurallar:** Aile gereksiz veya can sıkıcı rutinler ile etkileşimde bulunur.
- **Noktalama:** Birbirleriyle etkileşimde olan insanlar söylediklerinin, diğer kişilerin söylediklerine neden olduklarına inanırlar.
- **Simetrik ve bütüncü ilişkiler:** Aile içindeki ilişkilerin bazıları eşit, bazıları da eşit değildir.
- **Döngüsel nedensellik:** Bir olay bir başkasının nedeni değildir. Olaylar birbirleri ile ilişkilidir (Gladding, 2002).

Stratejik yaklaşımı benimseyen kuramcılar, aile ve evlilikte kişilerarası dengelerin iyi bir biçimde oluşmasına odaklanmışlardır. Bu yaklaşıma göre, evlilikte uyumun ve doyumun sağlanması için eşler arasındaki güç dağılımının ve hiyerarşik düzenin dengeli olarak sağlanması gerekmektedir. Stratejik kuram, evlilik doyumunu anlayabilmek için şu soruları cevaplandırmaktadır: Güzel şeylerin yaşanmasını sağlayan eşlerden hangisidir? Olaylara karşı verilecek tepkilerde belirleyici kimdir? Kim dinleyicidir? Sevgi duygusunu ve empati becerisini eşlerden hangisi daha çok göstermektedir? Eşlerden hangisi sakinleştirici rol üstlenir? Bu sorular hiyerarşik düzenin uyum sağlayıcı yönünü oluşturmaktadır. Hiyerarşik düzenin katı ve baskıcı olan bölümünde ise şu sorulara cevap aranmaktadır: İlişkideki kuralları kim koyar? Eşlerden hangisi ne zaman neyin yapılması gerektiğini söyler? Eşlerden hangisi diğerine güven duygusu aşılar? İlişkide son sözü söyleyen kimdir? (Keim, 2000). Bu

yaklaşımına göre eşler arasında bir görev dağılımı ve güç dengesi oluşturularak bir düzen kurulmaya çalışılmaktadır.

2.2.7. Yaşantısal Aile Yaklaşımı

Humanistik ve fenomenolojik görüşten temelini alan yaklaşımın öncüleri Virginia Satir, Carl Whitaker'dır. Bu yaklaşım, aile üyelerinin kendilerine ilişkin farkındalıklarını yükseltmeye odaklanmıştır. Eşler arasındaki problemlerin şimdi ve buraya getirilerek çözümlenmemesinin, geçmiş yaşantılara eşlerin takılı kalmamasının doyumunu arttırdığı belirtilmektedir. Satir (1972), yaşantısal aile yaklaşımını temel alarak ailedeki bireylerin duygusal farkındalıklarını arttırmanın önemini vurgulamıştır. Aile fertleri duygularını fark ettikçe onları bastırma eğilimi göstermektedir. Aile üyeleri arasındaki duyguları bastırma eğilimi üyeler arasında yeni sorunların ortaya çıkmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu tip davranışlar sağlıklı aile ve evliliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Akt: Gladding, 2002).

Satir'e (1972) göre sağlıklı aileler üyelerine değer vermekte, birbirlerini dinlemekte, saygı göstermektedir. Eşler arasında sevgi ve saygı karşılıklıdır ve birbirlerine karşı eşler açık ve samimidir. Bu samimiyet ailenin diğer üyelerine de yansımaktadır. Aile içinde kaygı verici durumlar, öfkeler, kırgınlıklar açıkça konuşulabilmektedir (Akt: Nichols ve Schwartz, 2002).

Yaşantısal aile yaklaşımı evliliği ailenin başlangıcı olarak görmekte, eşler ve aile üyeleri arasında duyguların, sözel ve sözel olmayan davranışların hayata geçirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca duygular, sözel ve sözel olmayan biçimde ifade edilerek aile üyelerinin şimdi ve burada ilkesine uygun davranması sağlanır, bu sayede üyelerin benlikle ilgili farkındalıkları arttırılmaya çalışılır (Nystul, 1999).

Yaşantısal aile yaklaşımı insan kapasitesine önem vermektedir. Uyumsuz ya da sağlıklı davranışın, gelişim sürecinde bir aksaklıktan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Aile içerisinde varolan eksiklik bireyin kapasitesini ve yeteneğini farketmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle aile ve evlilik içerisindeki sorunları gidermek için eşlerin ve aile üyelerinin kapasitelerini farketmeleri ve potansiyellerini keşfetmeleri ve bunu şimdi ve burada yaşayabilmeleri sağlıklı aile ve evlilik için önemli görülmektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

2.2.8. Gelişimsel Yaklaşım

Evliliğin ilk yıllarında eşlerin yerine getirmesi gereken görevler evlilikten alınan doyumun önemli belirleyicileri olmaktadır. Bu görevler; birbirlerine karşı sevgi ve şefkat duygularını tam olarak verebilmek, eşler arasındaki iletişim sistemini umulan bir biçimde geliştirmek, toplumsal sorumlulukları, yasalarla ilgili görevleri, komşuluk ilişkilerini geliştirebilmek, ev içi rahatlığı oluşturmak ve kurmak, ekonomik ihtiyaçların karşılanması için güven veren ve sürekli olan bir işe sahip olmak, ilişki içerisinde eşlerin rollerini, karşılıklı olarak bireysel özgürlüğe izin verecek bir biçimde ve otorite alanını belirleyen bir biçimde geliştirmek, evlilik ile ilgili sorumlulukları paylaşmak için bir prosedür geliştirmek, ev dışındaki işlerle ilgili rutin ilişkiler ve geçirilen minimum zaman ile ilgili bir program geliştirmek, birlikte karar verme becerisini geliştirmek, eşlerin kendi aralarında kabul edebilecekleri aile amaçları oluşturmak ve yaşam felsefesi geliştirmek, bir çift olarak birbirlerine moral vermek, çocukların ortak geleceği için ilişkiler geliştirmek olarak sıralanabilir (Gerson, 1995).

Stroup (1966) gelişimsel yaklaşımda aile yaşam döngüsü içerisinde bir takım görevlerin yerine getirilmesinin eşler ve ailenin diğer üyeleri arasındaki tatmini ve mutluluğu etkilediğini belirterek eşlerin yerine getirmesi gereken sorumlulukları üç grupta toplamaktadır;

Birinci grup sorumluluklar; aile üyeleri arasındaki duygusal bağı koparmadan sürdürülebilmek, cinsel yaşamını aksatmamak ve kontrolü elden kaybetmemek, iletişim kanallarını oluşturmak ve iletişimi kesmemek, meslek ilişkileri ile aile ilişkilerini dengede tutabilmek, dış dünya ile aile içi ilişkileri arasında gelişimsel bir denge kurmaktır.

İkinci grup sorumluluklar; aile üyelerinin maddi geçimini, giyecek, yiyecek ve barınma ihtiyaçlarını sağlamak, aile bütçesine ekonomik gelir sağlamak, otorite ve sorumlulukların paylaşımını sağlamak, aile üyelerinin ne zaman, ne için neyi yapacaklarını belirtmek, evin işlerini paylaşmak, gündelik işlerin yerine getirilmesi için alışılmış rolleri devam ettirmek, ailenin değer sistemini oluşturmak, aile üyelerinin birlikte aldığı kararların verilmesini ve amaçların oluşturulmasını sağlamak, çocukların bakımında en iyi yöntem ve felsefeyi geliştirmek, çocukların gelişimi için onlara yetişkin rolleri yüklemek, aile üyelerine moral ve cesaret vermek, aile üyelerinin aile hedeflerini gerçekleştirmeleri için onay, ödül vermek ve bu davranışları arttırmaktır.

Üçüncü grup ise aile ilişkilerinin iyi olması, üyelerin duygularını yaşaması için onları teşvik etmek, aile üyelerinin bireysel amaçlarını gerçekleştirmek adına ihtiyaç duyduğu desteği ve cesareti vermek ve bunu geliştirici metodlar oluşturmak, düzenleyici yöntemleri sağlamak, aile içi olumlu ve olumsuz düşünceleri kontrol etmek ve yönetmek, aileye yeni giren kişilerle iletişim kurmak, iletişim tekniklerini geliştirmek ve onlarla kurulan iletişim biçimlerini görebilmek, aile içine ve eve yeni giren üyeleri (geniş aile döngüsünde uyum) benimsemek, ailenin genç üyelerinin ekonomik ve sosyal yönden daha çok gelişebilmeleri ve evlenmeleri için izin vermektir.

Evlilik ve aile ile ilgili yaklaşımlar genel olarak değerlendirildiğinde, İletişim Yaklaşımı eşler arasındaki iletişim biçimi ve duygular üzerinde odaklanırken, Davranışçı Yaklaşım eşler arasındaki davranış biçiminin ne derece doyum sağlayıcı olduğu üzerinde durmaktadır. Stratejik Yaklaşım, aile içi dengenin nasıl sağlandığını, kimin daha baskın olduğunu ifade etmektedir. Bilişsel Yaklaşım, özellikle bilişteki mantıksız inançların evlilikte ve ailede duyguları, iletişimi, eşler arasındaki ilgi ve uyumu nasıl etkilediği üzerinde durmaktadır. Yaşantısal Yaklaşım, aile üyelerinin yeteneklerini, duygularını fark ettirme ve iletişim örüntülerini geliştirme üzerinde durmaktadır. Gelişimsel Yaklaşım ise aile yaşam döngüsünü önemsemekte, evlilik ve aile sisteminin yaşam döngüsü içerisinde alt sistemler tarafından nasıl etkilendiğini vurgulamaktadır.

Ailenin alt sistemlerinden olan evlilikte, eşler arasındaki doyumunu etkileyen bir takım değişkenler göze çarpmaktadır. İletişim biçimlerinin ve demografik değişkenlerin aileyi ve evlilik doyumunu etkileyen önemli değişkenler olduğu görülmektedir. Eqquestion, Wong ve Hardee (2001), sosyo-ekonomik düzey, evlilik yaşı, eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlerin eşlerin psikolojik doyumlarını etkilediklerini belirtmektedirler. Bu çalışma kapsamında ele alınacak evlilik doyumunu etkileyen diğer faktörler aşağıda açıklanmaktadır.

2.2.9. Evlilik Doyumu ve Aile

“Aile” kavramı eşlerden birinin ya da diğersinin anne-baba ve kardeşlerini kapsamaktadır. Toplumların yapısını oluşturan aile kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Ülkemiz ve kültürümüz açısından aile kavramını değerlendirdiğimizde, eşler, çocuklar, eşlerin anne-babaları ve birinci dereceden kan bağı olan bireylerden oluşan geniş bir yelpaze söz konusudur. Kağıtçıbaşı ve Berry (1989), çalışmalarında değişik kültürlerdeki insan ilişkilerini araştırmışlar ve Doğu kültüründeki insanların ilişkilerinin temelinde bağlılığın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Kağıtçıbaşı (1984), ülkemizde aile kültürünün aileyi oluşturan fertlerin birbirlerine olan bağımlılığına ve bağlılığına dayandığını ifade etmiştir. Kağıtçıbaşı (1982) farklı bir çalışmada ise, geleneklere bağlı kültürlerde, çocuk sahibi olmanın yaşlılık güvencesi olarak görüldüğünü, ebeveynlerin çocukları büyüdüğünde, onların kendilerine yakın ve vefakar olmalarını istediklerini belirtmiştir.

L’abate (1994), kayınvalide-gelin ve kayınvalide-damat ilişkilerinin evlilikte çıkacak olan olumsuzlukların önemli nedenleri arasında olduğunu belirtmiş ve kayınvalide-damat arasındaki ilişkide bir kaçınmanın söz konusu olduğunu ifade ederek bu ilişkinin niteliğinin özellikle çıkabilecek problemleri ve çatışmaları önlemeye yönelik olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca eşlerin aileleri ile ilgili ilişkilerinde yaşanan problemlerden daha çok kadının etkilendiğini ve gelin-kayınvalide arasındaki problemlerde kadının akrabalık ilişkilerini yönetmesinin ve kayınvalideden oğlunun sorumluluğunu devralmasının çatışmaya yol açtığını belirtmektedir.

Goldenberg ve Goldenberg (1996), ailenin birbirini etkileyen alt sistemlerden oluştuğunu ve sistemler arasındaki sınırların belirsiz ve geçirgen olmasının eşler arasında problemlere neden olduğunu ifade etmektedir ve özellikle kişinin aile alt sistemiyle (kayınvalide, kayınpeder v.b) olumsuz ilişkisinin evliliği tehdit eden bir unsur olarak görüldüğünü ancak evliliğin süresi ilerledikçe aile alt sisteminin olumsuz etkisinin ortadan kalktığını vurgulamaktadır.

Stroup (1966), genç çiftler ve onların sorumlu oldukları ebeveynleri arasındaki ilişkilerin çiftin ilişkilerinde problem yarattığını ve akraba alt sistemlerinin evlilik ilişkilerini psikolojik ve sosyokültürel açıdan etkilediğini belirtmiş, kayınvalide ile ilgili sosyokültürel

anlamda bir takım stereotip yakıştırmaları olduğunu bu yakıştırmaların aile ilişkilerini çok iyi yansıttığını ifade etmiştir. Bu yakıştırmaları şu şekilde sıralamıştır;

- Kayınvalide çok konuşur
- Kayınvalide herşeyi bilir hiç yanlış yapmaz
- Kayınvalide rahatsızlık verir ve problem çıkarır
- Kayınvalide havalıdır
- Kayınvalide kötüdür
- Kayınvalide saldırgandır
- Kayınvalide çok sık gelir ve çok uzun kalır
- Kayınvalide sakınılacak kişidir.

Cowan ve arkadaşları (1985) eşlerin ebeveynliğe geçişlerinde bir takım problemler yaşadıklarını belirterek özellikle eşlerin ailesiyle ilişkilerin evliliği etkilediğini ve kayınvalide ve kayınpederin çoğunlukla evlilik için bir sorun teşkil ettiğini belirtmektedir.

Sonuç olarak aile faktörü eşler arasındaki ilişkinin etkilenmesinde önemli bir unsur oluşturmakta ve özellikle kayınvalide ve kayınpederin eşlerin evlilik ilişkisini olumsuz etkilediği görülmektedir.

2.2.10. Evlilik Doyumu ve Cinsellik

Evlilik ilişkisini ve evlilik doyumunu etkileyen önemli faktörlerden bir tanesi eşler arasındaki cinselliktir. Eşler arası ilişkinin önemli bir boyutunu oluşturan evlilik ve cinsellik konusunda birçok incelemenin yapılması gerekmektedir. Bu konuda özellikle yurt içinde yapılmış çok fazla araştırmaya rastlanmamaktadır. Yurt dışında yapılan çalışmalar ise genellikle evlilik ilişkisi öncesi ilişkileri kapsamaktadır. Oysaki evlilik doyumunu etkileyen cinsel yaşam bilimsel olarak ayrıntılı bir şekilde araştırılmalıdır. Fakat evlilikte cinselliğin araştırılmasını engelleyen birçok faktör vardır.

Genellikle insanlar cinsel davranışların ve tutumların sadece evli olmayan gençler arasında değiştiğini düşünmektedir. Oysa ki cinsellikle ilgili bu durum evlilik cinselliğinde de etkileyici bir şekilde kendini göstermektedir. Özellikle Kinsey'in cinsel devrim öncesi, 1930 ve 1940'larda yaptığı çalışmaların sonuçları ile günümüzde elde edilen raporlar

incelendiğinde bugünkü evli çiftlerin sıklıkla cinsel ilişkide buldukları ve bu durumun çiftlerin evlilik doyumu ile birlikte cinsel doyumlarını etkilediği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca cinsel yaşamdaki değişim sonucu kadın ve erkeğin cinsel ilişkideki konumları da değişim göstermiş, cinsellikte dominant olan erkeğin konumu farklılaşmıştır. Yani kadının doyum almasını sağlamayan sadece erkeğin doyum almasını neden olan cinsel tutum değişmiş kadının cinsel ilişkide istekleri, kendini ifade etmesi, evlilik ve cinsellikle ilgili doyum sağlamada bir takım problemleri ortaya çıkarmıştır (Fichner-Rathus, Nevid, Rathus, 1996).

Evlilik ve cinsellikle ilgili Ülkemizde yapılan çalışmalara baktığımızda çalışmaların sayısının çok az olduğu dikkati çekmektedir. Bireyin evlilik doyumu onun temel ilişkilerinden aldığı doyum ile yakından ilgilidir. Seksüel doyum ise özellikle evlilik doyumunu etkileyen temel unsurlardan bir tanesidir. Evliliklerinde seksüel doyumsuzluk yaşayan çiftlerin, evliliklerinde seksüel tatminsizlik yaşamayan çiftlere göre daha fazla boşanma eğilimi gösterdikleri vurgulanmaktadır. Ayrıca eşler arasındaki seksüel ilişkinin niteliğinin evlilik doyumu üzerinde olumlu veya olumsuz etkisi olduğu vurgulanmaktadır (Hulbert, Apt, Rabehl, 1993).

Darling, Davidson ve Cox (1991), seksüel doyumun hem manevi, hem de fiziksel tatmin (orgazm sıklığı, orgazm süresi) ile ilişkisinin son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca kültürel farklılıklar, cinsiyet rollerini algılama, bağınazlık, cinsel ilişkiyi ve eşlerin evlilik doyumunu etkileyen önemli unsurlardır (Ah Song, Bergen, Schumm, 1995). Davidson, Darling, Norton (1995), özellikle toplumun cinselliğe bakış açısının eşlerin arasındaki ilişkinin doyum düzeyinde etkili olduğunu belirtmekle birlikte, eşlerden birinin bağınaz, tutucu bir bakış açısına sahip olmasının eşler arasındaki cinsel arzuyu ve doyumunu engellediğini ve bu durumun eşlerin evliliğini olumsuz etkilediğini ifade etmektedir.

Banmen ve Vogel (1985) yaptıkları çalışmada, cinsel doyum ve evlilik doyumunun kadınlardaki önemli belirleyicisinin eşleriyle cinsellik hakkında açık bir iletişim kurmak olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yapılan çalışmada eşlerin cinsellik hakkında açık iletişim kurarak konuşmalarının cinsel doyumlarını ve evlilik doyumlarını arttırdığı vurgulanmaktadır.

Oggins, Leber ve Veroff (1993), eşler arasındaki ilişkinin kalitesinin (örneğin; eşlerin birbirine yakınlık göstermesi, fiziksel olarak sevgisini ifade etmesi, aralarında aşk olması) çiftlerin cinsel doyum düzeyleri ile ilişkili olduğunu belirtmektedirler.

Yıldırım (1993), yapmış olduğu çalışmada evlilik uyumu ve eşlerin birbirileri ile anlaşma düzeylerini araştırmıştır. Elde edilen sonuçlarda evlilik uyumu ve cinsel yaşam arasında olumlu ilişki olduğu gözlenmiştir.

İlgili literatür dikkate alındığında cinsel yaşam, evlilik ilişkisini ve doyumunu etkileyen önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.11. Evlilik Doyumu ve Benlik

Evlilik doyumunu etkileyen önemli boyutlardan bir tanesi benliktir. Yani iki kişinin kendilerini ve eşini nasıl algıladığı, beklentileri, istekleri, bunları dile getirebilmesi, evlilik ilişkisi içerisinde kendini nasıl algıladığı ve eşine ve onun özelliklerine duyduğu saygı, anlayış, çiftlerin ilişkilerinden aldığı doyum ve evliliğin kalitesini önemli derecede etkileyebilmektedir.

Daniluk (1999) evlilikte eşlerin birbirlerinin özelliklerini kabul etmelerinin eşler arasındaki ilişkide doyum arttıracaklarını vurgulamış ve yaptığı çalışmada benlik saygısı yüksek evli kadınların mesleklerinde ve aile içi işlerde ve cinsel ilişkilerinde çok başarılı olduklarını belirtmiştir.

Murphy ve O'Leary (1989), benlik algısı düşük evli çiftlerin birbirlerine karşı daha çok psikolojik ve fiziksel saldırıda bulduklarını ve evlilik doyumlarının çok düşük düzeyde olduğunu belirtmektedir. Filsinger (1980), yapmış olduğu alan çalışmasında evlilik ilişkisini etkileyebilecek sosyal faktörleri ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Araştırmada eşlerin benlik algısı, kişilerarası ilişkilerde yeterlilik, karar verme yeteneği, başat olma ve insanlarla birlikte olabilme gibi faktörlerin evlilik uyumuna etkisi araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlarda evlilik uyumunu etkileyen en önemli sosyal faktörün benlik algısı olduğu saptanmıştır.

Evli çiftlerin birbirlerinin benlik bütünlüklerine olumlu geri bildirimler vermemelerinin eşlerdeki depresif belirtileri arttırdığı vurgulanmaktadır. Katz ve Beach

(1997), 138 evli ve 258 flört eden kadın üzerinde yapmış oldukları alan çalışmasında flört eden kadınların ilişkilerinde, benlik bütünlüğü ile ilgili aldıkları olumlu geribildirimlerin onların depresif belirtilerini azalttığı gözlenmiş, evli kadınların ise ilişkilerinde benlik bütünlükleriyle ilgili çok az olumlu geri bildirim aldıkları ve daha çok depresif belirtilere sahip oldukları saptanmıştır.

Eşlerin benlik uyumları, benliklerini kabul etmeleri, benlik yapılarını onaylamaları evlilik ilişkisindeki mutluluklarını etkilemektedir. Schafer (1996), yaptığı çalışmada evlilikteki mutluluk ve depresyon ile eşlerin benlik uyumu, benlik onayı ve benlik kabulü arasındaki ilişkiyi incelemiş ve evlilikteki mutluluk ile eşlerin benlik kabulü, benlik uyumu ve benlik yapılarını onaylama arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Sonuç olarak yapılan çalışmalar dikkate alındığında benlik algısının evlilik doyumunu etkileyen önemli bir değişken olduğu ifade edilebilir.

2.3. Ölçek Geliştirme ile İlgili Araştırmalar

Yapılan yazın alanı incelemesi sonucunda evlilik doyumunu ile ilgili yapılan ölçek çalışmalarının artış gösterdiği görülmüştür.

2.3.1. Evlilik Doyumu ile İlgili Geliştirilmiş Ölçekler

Aile ve evlilik danışmanları evlilik ve aile ile ilgili problemlerin kaynağını daha iyi görebilmek ve buna yönelik danışma stratejilerini hazırlayabilmek için farklı değerlendirme ölçekleri, informal ve formal yöntemleri kullanabilmektedirler (Sporakowski, 1995, s.61). İnfomal yöntemler, görüşme, gözlem ve rol oynama (role playing) tekniği gibi yöntemlerden oluşmaktadır. Formal metodlar ise teorik bir temeli olan birtakım ölçekler olarak ifade edilebilmektedir (L'abate, Bagarozzi, 1993). Aile ve evlilik danışmanlığında 1000'nin üzerinde değerlendirme aracı kullanılmaktadır (Touliatos, Perlmutter, Straus, 1990). Bu ölçme araçları eşler arasındaki yakınlığı (intimacy), gücü, ebeveynlik rolleri ve evlilik uyumu gibi boyutları kapsamaktadır. Bu boyutlar ölçme araçlarında kombine bir şekilde ele alındığında evlilik ve aile danışmanlığı yapan terapistlere büyük yararlar sağlamaktadır (Thomas, Olson, 1993).

2.3.2. Türkiye’de Kullanılan ve Geliştirilmiş Ölçekler

Evlilikte Uyum Ölçeği Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçeye adapte edilmiştir. Çalışmada 149’u kadın ve 162’si erkek olmak üzere, Ankara, İstanbul ve İzmir ile bu kentlerin ilçelerinden toplam 311 gönüllü, evli denek kullanılmıştır. Evliliklerinin birinci yılını doldurmamış olanlar örnekleme alınmamıştır.

Evlilik Uyum Ölçeğinin (EUÖ) ölçüt bağıntılı geçerliğinin saptanmasında Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ile Yükleme Ölçeğinden yararlanılmıştır. EUÖ ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı $r = .12$ ($p < .05$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanları arasında $-.54$ gibi negatif bir korelasyon katsayısı elde edilmiştir ve bu değer $.01$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmasına ek olarak, evlilik terapisine katılan ve boşanmak için avukata başvurmuş on kişiye EUÖ uygulanmış ve bu grubun ölçekten aldıkları uyum puanlarının 43 ’ün altında olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla veriler üzerinde ana bileşenler (principal components) yöntemi ve varimax dönüştürmesine göre maddeler düzeyinde bir faktör analizi uygulanmış ve üç faktör bulunmuştur. Ancak, scree test uygulamasıyla ve kuramsal yorumlanabilme durumuna göre bunların iki faktöre indirgenebileceği düşünülerek, veriler iki faktörlü çözüme zorlanmıştır. Birinci faktör 9 maddeden oluşmuştur. Söz konusu maddeler incelendiğinde, bu maddelerin genel uyum, duygu, cinsellik, toplumsal kurallar gibi durumlardaki anlaşmayla ilgili oldukları görülmektedir. İkinci faktörde yer alan 6 madde ise boş zaman etkinlikleri, çatışma çözme, güven gibi ilişki tarzı ile ilgili maddelerdir. Ölçeğin yapı geçerliği, 311 kişilik örneklem içinde yer alan birbirleriyle evli 92 çift üzerinde test edilmiştir. Sonuç olarak ana bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesi sonucu ölçeğin orijinali ile aynı faktör yapısı elde edilmiştir.

Evlilik Uyum Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için ise iç tutarlık katsayısı, iki yarım test güvenilirliği, test-tekrar test güvenilirliği ve tüm denekler için madde test korelasyonları hesaplanmıştır. Bu değerlendirmelere ilişkin, ölçeğin iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayısı $.84$, söz konusu değer, erkekler için $.83$, kadınlar için ise $.85$ ’tir. Ölçeğin orijinalinin iç tutarlık güvenilirliği ise $.90$ ’dır. Ölçeğin iki yarım test güvenilirliği $r = .84$ olarak bulunmuştur. Kadınlar için iki yarım test güvenilirliği $r = .84$, erkekler için ise $r = .83$ ’tür. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği 311 kişi dışında 36 çift üzerinde yapılmıştır. Ortalama 15 gün ara ile ölçek tekrar uygulanmış ve iki uygulamadan elde edilen pearson momentler çarpımı korelasyon çarpımı

korelasyon katsayısı .57 olup, .01 düzeyinde anlamlıdır. Evlilik Uyum Ölçeğinin ayırt edici ve homojen maddelerden oluşmasını sağlamak amacıyla madde-test korelasyonları hesaplanmış analiz sonucu 15 maddeden 14'ü homojen ve ayırt edicilik özelliklerini taşıırken sadece 10. maddenin korelasyon katsayısı .09 olup anlamlı bulunamamıştır.

EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ

Tezer (1996) evlilik ilişkisinden sağlanan doyumunu ölçmek amacıyla Evlilik Yaşamı Ölçeği geliştirmiştir. Ölçek taslağının geliştirilmesinde uzman görüşüne başvurulmuştur, ölçekte yer alan cümlelerin anlaşılır olup olmadıkları ve ölçeği yanıtlayan kişilerde bir rahatsızlık yaratıp yaratmadığı bir ön denemeyle saptanmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında, test-tekrar test güvenirliği aynı kişilere 3 ay ara ile iki kez uygulanması yoluyla .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise ilk uygulamada .91, ikinci uygulamada ise .89 olarak bulunmuştur. Bu bulgular Evlilik Yaşamı Ölçeğinin oldukça yüksek bir güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Evlilik Yaşamı Ölçeğinin geçerliği ile ilgili olarak Yapı geçerliğine ve uyum geçerliğine (concurrent validity) bakılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği bilinen grupların karşılaştırılması tekniği ile sınanmıştır. Boşanmanın evlilik ilişkisine son verme kararı olduğu noktasından hareketle, boşanmış bireylerin kendi evlilik ilişkilerinden sağladıkları doyumun, evliliklerini sürdürmekte olanlardan farklı olacağı kabul edilmiştir. Bu görüşe dayanılarak 10 boşanmış bireyin ölçekten aldıkları puanlar, 50 evli bireyin ölçekten aldıkları puanlarla karşılaştırılmıştır. Varyans homojenliği test edildikten sonra iki grubun puan ortalaması arasındaki fark, t testi ile incelenmiştir. Ölçeğin uyum geçerliğini saptamak amacıyla 208 kişilik grubun Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlarla, gruba ölçek ile birlikte uygulanan Evlilik Yaşamı Anketinden hesaplanan gerginlik puanı arasındaki korelasyon, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı formülüyle hesaplanmıştır.

2.3.3. İlgili Araştırmalar

Burleson ve Denton (1997) yaptıkları çalışmada aile ilişkileri, iletişim becerileri, evlilik ilişkileri ve evlilik doyumunu incelemişlerdir. Araştırmada iletişim becerileri ve evlilik doymu arasındaki ilişkinin bazı etkenlerle (iletişim becerisi, evlilik problemleri, cinsiyet, problem çözme) değişebildiğini vurgulamışlardır. Araştırmaya 30 sorunlu 30 sorunsuz çift katılmış ve bu çiftlerden iletişim becerilerini (kişilerarası iletişimsel mesajların karmaşıklığı, etkili iletişim, etkili dinleme ve anlama) ve evlilik doyumunu değerlendirmeleri istenmiştir. Analizler sonucunda iletişim becerileri ve evlilik doymu ile ilgili değerlendirmelerin sorunsuz çiftlerde daha olumlu olduğu sorun yaşayan çiftlerin değerlendirmelerinin ise olumsuz olduğu saptanmıştır.

Yapılan bir çalışmada evlilik ilişkisindeki depresif belirtiler ile olumsuz değer biçme, yeterli olma duygusunun düşüklüğü, yetkinlik beklentisi ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmaya 98 çift katılmış ve bu çiftlerle iki kez görüşülmüştür. Elde edilen sonuçlarda evlilikte eşler arasındaki depresif belirtiler ile olumsuz değer biçme, düşük yeterlilik algısı, yetkinlik beklentisi ve benlik saygısı arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (Schafer, Wickrama, Keith, 1998).

Kinnier (1991), yüksek benlik saygısı ve yaşam doyumunun evlilik ve aile içindeki çatışmaların en iyi yordayıcısı olduğunu belirtmiş ve yapmış olduğu çalışmada 60 çiftin çatışma çözümlerini incelemiştir. Elde edilen sonuçlarda benlik algısı ve yaşam doymu yüksek olan çiftlerin aralarındaki çatışmaları gidermede daha istekli ve mücadeleci oldukları gözlenmiştir. Ayrıca araştırmada kadınların kocalarına oranla çatışmayı ortadan kaldıran daha gerçekçi çözümler sundukları saptanmıştır.

Milholland ve Avery (1982), yaptıkları izleme çalışmasında evli çiftlere yönelik etkileşim programının evlilik doymu, dürüstlük, kendini açmaya (self-disclosure) etkisini incelemiştir. Program uygulandıktan sonra çiftler izlenmiş, kendini açma, dürüstlük değişkenlerinde olumlu anlamda bir farklılık saptanmış ve bu farklılığın evlilik doymunu olumlu yönde etkilediği gözlenmiştir.

Blavier ve arkadaşları (1995) yapmış olduğu çalışmada, utanç, aşağılama, yabancılaşma, benlik saygısı, eşitlik algısı, yakınlık, yeterlilik ile evlilik ilişkisi arasındaki

ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen sonuçlarda, utanç duygusu ve düşük benlik saygısının evlilik ilişkisinde önemli bir dinamik olduğu ancak utanç duygusu ile benlik saygısının birbirinden farklı olduğu saptanmıştır.

Lev-Wiesel ve Al Krenawi (1999) eşlerin stresli olaylarla başa çıkmada birbirlerine verdikleri desteğin evlilik kalitesine etkisini incelemiştir. Çalışmaya orta sosyo-ekonomik düzeyden 55 yahudi çift katılmıştır. Araştırmaya katılan erkeklerin yaş ranjı 26-50 dir, kadınların yaş ranjı ise 21 ile 50 yaşlar arasında değiştiği görülmektedir. Araştırmada dört bölümden oluşan (stresli yaşam olayları skalası, eşler tarafından algılanan başa çıkma yeteneği skalası, olaylarla başa çıkmada eşlerin ihtiyaç duyduğu desteği ölçme skalası ve evlilik kalitesini artırma skalası) bir anket kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlarda kadınların evlilik kalitelerini artırmak için eşlerini özellikle başa çıkma becerilerini geliştirmeleri için destekledikleri, erkeklerin ise sadece tehdit edici yaşam olayları ile yüzleştikleri zaman eşlerini destekledikleri ve bu şekilde evlilik kalitesini arttırdıkları gözlenmiştir. Ayrıca araştırmada kadınların dış tehlikelere karşı güvende olmak için eşlerini bir koruyucu olarak gördükleri saptanmıştır. Erkekler de dışsal tehlikelerle başedebilmek için eşlerinin desteğine ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır.

Houck, Daniel (1994), yapmış oldukları alan çalışmasında eşlerin evliliklerindeki iletişim becerilerine bakış açılarını araştırmış, araştırmada kadınların eşlerine göre daha az oranda iletişim kurmaya eğilimli oldukları saptanmıştır.

Başka bir çalışmada ise Noller ve Fitzpatrick (1990), seksenli yıllardan günümüze kadar kullanılan evlilikteki iletişim tarzlarını araştırmışlardır. Çalışmada iletişim biçimleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişki irdelenmiştir. Elde edilen sonuçlarda evliliğin ve iletişim tarzlarının zamanla farklılaştığı ve evlilik doyumu ile eşler arasındaki iletişim tarzı arasında bir ilişkinin olduğu gözlenmiştir.

Pollock ve Die (1990) çalışmalarında, evli çiftlerin destekledikleri evlilik modeli ve iletişim biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 76 evli çift katılmıştır. Araştırmanın verileri Evlilik Rol Beklentisi Envanteri, Evlilik Uyum Testi ve Evlilik İletişim Envanteri aracılığı ile toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar, iletişimin anlamlı düzeyde evlilik uyumu ve evlilikte eşler arasındaki güç eşitliğiyle ilişkili olduğunu göstermiştir.

Burleson ve Denton (1997), evli çiftlerin evlilik doyumlarını ve iletişim becerilerini incelemiştir. Çalışmaya evliliklerinde problem yaşayan 30, evliliklerinde problem yaşamayan 30 çift katılmıştır. Elde edilen sonuçlarda problem yaşamayan çiftlerin evlilik doyumu ve iletişim becerileri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu, evliliklerinde problem yaşayan çiftlerin ise evlilik doyumları ve iletişim becerileri arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişkinin var olduğu görülmüştür.

Aida (1997) araştırmasında, evlilik ilişkisinde güç stratejileri ve iletişim anlayışı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma verileri 42 evli çiftten toplanmış ve elde edilen veriler sonucunda tek yanlı güç kullanımı sergileyen çiftlerin zayıf bir iletişim anlayışına sahip oldukları ve iletişimsel olarak daha az anlaşabildikleri gözlenmiştir. Ayrıca çalışmada eşler arasındaki uyumlu iletişimin evlilik ilişkilerini anlamlı düzeyde etkilediği saptanmıştır.

Halford ve ark. (1990) yaptıkları kültürler arası çalışmada, evlilik stresi ve iletişim biçimleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya Almanya'dan 24 mutsuz ve 12 mutlu çift olmak üzere toplam 36 çift, Avusturya'dan 20 mutsuz çift, 20 mutlu çift olmak üzere toplam 40 çift katılmıştır. Elde edilen sonuçlarda iletişim biçimleri açısından kültürel farklılıkların olduğu gözlenmiştir. Özellikle mutsuz çiftlerin olumsuz sözel ve sözel olmayan davranışlar gösterdikleri ve birbirlerine sözel saldırılarda buldukları saptanmıştır. Ayrıca Alman çiftlerin Avusturyalı çiftlere oranla daha çok olumsuz sözel iletişim kullandıkları, Avusturyalı çiftlerin ise eşleriyle ilişkilerinde olumlu sözel iletişim kurdukları saptanmıştır.

Vandenberg (2001) yapmış olduğu çalışmada, ebeveynlerinden yoksun büyümüş evli çiftlerin evlilik doyumlarını, iletişim biçimlerini ve acı tepkilerini incelemiştir. Çalışmaya bir çocuğunu kaybetmiş 36 çift katılmıştır ve çiftlerin zaman içinde acı ve keder ile başa çıkma becerilerindeki değişimleri ile iletişim biçimleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Elde edilen sonuçlarda kaybın yoğun yaşandığı aşamalarda açık iletişimle ilgili olumlu tutumların yüksek acı ile ilişkili olduğu ve acının zamanla düşüş gösterdiği gözlenmiştir. Ayrıca kadınların kocalarına oranla daha fazla olumlu tutumlar gösterdiği ve daha çok açık iletişim kurduğu saptanmıştır. Çalışmada evlilik doyumu ve olumlu tutumlar arasında kadınlar ve erkekler açısından bir ilişki bulunamamıştır.

Johnson ve Booth (1990), yaptıkları çalışmada çiftçi ailelerin ekonomik sıkıntıları ile evlilik ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya katılan ailelerle 1981 ve 1986 yıllarında iki kez

görüşme yapmışlar, ailelerdeki ekonomik değişimlerin, çiftlerin akıl sağlığını, evlilikteki mutluluklarını, iletişim biçimlerini etkilediği ortaya çıkmış ve çiftlerin ekonomik sıkıntı nedeni ile boşanmayı düşündükleri belirlenmiştir.

Kirkpatrick, Kiger, Daphne, Riley ve Larsen (2001), yapmış oldukları araştırmada 156 çalışan çiftle görüşerek ekonomik bağımsızlık, ailevi işleri ile sorumlulukları yerine getirme, çalışma statüsü, cinsiyet ile ilgili roller arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmada ailevi görevler üç öge (ev işleri, duygusal sorumluluklar ve aile içindeki konum) altında incelenmiş ve bu üç ögenin evlilik doyumuna etkisi irdelenmiştir. Elde edilen sonuçlarda ev işleri ile ilgili görevlerin, duygusal sorumlulukların ve ev içindeki konumun kadınlar için önemli olduğu ve onların evlilik doyumunu etkilediği saptanmıştır. Bu sonuçlar erkekler için de aynı etkiyi göstermiştir. Erkekler için ayrıca işteki statü artışı evlilik doyumunu etkileyen önemli bir yordayıcı olarak görülmüştür. Ekonomik bağımsızlık, ev işlerinde harcanan zaman, cinsiyet ile ilgili sorumluluklar, hem kadınlarda hem erkeklerde, evlilik doyumunu dolaylı olarak etkileyen faktörler olarak saptanmıştır.

Tezer (1992) yaptığı araştırmada evlilik doyumunu ve iş doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya evli ve bir işte çalışan 63 birey katılmıştır. Katılımcılara evlilik yaşamı ölçeği ile iş doyumunu ölçeği verilmiş ve bu ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlara bakılmıştır. Elde edilen sonuçlarda, evlilik doyumunu ve iş doyumunu arasında elde edilen korelasyon katsayılarının hem cinsiyete göre hem de tüm grupta anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bulgular, ayrıca hem evlilik ve iş doyumunu puan ortalamaları hem de bu iki puan arasındaki korelasyonlar yönünden cinsiyete bağlı bir fark bulunmadığını göstermiştir. Araştırmada evlilik doyumunu ile iş doyumunu arasında elde edilen katsayının 0.45 olduğu saptanmış ve evlilik ve iş doyumunu arasında elde edilen korelasyon katsayılarının kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Aydemir-Sevim (1999) yaptığı çalışmada evlilik ilişkisini geliştirme programlarını değerlendirmiştir. Çalışmada değişik yaklaşımlara dayalı olarak geliştirilen evlilik ilişkisini geliştirme programlarının ortak amacının eşlere iletişim ve problem çözme becerilerini öğretmek olduğunu ifade etmiştir. Bu programların eşlerin evlilik ilişkisi üzerine olumlu etkilerinin olduğu vurgulanmıştır.

Kocadere (1995) iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Araştırmada çocuklar, iletişim, cinsel yaşam, duygular ve boş zaman etkinlikleri gibi evlilikle ilgili onyededi alanda iyi ve kötü evliliklerin özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yaşları 15 ile 51 arasında değişen 119'u kadın, 105'i erkek toplam 224 gönüllü denekten beş dereceli Likert tipi bir ölçek üzerinde evliliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Evlilikleri ile ilgili değerlendirmeleri esas alınarak, denekler iyi ve kötü evlilikler olmak üzere iki ayrı grupta toplanmış ve bu iki grup araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan 66 maddelik ankette yer alan maddeler çerçevesinde birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, ele alınan onyededi alanın tamamında iyi evliliklere göre kötü evliliklerde olumsuz özelliklerin çok daha yüksek oranda ortaya çıktığını göstermektedir. İyi ve kötü evlilikler arasında en çarpıcı fark, güven, yakınlık gibi duygular ile boşanmayla ilgili düşüncelerde ortaya çıkmıştır. Araştırmada elde edilen bulgularda en fazla dikkat çeken nokta, kötü evlilikleri olan deneklerin ele alınan her alanda iyi evliliklere göre daha fazla sorunla karşılaşmaları olmuştur. Kötü evliliklerde evliliğin her yönüyle olumsuz olarak algılanıp değerlendirilmesinin, kişide eşi ve evliliği hakkında muhtemelen bir birikim sonucunda gelişmiş olan, genel bir tutum ile açıklanabileceği tartışılmıştır. Ayrıca araştırmada evliliğin çeşitli yönleriyle bilimsel olarak çalışılabilmesi için Ülkemiz şartlarına uygun objektif bir değerlendirme aracının geliştirilmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

Aydemir-Sevim (1999) transaksyonel analize dayalı bir eğitim programının evli çiftlerin ego durumları ve evlilik yaşamlarına ilişkin bazı değişkenlere etkisini incelemiştir. Araştırma, evlilik ilişkisini geliştirme grubuna katılmak isteyen gönüllü bireylerle yürütülmüştür. Araştırmada eşlerin çatışma düzeylerini, evlilik doyumlarını ve ego durumlarını belirlemek amacıyla Evlilik Yaşamı Ölçeği, Evlilik Yaşamı Anketi ve Sıfat Tarama Listesi kullanılmıştır. Araçlar ilk grup oturumunda bireylere verilmiştir. Ön testlerin verilmesinden sonra, hazırlanan program uygulanmıştır. Grup uygulamasının bittiği hafta son testler verilmiştir. Her iki grubun ön ve son ölçümlerine ilişkin puanların ortalama ve standart sapmaları bulunmuştur. Deney ve kontrol grubundaki bireylerin ön-test ortalamaları arasında anlamlı bir fark belirlenememiştir. Yapılan istatistiksel analizlerin sonunda evlilik ilişkisini geliştirme grubuna katılmanın evli bireylerin evlilik doyumları ve ego durumları üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturmadığı bulunmuştur. Deney grubundaki bireylerin sadece yetişkin ego durumunda olumlu yönde değişiklik belirlenmiştir.

Yıldırım (1993) farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara'nın merkez ilçelerinde yaşayan farklı sosyo-ekonomik düzeydeki, 559 kadın ve 541 erkek olmak üzere toplam 1100 evli birey oluşturmaktadır. Evli bireylerin uyum düzeyleri, Özgüven (1976) tarafından geliştirilmiş olan Hacettepe Kişilik Envanteri ile ölçülmüş, evli bireylere ilişkin bilgiler ise araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre kişinin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik düzey kişinin uyum düzeyini anlamlı ölçüde etkilemektedir. Sonuçlara göre üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların uyum düzeylerinin alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin daha alt sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklere oranla daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin ise alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin, orta sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlara göre yüksek olduğu ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki erkeklerin uyum düzeylerinin, üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların uyum düzeylerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gündoğdu (1995) yapmış olduğu çalışmada, otistik ve normal çocuğa sahip annelerin ve babaların evlilik uyumlarını algılamalarını karşılaştırmıştır. Ayrıca otistik ve normal çocuğa sahip anne-babalar, durumluluk-sürekli kaygı ve depresyon bakımından da karşılaştırılmışlardır. Araştırma grubunu Ankara Üniversitesi Otistik Çocuklar Tanı, Tedavi, Uygulama ve Araştırma Merkezinde 'otistik bozukluk' tanısı almış çocukların anne-babaları ile bunlarla demografik bakımdan benzer özelliklere sahip normal çocukların anne-babaları oluşturmaktadır. Araştırma gruplarının herbirinde 20 çift bulunmaktadır. Böylece araştırmaya toplam 40 çift (80 kişi) katılmıştır. Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan Bilgi Formları, Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği, Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanteri ve Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, şu veriler elde edilmiştir; Otistik çocuğa sahip anneler, Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği'nin yalnızca "güvenilebilirlik" alt boyutunda normal çocuğa sahip annelere göre daha yüksek puan almışlardır. Otistik çocuğa sahip babalar, Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği'nin yalnızca "kopukluk" alt boyutunda normal çocuğa sahip babalara göre daha düşük puan almışlardır. Bu ölçeğin "güvenilebilirlik" ve "kopukluk" alt boyutundaki sonuçları dikkate alındığında, otistik çocukların anne ve babalarının evlilik uyumuna ilişkin algılarının, normal çocuğa sahip anne ve babalara göre daha olumlu olduğu gözlenmiştir.

Günay (2000) evli çiftlerin düşünme modelleri ile evlilik uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini farklı kültür ve sosyo-ekonomik düzeye sahip 66 evli çift (36 uyumlu, 30 uyumsuz) olmak üzere 132 kişi oluşturmuştur. Örneklem, çalışma alanları açısından çeşitlilik gösteren kurumlarda çalışan kişilerden oluşturulmuştur. Bu kurumların insan kaynakları bölümüne zarf içerisinde sunulan veri toplama araçları, araştırmaya katılmak isteyen çalışan sayısı kadar çoğaltılarak gönüllü katılımcılara dağıtılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Evlilik Uyum Ölçeği (DAS) ve Kişisel Düşünme Modelleri soru listesi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlarda uyumlu çiftlerin düşünme modellerindeki benzerliğin, uyumsuz çiftlere oranla daha fazla olduğu saptanmıştır. Bulgular sonucunda, evlilik süreçlerini uyumsuz olarak tanımlayan eşlerin, uyumsuz çiftlerden daha düşük fikir birliği, duygu ifadesi, bağlılık ve evlilik doyum düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Acar (1998) bireysel özelliklerin, bireysel sorunların, evliliğe ilişkin demografik değişkenlerin, evlilik yaşamı ve ilişkileri ile ilgili sorunların evlilik doyum düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara'da SHÇEK'e bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan üniversite mezunu, (açık öğretim hariç) evli 149 personel oluşturmuştur. Araştırma personelinin evlilik doyum düzeylerini saptamak için Evlilik Yaşam Ölçeği kullanılmıştır. Buna ek olarak, personelin bireysel ve evlilik durumlarına, sorunlarına ilişkin bilgi toplamak için bir anket formu hazırlanmıştır. Elde edilen sonuçlarda personelin bireysel özelliklerinin yaş, cinsiyet, meslek vb. (fiziki görünüm hariç) evlilik doyum düzeylerini etkilemediği görülmüştür. Ayrıca çalışmada evlilik süresi, evlenme biçimi, ilk evlenme yaşı vb. demografik değişkenlerin evlilik doyumunu etkilemediği görülmüştür. Araştırma sonuçlarında personelin bireysel sorunlarının, yani sağlık durumlarından memnun olmama, alkol kullanımı, özrürlük durumu gibi değişkenlerin evlilik doyumunu etkilemediği gözlenmiştir. Öte yandan eş, duygu ve düşüncenin paylaşımı, ev içinde ve ev dışında sorumlulukların paylaşımı, eşten yeterli saygı ve sevgi görme, eş ile sosyal etkinliklere katılma, eş ile gelirin harcanması konusunda anlaşma, cinsel konularda anlaşma, birbirine yeterince güvenme, otorite paylaşımı konusunda birliktelik, rol çatışmasının olmaması evlilik ilişkisine yakın akraba ve arkadaş müdahalesinin olmaması, eşi tarafından sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalmama, sosyo-ekonomik düzey farkının olmaması (ulus,kültür,mezhep farkları hariç) gibi evlilik yaşamı ve ilişkileri ile ilgili sorunların bulunmamasının evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Kastro(1998) yaptığı çalışmada evlilik içi uyum ile depresyon arasındaki ilişkinin özelliklerini tanımlamaya çalışmıştır. Araştırma grubunu eşlerden biri veya her ikisinin depresyon tanısı aldığı 30 çift ve terapi sürecinde olmayan 30 kontrol çifti oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Beck Depresyon Ölçeği, Semptom Tarama Listesi ve Eşler Arası Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda evlilik uyumu ve depresyon arasında bir ilişkinin varlığı saptanmıştır.

Arslan (1996), yaptığı çalışmada evli kadın ve erkeklerin cinsel doyum düzeylerini incelemiştir. Araştırmada; bireysel, ailesel ve cinsel yaşamla ilgili tutum ve değerlere yönelik 33 değişken ele alınmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ankara’da devlet dairelerinde çalışan 308 kadın ve 205 erkek olmak üzere toplam 513 evli birey oluşturmuştur. Araştırmada bağımlı değişken olan evli bireylerin cinsel doyum düzeylerine ilişkin bilgiler, Golombok-Rust (1986) tarafından geliştirilen, Tuğrul, Öztan ve Kabakçı (1993) tarafından adapte edilen ülkemizde de kullanılabilir hale gelebilmesi için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan ‘Golombock Rust Cinsel Doyum Ölçeği’ ile elde edilmiştir. Evli bireylere ilişkin değişkenler hakkındaki bilgiler ise araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Kişisel Bilgi Formu’ aracılığı ile toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; evli kadın ve erkeklerin cinsel doyum düzeyleri farklı bireysel niteliklere, aileye yönelik niteliklere ve cinsel yaşamla ilgili tutum ve değerlere göre değişiklik göstermektedir.

2.3.4. Evlilik Doyumu

Bazı araştırmacılar evlilik doyumunu, kalitesini sadece evli insanların evlilikleri hakkında nasıl hissettikleri olarak tanımladılar ve evlilik doyumunun göstergelerini evlilik mutluluğu, tatmini olarak ifade ettiler. Bazı araştırmacılar ise, evlilik doyumunu eşlerin farklı duyguları yerine eşler arasındaki ilişkinin özgülüğü olarak görmektedir (Glenn, 1990).

Sokolski ve Hendrick (1999) evlilik doyumunu, evlilik kurumunun içinde varlığını sürdüren çevresel (eşlerin kararlarda eşitliği, baskınlığı, kazanç, çalışma, problemleri paylaşma vs.) ve kişisel (eşlerin birbirine karşı gösterdiği sevgi tarzı, tutumu, cinsel doyum, iletişim biçimi, eşlerin birbirine karşı kendilerini ifade etmesi) boyutlardan eşlerin elde ettiği psikolojik tatmin olarak ifade etmektedir.

Birçok araştırma bulgusu eşlerin evlilik doyumlarının genel iyi olma durumlarını etkilediğini vurgulayarak, eşlerin evlilik ilişkisinden elde ettikleri öznel mutluluğu evlilik doyumu olarak belirtmektedir (Dimitrovsky, ve ark. 2002).

2.3.5. Evliliği Etkileyen Alanlar

Kocadere (1996) yapmış olduğu araştırmada evliliği etkileyen 15 alan olduğunu belirtmiştir. Bu alanlar şu şekilde sıralanmaktadır;

1. Baskınlık
2. Benzerlik
3. Boş zaman
4. Boşanma düşünceleri
5. Cinsellik
6. Çocuk
7. Duygu
8. Ev işleri
9. Evlilik dışı ilişki
10. Gelir
11. İletişim
12. İş
14. Sorunlar ve sorun çözme
15. Sözel ve fiziksel şiddet

Evlilik Doyumu ve Baskınlık

Günümüzde artık eşlerin aile ve evlilikteki konumları büyük değişim göstermektedir. Toplumumuzdaki aile ve evlilikle ilgili kadın ve erkeğin konumuna dair geleneksel anlayış giderek büyük bir hızla değişmektedir. Kadın ve erkeğin evlilik ve aile içi rolleri özellikle kadının da çalışma hayatına katılması ile birlikte eşler arasındaki ilişkinin dengesini farklılaştırmaktadır. Evlilik ilişkisinde kendini gösteren geleneksel rollerde (çocuk bakımı, alışveriş, ev işleri, aile ilişkileri v.s.) kadının karar vermesini gerektirirken artık erkek de bu alanlarda söz sahibi olmak istemektedir. Diğer taraftan kadın da ev dışında karar almasını

gerektirecek işlerle ilgili olarak söz sahibi olmak istemektedir. Bu değişime evli çiftlerin bir kısmı uyum gösterirken çoğu evliliklerde ve ailede bu değişim karmaşa yaratabilmektedir. Ortaya çıkan bu karmaşa eşlerin evlilik doyumunu etkileyebilmektedir.

Thompson (1993) evli çiftlerle yaptığı çalışmada özellikle cinsiyetin ve cinsiyet rollerinin aile içi sorumlulukları almada ve karar vermede önemli bir faktör olduğunu, bu faktörün eşler arasındaki ilişkiyi ve evlilik doyumunu etkilediğini belirtmektedir.

Hood (1986), yıllar önce erkeklerin aile içindeki rollerinin çok az olduğunu ve sadece erkeğin görevinin tedarik edici, evi geçindirici ve ev dışındaki işlerle ilgili karar alan kişi olarak görüldüğünü belirtmiş ve erkeğin bu rolünün aile yapısının değişmesiyle birlikte farklılaşmaya başladığını ifade etmiştir.

Perry-Jenkins, Crouter (1990), hem kadının hem de erkeğin çalıştığı evliliklerde özellikle erkeğin evi geçindiren, karar veren pozisyonunun değiştiğini ve bu değişimin evlilik ilişkisinde önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. İki ebeveynin de çalıştığı ve kazanç sağladığı durumlarda dahi özellikle geleneksel sorumluluklarda kadının daha çok söz sahibi olduğu ve erkeğin bu konularda karar vermek istemediğini ve ev içindeki görev dağılımında daha az fonksiyonel olduğunu belirterek, bu duruma geleneksel bakış açısının neden olduğunu ifade etmektedir.

Özügurlu (1990), yaptığı araştırmada ülkemizde evli kadınların %87'sinin kocalarının isteklerini yerine getirdiklerini ve bunu da bir problem olarak dile getirdiklerini belirtmektedir. Yapılan çalışmada evlilik problemleri ile başvuran kadınların, evde kocalarının sözünün geçtiğinden yakındıklarını ifade etmektedir. Özügurlu'ya göre, kültürümüzde yasaların, geleneklerin ve sosyo-ekonomik koşulların da mecbur bırakmasıyla kadın kendisini kocasına boyun eğmek zorunda hissetmektedir. Araştırmada kadınların bu durumu sorun olarak bildirmelerini eğitim düzeylerinin yükselmesine ve bilinçlenmelerine bağlanmaktadır.

Cherling (1991), özellikle kadınların eğitim düzeylerinin ve bir iş sahibi olarak ekonomik anlamda aileye katkıda bulunmalarının aile içi dengeleri değiştirebildiğini vurgulayarak, kadınların alınacak kararlarda söz sahibi olmasını sağladığını belirtmektedir.

Bu değişim eşler arasında, aile içi rollerin ve gevlerin yönetiminde kimin daha fazla güce sahip olması gerektiği tartişmalarını yaratmaktadır.

Menagham, Parcel (1990), evlilik ve aile ile ilgili kararlarda eşlerin söz sahibi olmalarının eve giren ekonomik gelire göre zaman zaman değişebileceğini vurgulayarak özellikle erkeklerin eşlerinden daha az kazanmalarının evlilikle ilgili bir takım problemlere neden olduğunu belirtmektedir.

Aile içi roller ve iş ile ilgili kararlar eşlerin evlilik doyumlarını olumlu veya olumsuz etkileyebileği için son derece önemli bir noktadır. Özellikle eşit bir g dağılımına sahip çiftlerin, g dağılımında ve aile içi, dışı kararlarda eşit söz hakkına sahip olmayan çiftlere oranla evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Thompson, Walker, 1989).

Hochschild (1989), yaptığı niteliksel araştırmalardan elde edilen sonuçlara dayanarak genellikle kadınların aile içi istekleri sürekli yerine getirmeye çalışmalarının onları işlerinde, diğer sorumluluklarını yerine getirmede ve ilişkiden doyum almada olumsuz olarak etkilediğini belirttiklerini ifade etmiştir.

Hood (1986), eşlerin ailevi sorumlulukları ile ilgili kararları almalarının ve erkek eşlerin ailevi rolleri ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmelerinin ve alınacak kararlar da eşler arasındaki eşitliğin, evlilik ilişkisinde evlilik doyumunu etkilediğini belirtmektedir.

Yapılan araştırmalar göz önüne alındığında, eşler arasındaki yetkinlik (baskınlık) ile ilgili çalışmaların daha çok evlilikte kararları kimin aldığı, yetkin olmanın geleneksel rollere ve kişinin sahip olduğu ekonomik kaynaklara bağlı olarak nasıl değiştiği, bu durumun evlilik doyumunu nasıl etkilediği üzerine olduğu gözlenmektedir.

Evlilik Doyumu ve Benzerlik

Eşlerin kişilik özelliklerinin birbirine benzerliğinin evlilik ilişkisini etkilemesine dair çeşitli görüşler söz konusudur. Görüşlerden bir kısmı, kişilik özellikleri birbirine benzeyen çiftlerin evliliklerinde daha fazla doyum sağladıklarını savunurken, bir bölümü ise

kişilik özellikleri farklı olan çiftlerin eksik olan yönlerini tamamladıklarını ve evliliklerinden doyum sağladıklarını ileri sürmektedir.

Bilgin (1991), bireylerdeki benzerliklerin kişilerarası çekim gücünü arttırdığını ve olumlu duygular oluşturduğunu belirterek bu benzerliklerin kadın ve erkekleri diğer insanlarla birlikte olmaya, çocuklar yetiştirmeye ve özel bir çevrede yaşamaya yönelttiğini belirtmiştir. Farley (1986), kişinin eşini seçerken kendi kişilik özelliklerine benzemeyen ancak onun kişilik özelliklerini tamamlayan kişiyi seçtiğini belirtmiş ve bağımlı kişilik yapısına sahip birinin bağımsız bir kişiliğe sahip olan bireyi eş olarak seçebileceğini ifade etmiştir.

Bunun yanı sıra benzer özelliklere sahip bireylerin birbirlerini eş olarak seçtikleri görüşü de günümüzde varlığını sürdürmektedir. White ve Epston (1990) benlik, ırk, ve kişilik özellikleri açısından birbirine benzediklerini düşünen insanların evliliklerinden daha fazla doyum aldıklarını vurgulamış ve eşler arasında ırk, benlik ve kişilik özellikleri açısından büyük farklılıkların olmasının evlilik doyumunu düşürdüğünü belirtmiştir. Trent ve South (1992), özellikle eşler arasındaki kişilik ve ırk benzerliklerinin eşlerin psikolojik iyi olma durumlarını etkilediğini ve eşlerin evlilik doyumunu arttırdığını vurgulamıştır.

Sonuç olarak evlilik doyumunu kişilik özellikleri açısından benzerlikler ve farklılıklar çeşitli açılardan etkileyebilmektedir. Kişilik özelliklerinin benzemediği ancak eşlerin birbirlerini bu şekilde tamamladıklarını belirten görüşler olduğu gibi kişilik özellikleri birbirine benzeyen çiftlerin de evliliklerinde mutlu olduğu görüşü söz konusudur. Bu nedenle her iki durumun da çalışmalarda dikkate alınması gerekmektedir.

Evlilik Doyumu ve Boş Zaman

Eşler arasındaki evlilik doyumunu etkileyen alanlardan bir tanesinde eşlerin boş zaman etkinlikleridir. Orthner (1975), çiftlerin boş zamanlarını üç ayrı şekilde geçirebileceklerini ileri sürmüştür. İlk şekil, eşlerin boş zamanlarını ayrı etkinliklerle ilgilenererek geçirmesidir ve bu şekil eşler arasında bir etkileşim yaratmamaktadır. İkinci şekil, boş zamanlarını eşle birlikte geçirmektir, bu süreç eşler arasında güçlü bir etkileşim gerektirmektedir. Üçüncü şekil, eşlerin çok az veya hiç etkileşim gerektirmeyen boş zaman etkinliklerini birlikte gerçekleştirmeleridir. Eşlerin boş zamanlarını nasıl geçirdikleri ile ilgili olarak 1975 yılında yaptığı araştırmasında Orthner, boş zamanları eşle birlikte geçirmek ile evlilik tatmini

arasında olumlu bir ilişki olduğunu ve boş zamanları ayrı geçirmekle evlilik tatmini arasında olumsuz bir ilişki olduğunu saptamıştır. Ayrıca Orthner, boş zamanları eşle bir etkileşim gerektirmeyen etkinliklerle geçirmek ile evlilik tatmini arasında bir ilişki olmadığını da ortaya çıkarmıştır (Akt: Kocadere, 1995).

Vaughn ve Baier (1999), evlilik tatmini yüksek evliliklerde, eşlerin boş zaman etkinliklerini birlikte geçirmelerinin evlilik ilişkilerini güçlendirdiğini ifade etmiş, evlilik doyumu düşük evliliklerde ise eşler arasındaki iletişimin bozulması nedeni ile eşlerin birbirlerinden uzaklaşmak için herhangi bir uğraş ile (hobi), çocukları ile ya da arkadaşları ile ilgilenmeyi tercih ettiğini vurgulamıştır.

Sonuç olarak boş zaman etkinlikleri evlilik doyumun eşler arasındaki iletişimin açık olmasına göre etkilemektedir.

Evlilik Doyumu ve Boşanma

Kurdek (1990), yapmış olduğu çalışmada boşanma ve psikolojik sıkıntı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya yeni evlenmiş 459 evli birey katılmıştır. Elde edilen sonuçlarda başından bir veya daha fazla boşanma geçmiş olan kadınların, birkez boşanmış veya hiç boşanmamış kadınlara göre daha sinirli, fobili, paranoya sahibi ve psikolojik anlamda derin sıkıntılara sahip oldukları saptanmıştır. Bununla birlikte eşler arasındaki boşanma düşüncelerini otonomi, sosyal destek, evlilikteki tatminsizlik, demografik değişkenler, düşük mesleki statü, eşler arasındaki sosyal desteğin düşük olması gibi faktörlerin boşanma olasılığını arttırdığını vurgulamıştır. Brody, Neubaum ve Forehand (1988) fonksiyonel olmayan kişilik özellikleri (örn: olgunlaşmama, düşünmeden hareket etme v.s) evlilikten gerçekçi olmayan beklentiler, az gelişmiş iletişim becerileri gibi olguların eşler arasındaki boşanma düşüncelerini arttırdığını belirterek ayrıca boşanmanın, boşanmış ve tekrar evlenmiş bireyleri tamamıyla kabullenemeyen bir toplum içinde olmanın da bireylerde psikolojik problemlere (somatizasyon, depresyon, obsesyon, fobiler, paranoya, sinirlilik) neden olduğunu vurgulamaktadır.

Pope ve Mueller (1976), birey ebeveynlerini özümseyorsa kendi evliliğinde de problemler olabileceğini ve ilişkilerinde başarısızlık yaşayan ebeveynleri özümsemenin

bireyde boşanma düşüncelerini geliştirebileceğini kendi evliliğinde de başarısızlık yaşayabileceğini belirtmektedir.

Bazı araştırmalar çiftlerin gelir düzeyinin, eğitimin, mesleki prestijin eşlerin boşanmasında önemli rol oynadığını göstermektedir. Kurdek (1987) eşlerin gelir düzeyinin, eğitim düzeyinin evliliği bitirme düşüncesinin oluşumunda önemli etkileri olduğunu vurgulayarak özellikle eşlerin gelirlerinin yüksek olmasının kendilerini daha özerk hissetmelerine neden olabileceğini ve boşanma eğilimlerini arttırabileceğini belirtmektedir. Coyne ve Delongis (1986) ise eşlerin evlilik tatminlerinin düşük olmasının, çocuk olmamasının eşler arasında boşanma düşüncelerinin ortaya çıkmasında önemli sebepler olduğunu belirtmişlerdir. Wood, Rhodes, ve Whelan (1989) kadınların kocalarına göre evliliklerini sürdürmeye daha eğilimli olduklarını vurgulamış, kadınların geleneksel olarak kendini ifade edebilen, uyumlu, boyun eğici, terbiyeli, sosyalleşmiş, daha duygusal yetiştirilmelerinin kendilerini evliliği sürdürmeye kocalarından daha fazla adamalarında çok etkili olduğunu belirtmişlerdir. Erkeklerin ise kendine güvenli, kontrol edici, bağımsız, daha az duygusal olarak yetiştirilmelerinin evliliklerini sürdürmek için çok fazla çaba sarf etmediklerini ve boşanmaya daha çok istekli olduklarını vurgulamışlardır.

Boşanmada etkili unsurlardan biri de erken yaşta evlenme olarak karşımıza çıkmaktadır. Glen ve Supancic (1984) erken yaşta evlenen bireylerin boşanmayı daha çabuk düşündüklerini belirtmekte bunun nedeninin genç yaşta evlenen eşlerin gerekli olgunluğa erişmeden ve bir yetişkin olarak gerekli sosyal kimliği oluşturmadan evlenmeleri olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca evliliğin kaç yıl olduğu ve eşlerin yaşları boşanma düşüncelerinin oluşmasında veya boşanmaya karar vermede önemli rol oynamaktadır. Heaton ve Albrecht'e (1991) göre eşlerin yaşları ilerledikçe evliliklerine harcadıkları emek de artmaktadır bu nedenle eşlerin boşanmalarının ileri yaşlarda düşük olabileceğini belirtmektedir.

Sonuç olarak çiftlerin eğitim düzeyi, gelir düzeyi, mesleki statüsü, evlenme yaşları, evliliğin yaşı, evlilikten aldıkları tatmin gibi etkenlerin eşlerin boşanmalarında önemli rol oynadığı görülmüştür.

Evlilik Doyumu ve Ev İşleri

Kadınların çalışma hayatına katılmasıyla birlikte, eşlerin ev içindeki rolleri ve ev içindeki işlerle ilgili sorumlulukları farklılıklar göstermeye başlamıştır. Benin ve Agostinelli

(1988), çalışan kadın ve erkeğin ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumlulukları yerine getirirken geçirdiği vaktin değişebileceğini ve çalışan kadınların ev işi ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları kocalarından daha fazla üstlendiklerini belirtmektedir.

Çalışan kadınlar aile işlerinde kocalarından iki kat fazla zaman harcamaktadır ve ev işi, çocukların bakımı gibi görevlerle kocalarına göre daha fazla ilgilenmektedirler. Evde çocukların varlığı hem kocaların hem de kadınların ev işinde harcadıkları zamanı arttırmakta bu da eşler arasında tatminsizliğe ve sorunlara yol açmaktadır (Spitze, 1986). Ross, Mirowsky ve Huber (1983) evlilik doyumu, depresyon ve ev işleri değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve ev işlerinden sorumlu kadınların, eşleri ev işlerini paylaşan kadınlara göre daha depresif olduklarını ve ev işi yapan kocaların da depresyon düzeylerinin arttığını belirtmektedir. White (1983) ve Yogev, Brett (1985) ev işlerinin ve çocuk bakımının adil dağılımının evlilik mutluluğunu ve tatmini arttırdığını ifade etmektedir. Benzer olarak Pleck (1985) kocanın ev işlerinde kadına yardım etmesinde aile yaşamından aldığı tatmin ile alakalı olduğunu, aile yaşamından ve evlilik ilişkisinden tatmin sağlamanın ev işlerine katılımı arttırdığını belirtmiştir. Ross, Mirowski ve Huber (1983) ev işlerinin genel olarak daha düşük statüdeki birinin daha üst statüdeki bir diğeri için yaptığı bayağı bir iş olarak tanımlamaktadır. Ayrıca kocanın çok az bir yardımının statü ayırımı biraz olsun düşürebileceğini ve bu durumun kadında ev işlerinin paylaşımı konusunda bir memnuniyet yaratabileceğini belirtmektedir.

Kadınlar ev işlerinin dağılımında eşitlik istemekte ve eşlerinin düşünceleri de ev işlerinde eşitliği savunucu bir tarzda ise eşler arasında bir hoşnutluk ve doyum söz konusu olabilmektedir. Öte yandan eşitlik eşler arasında farklı şekillerde değerlendirilebilmektedir. Eşlerin ev dışında çalıştıkları işlerinde geçirdikleri zamana bakılmaksızın kadınlar kocalarından ev işlerinde kendilerine yardım etmelerini isteyebilmekte ve bu talebi eşitlik olarak ifade edebilmektedir. Ev işleri ile ilgili olarak iş bölümü modeli eşlerin evlilik ilişkilerinde kendilerini mutlu hissetmek istediklerini vurgulamaktadır ve modele göre ev işlerinin büyük bir kısmı eşleri tarafından yapıldığında daha mutlu olduklarını vurgulamaktadır. Ayrıca kocalar evlilikte mesleki statü ve gelir sağlamaktadır bu durum kocaların ev işlerine karışmama hakkını verebilmektedir. Bu nedenle eşlerin meslek ve maaşları arasındaki farklılık evdeki işlerin yapılması ve eşit bir şekilde dağılması açısından önem taşımaktadır (Benin, Agostinelli 1988).

Kadınların iş bölümünden memnun olmaları için önemli bir faktör geleneksel kadın işlerinin kocaları tarafından yapılmasıdır. Yemek pişirme, temizlik, bulaşık yıkama, çamaşır yıkama, banyoları temizleme gibi işlerin çoğu çocuk bakmak ya da tamirat veya arabayla ilgilenmeye göre daha az cazip işler olarak görülmektedir. Ancak aile içinde eşitlik, geleneksel işlerini paylaşan erkek, kadının evlilik tatmininin artmasına neden olmaktadır. Ayrıca bir kişinin ev işlerini ne kadar sevdiği de iş gücü dağılımından doğan tatmini etkileyebilir. Eğer birey ev işinden zevk alıyorsa işin bir kısmını yapmaktan rahatsızlık hissetmeyebilir. Ancak kişi ev işlerini yapmaktan çok hoşnut değil ise ne miktarda ev işlerini yapmaya katılım olursa olsun mutsuz olabilir (Barnet, Baruch 1987)).

Sonuç olarak ev işlerinin adil dağılımı, eşlerin eşit miktarda ya da farklı miktarlarda sorumluluk yüklenmeleri, eşlerin ev işlerini yapmaktan hoşlanıp hoşlanmamaları, evlilikte geleneksel kadın rollerinin paylaşılmasının eşlerin ayrılmalarını engelleyebileceği belirtilmektedir.

Evlilik Doyumu ve Çocuk

Çocuk, evliliği ve eşler arasındaki doyumu etkileyen önemli unsurlardan bir tanesidir. Brett ve Yogev (1985), eşlerin çocuk bakımı ve çocukları ile ilgili sorumluluklarını yerine getirme gibi durumların dağılımının adil olmaması ve eşlerden sadece birinin çocuklarını bakımı ile ilgilenmesinin evlilikten alınan doyumu düşürdüğünü belirtmektedir. Evlilik doyumu ve çocuk bakımı ile ilgili önemli iki teorik model söz konusudur.

Sosyal değiş-tokuş modeli ve eşitlik modeli. Sosyal değiş- tokuş modeli eşlerin ikili veya küçük gruplarla ilişkilerindeki sosyal etkileşim süreçlerini açıklamak için kullanılmaktadır. Model, evlilik ilişkisinde eşlerin kendi doyumlarını arttırmaya çalışacaklarını belirterek eşlerin evlilik ilişkisinde yerine getirmeleri gereken görevleri alacakları ödüle göre fazla ise evlilikten alınacak tatminin daha az olacağı belirtilmektedir. Sosyal değiş-tokuş teorisinde eşlerden birinin diğer ev içi işlerinin dağılımında olduğu gibi çocuk bakımında da sorumluluğu daha fazla ise ve bunun karşılığında aldığı ödül de büyük ise bu değiş-tokuşun sonunda tatmin de o derece fazla olabilmektedir. Ancak çocuk bakımında eşler yaptıkları işlerde yeterli derecede ödül ve destek alamıyorlarsa yani yapılan iş ve alınan ödülün değiş-tokuşu tutarlı değil ise evlilik doyumu düşmektedir (McDonald, 1981).

Eşitlik modeline göre ise eşler kendilerini adil olmayan ilişki ağı içerisinde bulduklarında evlilik sıkıntılı bir hale gelecektir. Özellikle aşırı ödüllendirilmiş ya da hiç ödüllendirilmemiş eşler ilişkilerinde sıkıntı yaşayabilmektedirler. Bu nedenle sosyal değiş-tokuş modeli bireylerin çocuk bakımında aşırı ödüllendirilmelerini evlilik tatminini artırıcı bir durum olarak açıklarken eşitlik modeli ise eşlerin evlilik tatminlerinin düşeceğini belirtmektedir. Çünkü eşler birbirlerine aşırı ödül ve destek verseler de ev işleri ve çocuk bakımında eşit olmamaktadır. Sonuç olarak eşler çocuk bakımında birbirlerini ne kadar eşit algılasa evlilikten aldıkları doyum o kadar yüksek olmaktadır (Brett, Yogev 1985). Belsky (1990), evdeki iş bölümünün tek taraflı olmasının yani kadının çok fazla ev işlerini yapmasının kadında psikolojik sıkıntılar yaratabileceğini ve çocukların bakımının kadının sorumluluklarını daha da arttıracığını belirterek kadınların evliliklerinden doyum sağlayamayacağını ifade etmektedir.

Çocuğun evlilik üzerindeki etkisi ile ilgili farklı açıklamalar söz konusudur. Bazı görüşler çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu belirtirken, diğer bazı görüşler çocuğun evliliğe olumsuz etkisi olduğunu belirtmektedir. Çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu ifade eden açıklamalara göre çocuk eşlerin birbirlerine duydukları şevkat, sevgi sonucunda dünyaya gelir ve eşlerin evlilik ilişkilerini olumlu anlamda pekiştirir. Çocuğun evliliği olumsuz etkilediğini belirten açıklamalarda çocukların eşler için bir sıkıntı kaynağı olduğu ve eşlerarasındaki yaklaşmayı engelleyerek uyumsuzluğa neden olduğu vurgulanmaktadır (Belsky, 1990).

Bazı çalışmalarda çocuğun varlığı ve evlilik tatmini arasında olumsuz bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Renee (1970) yaptığı çalışmada çocuğu olmayan ya da çocuğu evden ayrılmış çiftlerin evlilik ilişkilerinin çocuk yetiştiren çiftlere göre daha iyi olduğunu ve evlilikten aldıkları tatminin daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Akt: Belsky, 1990). Houseknecht (1979) yaptığı çalışmada 50 evli çocuksuz kadın ile istemeden çocuk sahibi olan 50 kadını evlilik doyumu açısından karşılaştırmıştır. Elde edilen sonuçlarda çocuksuz kadınların evlilik tatminlerinin çocuk sahibi olan kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Akt: Belsky, 1990).

Evliliklerinde mutsuzluk yaşayan çiftlerde çocuğun boşanmayı zorlaştırdığı belirtilmektedir. Duckett ve Richards (1995), evlilik ilişkileri iyi olan eşlerin çocuklarının daha az davranış bozuklukları gösterdiklerini belirterek eşlerin çocuklarının bu

olumsuzluklardan etkilenmesini istemedikleri için mutsuz evliliklerini bitirmek istemediklerini vurgulamaktadır. Ayrıca bu çocukların evlilikte sorun yaratmalarının temel nedeninin eşler arasında daha önce oluşan olumsuz ilişki biçiminin neden olduğunu ifade etmektedir.

Belsky (1990), çocuğun evlilikte problem haline gelme nedeni olarak eşlerin aralarında varolan iletişim sorunlarını göstermekte ve bu sorunların çocuk ile olan ilişkiye ve çocuğu yetiştirme tarzına da yansıdığını vurgulamaktadır. Çocuğun evlilik doyumunu düşürücü bir unsur olarak görülmemesi gerektiğini varolan sorunları ortaya çıkaran bir unsur olarak ifade edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Wallerstein (1992), çocukların evlilikte çift yönlü bazı etkileri olduğunu belirtmiş ve evliliklerinde mutsuz olan çiftlerin evliliklerini sürdürmelerinin nedeni olarak çocuklarının varlığını vurgulamıştır. Ayrıca ayrılmalarının eşlerin çocuklarının gelişiminin olumsuz yönde etkileneceğinden dolayı evliliği devam ettirdiklerini belirtmektedir.

Sonuç olarak evlilik tatmininde çocuğun etkisi ile ilgili birçok farklı görüş söz konusudur. Bazı çalışmalar çocuk sahibi olmayan çiftlerin evlilik doyumlarının daha yüksek olabileceğini belirtmekte, bazı çalışmalar ise evlilikte çocuğun varlığının eşler arasındaki ilişkiyi ve tatmini güçlendirdiğini vurgulamaktadır.

Evlilik Doyumu ve Problem Çözme

İnsanlar birbirleri ile etkileşim halindedirler ve bu etkileşim süreci içerisinde bazı sorunlar ve sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Evlilik kurumu da iki kişinin etkileşimi ile gerçekleştiğinden evlilikte de eşler arasında birçok açıdan (cinsellik, çocuk, ev işleri, para kazanımı, iletişim vb.) problemler yaşanabilmektedir. Margolin ve Wampold (1981) evliliklerinde mutlu olan eşlerin, mutlu olmayan eşlere göre karşılına çıkan problemleri çözmede daha etkili davranışlar sergilediklerini belirterek, özellikle mutsuz evliliklerde kadınların sorun çözmeye yönelik olmayan negatif davranışlar sergilediklerini (şikayet etme ve eleştirme) ifade etmektedir.

Wright ve Fichten (1983), mutlu ve mutsuz çiftler arasında problem çözme davranışları açısından farklar bulunmasına karşın mutlu çiftlerin problem çözme davranışlarının mutsuz çiftlere göre daha iyi olduğunu vurgulamakta, mutsuz çiftlerin çok sık

tartıştıklarını ve bu tartışma sırasında uygun olmayan iletişim becerileri sergilediklerini belirtmektedir.

İyi ve kötü evliliklerde önemli olan unsur çiftlerin problemlerini çözerken göstermiş oldukları tutumlar ve davranışlardır. Gottman ve Krokoff (1989) eşlerin evlilikteki sorunları açık bir şekilde konuşabilmesi gerektiğini ve problemleri görmezlikten gelmemelerini, evlilikte çözüme kavuşmayan, irdelenmeyen problemlerin eşler arasında çatışma ve gerginliği arttırdığını vurgulamaktadır. Ayrıca problemleri görmezlikten gelen çiftlerin problem çözme becerileri gelişmemekte ve gelecekte karşılaşılabilecekleri problemleri çözüme ulaştırmada zorluk yaşayabilecekleri ve sorunu çözmede eşlerin güven duygusundan yoksun oldukları vurgulanmaktadır.

Gottman (1990), evlilik doyumu düşük olan eşlerin problemlerini çözmedeki başarısızlıklarının birbirlerini suçlamalarına bağlı olduğunu belirtmekte ve bu şekilde problemin çözülmeden kaldığını ve eşlerin birbirlerine karşı olumsuz tutumlarını arttırdığını, eşlerin birbirlerini anlayamadığını vurgulamaktadır. Gottman ve Krokoff (1989), problemlerle karşılaşan eşlerin başlangıçta olumsuz duygular yaşayabileceğini fakat bu problemin eşlerin birbirlerine karşı zıt gitmesine, savunucu tutum sergilemesine ya da problemin çözümü için konuşmaktan kaçınmasına neden olmadığı müddetçe problemin çözüldüğünü ve bir problemi çözmek için çaba sarf etmenin eşler üzerinde uzun vadede olumlu sonuçlar doğurabileceğini belirtmektedir.

Sonuç olarak eşler mutlu ve mutsuz evliliklerde bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Mutsuz evliliğe sahip çiftler problemlerini kavga ederek veya erteleyerek çözdükleri, evliliklerinde mutlu olan çiftlerin ise problemlerini konuşarak ve birbirlerine destek vererek çözdükleri gözlenmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, ölçek maddelerinin belirlenmesi için madde havuzunun oluşturulması, verilerin toplanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, bu çalışmalar sırasında kullanılan istatistiksel yöntemler, ölçeğin yanıtlanması ve puanlanması hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma iki boyutlu bir çalışmadır. Birinci boyutta evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır. İkinci boyut ise, evli bireylerin evlilik doyumu puanının bazı demografik değişkenlere göre karşılaştırılması açısından betimsel bir araştırma modelini içermektedir.

3.2. Evren

Araştırmanın evrenini orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip evli kadın ve erkekler oluşturmuştur.

3.3. Örneklem

Bu çalışmada evli bireylerin evlilik doyumunu ölçen bir ölçek geliştirmek ve evlilik doyumunu bazı demografik değişkenler açısından incelemek için beş ayrı örneklem grubu oluşturulmuştur. Örneklem grupları aşağıda açıklanmaktadır.

3.4. Örneklem-1

Birinci örneklem ölçek geliştirme çalışmaları çerçevesinde kapsam geçerliği çalışması için oluşturulmuştur. Bunun için Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünde görevli 3 profesör, 4 yardımcı doçent, 1 doçent, 3 uzman psikolojik danışman, 9 öğretim elemanı, Ç.Ü. Tıp Fakültesi Psikiatri Bölümünde görevli 1 Yard Doç. olmak üzere toplam 21 kişi örnekleme dahil edilmiştir.

3.5. Örneklem-2

İkinci örneklem Evlilik Doyum Ölçeğinin (EDÖ) yapı geçerliği çalışmasını yapmak amacıyla oluşturulmuştur. Bunun için üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden evli bireyler kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak örnekleme dahil edilmiştir. Kartopu örnekleme yöntemi, bilgi kaynağı olabilecek bireylerin, durumların saptanması ve çalışma süreci ilerledikçe elde edilen bireylerin, durumların bir kartopu gibi büyüyerek devam etmesi sürecine dayanır (Şimşek ve Yıldırım, 1999, S.73). Adana Seyhan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarının okuduğu Celalettin Seyhan, Cebesoy, Gazi ilköğretim okullarına gidilerek öğrenciler aracılığı ile ebeveynlere ve ebeveynlerin tanıdıkları toplam 360 evli bireye ulaşılmıştır. Örneklem dahil edilen evli bireylerin 186'sı kadındır ve örneklemin % 51.7'sini oluşturmaktadır. Örneklemdeki evli bireylerin 174'ü ise erkektir ve örneklemin % 48.3'ünü oluşturmaktadır. Örneklem dahil olan kadınların yaşlarının aritmetik ortalaması $X=37.30$, yaş ranjı ise 23 ile 57 arasında değişmektedir. Erkeklerin yaşlarının aritmetik ortalaması ise $X=42.04$, yaş ranjları 26-60 arasında değişmektedir. Örneklemdeki 198 kişi orta sosyo ekonomik düzeyden gelmektedir ve örnekleme % 55'lik bir oranı oluşturmaktadır, 162'si üst sosyo ekonomik düzeye sahiptir ve örnekleme % 45'lik bir oranı oluşturmaktadır. Sosyo- ekonomik düzeyi belirlemede, Bacanlı (1997) tarafından geliştirilmiş olan "Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği" araştırmanın amacına uygun olarak değiştirilerek kullanılmıştır. Aritmetik ortalama ve standart sapmalar temel alınarak örnekleme evli bireylerin sosyo-ekonomik düzeyleri orta ve üst olarak belirlenmiştir. Buna göre aritmetik ortalamanın bir standart sapma aşağısı alt sosyo-ekonomik düzey, bir standart sapma yukarısı ise üst sosyo-ekonomik düzey olarak alınmıştır. Bu belirleme diğer örneklem grupları içinde geçerlidir.

3.6. Örneklem-3

Üçüncü örnekleme yapı geçerliği analizlerine devam etmek için oluşturulmuştur. Bunun için üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden evli bireylere kolay ulaşmak amacıyla tesadüfi (random) örneklem yöntemi olan ulaşılabilir (convenience) örneklem yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılabilir örneklem yöntemi ulaşılması zor olabilecek örneklem gruplarından veri elde edebilmek için kullanılan bir örneklem yöntemidir (Cohen, Manion ve Morrison, 2001). Çalışmada üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden evli bireylere ulaşmak amacıyla

İstanbul ili Beşiktaş ilçe sınırları içerisinde yaşayan sosyo-ekonomik düzey açısından üst ve orta düzeye sahip 146 evli bireye ulaşılmıştır. Örneklem dahil edilen evli bireylerin 72'si kadındır ve örneklemin % 49.3'ünü oluşturmaktadır. Örneklemdeki evli bireylerin 74'ü ise erkektir ve örneklemin % 50.7'sini oluşturmaktadır. Örneklem dahil olan kadınların yaşlarının aritmetik ortalaması $X=36.97$, yaş ranjı ise 21 ile 52 arasında değişmektedir. Erkeklerin yaşlarının aritmetik ortalaması ise $X=38.86$, yaş ranjları 26-57 arasında değişmektedir. Örneklemdeki 76 kişi orta sosyo ekonomik düzeye sahiptir ve örnekleme % 52.1'lik bir oranı oluşturmaktadır, 70 kişi ise üst sosyo ekonomik düzeye sahiptir ve örnekleme % 47.9'luk bir oranı oluşturmaktadır.

3.7. Örneklem-4

Dördüncü çalışma örneklemini de yapı geçerliği analizlerine devam etmek için oluşturulmuştur. Çalışmada üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden evli bireylere ulaşmak amacıyla kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bunun için Adana ili sınırları içerisinde yaşayan sosyo-ekonomik düzey açısından üst ve orta düzeye sahip 217 evli bireye gidilmiştir. Bu örneklemini elde edebilmek için Adana Seyhan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin çocuklarının okuduğu İsmet İnönü, Hayriye Kemal Kusun ve Atatürk ilköğretim okullarına devam eden öğrenciler aracılığı ile ebeveynlere ve ebeveynlerin tanıdıkları toplam 217 evli bireye ulaşılmıştır. Örneklem dahil edilen evli bireylerin 108'i kadındır ve örneklemin % 49.8'ini oluşturmaktadır. Örneklemdeki evli bireylerin 109'u ise erkektir ve örneklemin % 50.2'sini oluşturmaktadır. Örneklem dahil olan kadınların yaşlarının aritmetik ortalaması 38.71, yaş ranjı ise 20 ile 60 arasında değişmektedir. Erkeklerin yaşlarının aritmetik ortalaması ise 42.22, yaş ranjları 19-64 arasında değişmektedir. Örneklemdeki 120 kişi orta sosyo ekonomik düzeye sahiptir ve örnekleme % 55.3'lük bir oranı oluşturmaktadır, 97 kişi ise üst sosyo ekonomik düzeye sahiptir ve örnekleme % 44.7'lik bir oranı oluşturmaktadır.

3.8. Örneklem-5

Beşinci çalışma örneklemini de yapı geçerliği analizleri ile çalışmada evlilik doyumu açısından değerlendirilmeye alınan değişkenlerin (cinsiyet, evlilik yılı, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, evlenme şekli) analizlerini yapmak amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmada üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden evli bireylere ulaşmak amacıyla kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bunun için Adana ili sınırları içerisinde yaşayan sosyo-ekonomik düzey açısından üst ve orta düzeye sahip 301 evli bireye gidilmiştir. Bu örneklemini elde edebilmek

için Adana Seyhan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin çocuklarının okuduğu Emine Salmaz, Sıtkı Kulak ve Kasım Sacide Ener ilköğretim okullarına devam eden öğrenciler aracılığı ile ebeveynlere ve ebeveynlerin tanıdıkları toplam 301 evli bireye ulaşılmıştır. Örneklem dahil edilen evli bireylerin 150'i kadındır ve örneklemin % 49.8'ini oluşturmaktadır. Örneklemdeki evli bireylerin 151'i ise erkektir ve örneklemin % 50.2'sini oluşturmaktadır. Örneklem dahil olan kadınların yaşlarının aritmetik ortalaması $X=38.23$, yaş ranjı ise 20 ile 60 arasında değişmektedir. Erkeklerin yaşlarının aritmetik ortalaması ise $X=41.41$, yaş ranjları 19-69 arasında değişmektedir. Örneklemdeki 160 kişi orta sosyo ekonomik düzeye sahiptir ve örnekleme % 53.3'lük bir oranı oluşturmaktadır, 141 kişi ise üst sosyo ekonomik düzeye sahiptir ve örnekleme % 46.7'lik bir oranı oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini oluşturan evli bireylerin eğitim düzeylerine, evlilik yılına, çocuk sayısına, evlenme şekline göre dağılımı ve dağılım yüzdesi Tablo-2'de görülmektedir.

Tablo-2
Beşinci Çalışma Örneklemini Oluşturan Evli Kadın ve Erkeklerin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı ve Dağılımın Yüzdeler Değerleri

	Eğitim Düzeyi	N	%
Kadın	Orta okul-Lise	23	16
	Yük.Okul-Lisans-Doktora	127	84
	Toplam	150	100
Erkek	Orta okul-Lise	15	10
	Yük.Okul-Lisans-Doktora	136	90
	Toplam	151	100
Evlilik Yılı	1-5 yıl	30	10.0
	6-10 yıl	70	23.3
	11-17 yıl	47	15.6
	18 yıl ve üstü	154	51.2
	Toplam	301	100
Çocuk Sayısı	1 çocuk	85	28.2
	2 çocuk	102	33.9
	3 çocuk	68	22.6
	Çocuk sahibi değil	46	15.3
	Toplam	301	100
		N	%
Evlenme Şekli	Görücü usulü/mantık evliliği	109	36.2
	Anlaşarak evlenme	192	63.8
	Toplam	301	100

2. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ): Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen evlilik uyum ölçeği, evliliğin niteliğini ölçen 15 maddelik bir ölçektir. EUÖ'deki puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Ölçeğin en düşük uyum puanı 2, en yüksek uyum puanı 158 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin orjinalinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı örneklem birbiri ile evli olmayan 118 evli erkek ve 118 evli kadından oluşmuştur. Geçerlik çalışması için boşanmış, ayrı yaşayan ya da evlilik terapisi gören 22 erkek ve 26 kadın ile yakınları tarafından uyumlu olarak tanımlanan 48 kişinin uyum puanları karşılaştırılmıştır. Ölçeğin uyumlu ve uyumsuz grubu anlamlı olarak ayırt ettiği gözlemlenmiştir. Klinik görüşmeler sonucu, uyumsuz olarak belirlenen grubun sadece % 17'si, uyumlu grubun ise % 96'sı evlilik uyumunu ifade eden 100 ve üzeri puan almışlardır.

Evlilikte Uyum Ölçeği Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçeye adapte edilmiştir. Evlilik Uyum Ölçeğinin (EUÖ) ölçüt bağıntılı geçerlik saptanmasında Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ile Yükleme Ölçeğinden yararlanılmıştır. EUÖ ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı $r = .12$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanları arasında $-.54$ gibi negatif bir korelasyon katsayısı elde edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğinde, ölçeğin orjinali ile aynı faktör yapısı elde edilmiştir. Evlilik Uyum Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için ise iç tutarlık katsayısı, iki yarım test güvenilirliği, test-tekrar test güvenilirliği ve tüm denekler için madde test korelasyonları hesaplanmıştır. Bu değerlendirmelere ilişkin, ölçeğin iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayısı $.84$ 'tür. Ölçeğin orjinalinin iç tutarlık güvenilirliği ise $.90$ 'dır. Ölçeğin iki yarım test güvenilirliği $r=.84$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği için 15 gün ara ile ölçek tekrar uygulanmış ve iki uygulamadan elde edilen korelasyon katsayısı $.57$ 'dir ($p<.01$).

3. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ): Bireylerin depresyon düzeylerini ölçmek için Beck, Epstein ve ark. (1988) tarafından geliştirilen BDÖ 4'lü Likert tipi bir ölçek olup 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçek Ulusoy, Şahin ve Erkmen (1996) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin orjinal formu üç psikolog tarafından ayrı ayrı çevrilmiş daha sonra ise aynı üç psikolog ve İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde görev yapmakta olan, her iki dili de çok iyi bilen bir elemanın da katılımı ile ters çevirme işlemi yapılmıştır. Sonuçta orjinal maddeleri en iyi temsil ettiği düşünülen ifadeler seçilerek, Türkçe formu oluşturulmuştur. Güvenirlik çalışmaları için ölçeğin iç tutarlık katsayısına ve madde-toplam puan korelasyonlarına bakılmış elde edilen sonuçlarda ölçeğin iç tutarlık katsayısı $.93$, madde-toplam puan korelasyonları ise $.45$ ile $.72$ arasında bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmaları için ölçüt

bağıntılı geçerliğine ve yapı geçerliğine bakılmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Otomatik Düşünceler Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği, Durumluk Kaygı Envanteri ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Otomatik Düşünceler Ölçeği ile korelasyonu .41, Beck Umutsuzluk Ölçeği ile .34, Durumluk Kaygı Envanteri ile .45, Sürekli Kaygı Envanteri ile .53'lük bir korelasyonun olduğu saptanmıştır. Yapı geçerliği için faktör analizi uygulanmış ve analizler sonucunda ölçeğin “Subjektif anksiyete” ve “Somatik belirtiler” olmak üzere iki faktörden oluştuğu görülmüştür.

3.8.2. İşlem Yolu

Ölçeğin geliştirilmesine başlarken madde havuzu oluşturmak için ilk aşamada teorik yöntemler incelenmiş daha sonra konu hakkında literatür taranması yapılmıştır. Bu işlemlerden sonra araştırma maddeleri araştırmacının gözlem ve düşüncelerine dayanarak oluşturulmuştur. İlk oluşturulan madde havusunda 172 madde vardır.

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde kapsam geçerliğini gerçekleştirmek amacıyla madde havuzu 21 uzmana verilmiş ve görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğretim elemanları ve uzman psikolojik danışmanlardan maddelerin uygunluğunu (1) hiç uygun değil ve (5) tamamıyla uygun olmak üzere 1 ile 5 arasında derecelendirmeleri istenmiştir. Ayrıca, öğretim elemanlarının bir kısmı, bazı maddelerin farklı biçimde formüle edilmesi, çıkartılması ve yeni maddelerin eklenmesine yönelik önerilerde bulunmuştur.

Kapsam geçerliğinden sonra ölçeğin yapı geçerliğini yapmak ve araştırmanın ikinci örneklem grubunu oluşturmak amacıyla orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının eğitim gördüğü üç okula (Celalettin Seyhan, Cebesoy ve Gazi ilköğretim okulu) gidilmiş, bu okullardaki psikolojik danışmanlardan ölçekleri öğrencilerin ebeveynlerinin doldurması için yardım istenmiştir. Ölçekler öğrenciler aracılığı ile ebeveynler ve ebeveynlerin tanıdıkları evli bireylere uygulanmıştır. Ayrıca ebeveynlere ulaştırılmasının sağlanması için veli toplantısı da dikkate alınmıştır. Bu tarihlerde okula gelen velilere çalışmanın amacı ve ölçeğin yönergesi, ölçeği doldururken dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiş ve velilerden tanıdıkları ve ulaşabilecekleri evli bireylere ölçeği verip vermeyecekleri sorulmuş ve ölçeği uygulatabilecek velilere fazladan ölçek verilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayara girilirken eksik doldurulan ya da hiç doldurulmamış ölçekler değerlendirmeye alınmadan örneklemden çıkarılmıştır.

Araştırmanın üçüncü örneklem grubunu oluşturmak amacıyla araştırmacı üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden evli bireylerin yaşadığı İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde yaşayan bireylerle görüşmüştür. Örnekleme oluşturan bireylere çalışmanın yönergesi, amacı ve ölçek doldurulurken dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiştir. Araştırmacının gözetiminde ölçek evli bireyler tarafından doldurulmuş ölçeği doldurma esnasından anlaşılmayan noktalar bireylere açıklanmıştır. Ölçek ortalama 25 dk. içerisinde doldurulmuştur.

Araştırmanın dördüncü örneklem grubunu oluşturmak amacıyla araştırmacı orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının eğitim gördüğü üç okula (İsmet İnönü, Hayriye Kemal Kusun ve Atatürk ilköğretim okulu) gitmiş bu okuldaki psikolojik danışmanlardan ölçekleri öğrencilerin ebeveynlerinin doldurması için yardım istenmiştir. Ölçekler öğrenciler aracılığı ile ebeveynler ve ebeveynlerin tanıdıkları evli bireylere uygulanmıştır. Ayrıca ebeveynlere ulaştırılmasının sağlanması için veli toplantısı da dikkate alınmıştır. Bu tarihlerde okula gelen velilere çalışmanın amacı ve ölçeğin yönergesi, ölçeği doldururken dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiş ve velilerden tanıdıkları ve ulaşabilecekleri evli bireylere ölçeği verip vermeyecekleri sorulmuş ve ölçeği uygulatabilecek velilere fazladan ölçek verilmiştir. Daha sonra okul psikolojik danışmanına ulaşan ölçekler araştırmacı tarafından incelenerek eksik doldurulmuş ya da hiç doldurulmamış ölçekler değerlendirilmeye alınmadan çıkarılmıştır.

Beşinci çalışmada araştırmacı orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının eğitim gördüğü üç okula (Emine Salmaz, Sıtkı Kulak ve Kasım Sacide Ener ilköğretim okulu) gitmiş, bu okullardaki psikolojik danışmanlardan ölçekleri öğrencilerin ebeveynlerinin doldurması için yardım istenmiştir. Ölçekler öğrenciler aracılığı ile ebeveynler ve ebeveynlerin tanıdıkları evli bireylere uygulanmıştır. Ayrıca ebeveynlere ulaştırılmasının sağlanması için veli toplantısı da dikkate alınmıştır. Bu tarihlerde okula gelen velilere çalışmanın amacı ve ölçeğin yönergesi, ölçeği doldururken dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiş ve velilerden tanıdıkları ve ulaşabilecekleri evli bireylere ölçeği verip vermeyecekleri sorulmuş ve ölçeği uygulatabilecek velilere fazladan ölçek verilmiştir. Daha sonra okul psikolojik danışmanına ulaşan ölçekler araştırmacı tarafından incelenerek eksik doldurulmuş ya da hiç doldurulmamış ölçekler değerlendirilmeye alınmadan çıkarılmıştır.

3.8.3. Analizler

3.8.3.1. Birinci Örneklem İçin Yapılan Analizler

Kapsam geçerliği çalışmasında toplanan verileri analiz etmek için uzmanların her bir maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması hesaplanmış, ortalaması 3 ve üzerinde olan maddeler madde havuzuna alınmıştır. Daha sonra tek bir madde havuzu üzerinde her maddenin yanına bütün öğretim elemanlarının eleştiri ve önerileri yazılmıştır. Böylece bir madde ile ilgili farklı ya da benzer öneri ve görüşlerin aynı anda görülerek incelenebilmesi sağlanmıştır.

3.8.3.2. İkinci Örneklem İçin Yapılan Analizler

Toplanan veriler SPSS 11.5 paket programına kodlanarak girilmiştir. Evlilik doyumu ölçeğinin 1. pilot uygulaması için yapı geçerliğini sınamak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi çalışması yöntemi olarak temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Maddelerin hangi faktörlere yüklendiğini bulmak amacıyla orthogonal dik döndürme yöntemlerinden varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır. Varimax döndürme yöntemi basit yapıya ve anlamlı faktörlere ulaşmak amacıyla kullanılmaktadır (Tavşanlı, 2002). Maddelerin hangi bileşenlere yerleştirileceği aşağıda belirtilen ölçütlere göre belirtilmektedir.

- Her bir bileşenin özdeğerinin en az 1.00 olması
- Her bir bileşendeki maddelerin faktör yüklerinin en az .40 değerine sahip olması.
- Maddelerin faktör yükleri arasında en az .25 farkın olması.

3.8.3.3. Üçüncü Örneklem İçin Yapılan Analizler

Üçüncü çalışmada da ikinci çalışmada yapılan analizler sonucunda 4 boyuttan oluşan 50 maddelik Evlilik Doyum Ölçeğine tekrar faktör analizi yapılmıştır. Toplanan veriler SPSS 11.5 paket programına kodlanarak girilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda özdeğerleri 2 ve üzerinde olan faktörler dikkate alınmıştır. İkinci çalışmada maddelerin hangi bileşenlere yerleştirileceğini belirten ölçütler üçüncü çalışma için de geçerlidir.

3.8.3.4. Dördüncü Örneklem İçin Yapılan Analizler

Üçüncü örneklem üzerinde yapılan analizler sonucunda 3 boyuttan oluşan 40 maddelik Evlilik Doyum Ölçeği üzerinde üçüncü defa faktör analizi yapılmıştır. Toplanan veriler SPSS 11.5 paket programına kodlanarak girilmiştir. Ölçeğin ilk şeklinin yapı geçerliğini sınamak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda özdeğerleri 2 ve üzerinde olan faktörler dikkate alınmıştır. Ayrıca ölçeğin faktör sayısını belirlemek için faktörlere ait özdeğerlerin grafik dağılımı incelenmiştir. Faktör sayısı belirlendikten sonra varimaks dönüştürme yöntemi ile ana bileşenler analizi yinelenmiştir. Üçüncü çalışmada maddelerin hangi bileşenlere yerleştirileceğini belirten ölçütler dördüncü çalışma için de geçerlidir.

3.8.3.5. Beşinci Örneklem İçin Yapılan Analizler

Dördüncü çalışmada yapılan analizler sonucunda 3 boyuttan oluşan 39 maddelik Evlilik Doyum Ölçeğine faktör analizi yeniden uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS 11.5 paket programına kodlanarak girilmiştir. Ölçeğin ilk şeklinin yapı geçerliğini sınamak amacıyla açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda özdeğerleri 2 ve üzerinde olan faktörler dikkate alınmıştır. Ayrıca ölçeğin faktör sayısını belirlemek için faktörlere ait özdeğerlerin grafik dağılımı incelenmiştir. Faktör sayısı belirlendikten sonra varimaks dönüştürme yöntemi ile ana bileşenler analizi yinelenmiştir.

Yapı geçerliği analizi sonucunda basit ve kararlı bir faktör yapısının elde edilmesine çalışılmış ve bunun için aşağıdaki ölçütler belirlenmiştir.

- Her bir faktörün özdeğerinin en az 2.00 olması
- Her bir faktördeki maddelerin faktör yüklerinin en az .40 değerine sahip olması.
- Bir maddeye ilişkin birden fazla faktör yükleri arasında en az .25 farkın olması.

Ayrıca açıklayıcı faktör analizinden sonra elde edilen faktör yapısı üzerinden doğrulayıcı faktör analizi (DFA) işlemleri yürütülmüştür. DFA, LISREL 8.30 (Jöroskog ve Sörbom, 1993) kullanılarak, maksimum olabilirlik yöntemi ile yürütülmüş ve kayıp değerlerin giderilmesi için listesel eleme yöntemi yeğlenmiştir. Bu üç faktörlü DFA modelinin belirlenmesi için faktörlerin birbirleriyle anlamlı ilişkiler göstereceği düşünüldüğü için, faktör

kovaryansları serbest bırakılmış ve analizde kovaryans matrisi kullanılmıştır. Belirleme işlemlerinde madde hatalarının korelasyon göstermesine izin verilmemiştir.

Uyum belirteçleri (Fit indices): Yapısal eşitlik modeli ile ilgili analizlerde modellerin veri tabanına uygunluğunu sınamak için χ^2 istatistiği kullanılmaktadır ve modelin veri tabanına uyum sağlaması için bu değer anlamsız olması gerekmektedir. Ancak büyük örneklem değerlerinde elde edilen χ^2 değeri anlamlı bulunmaktadır (Ullman, 1996). Diğer yandan, bu sorunun aşılması için diğer birçok uyum belirteci formülü geliştirilmiştir ve araştırmacılar, bu belirteçleri seçerek modellerinin veri tabanına uyum gösterip göstermediğini değerlendirebilmektedirler. Ayrıca, χ^2/sd oranı da incelenebilir. Araştırmacılar arasında belirlenen açık bir kesme noktası olmasa da, bu oranın 3 ve daha az olması durumunda, sonuç uyum iyiliğinin bir belirteci olarak düşünülebilir.

Araştırmada sınanan modellerinin veri tabanına uyum gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla birkaç uyum belirteci yeğlenmiştir: (a) Uyum iyiliği belirteci (UİB; goodness-of-fit-index), (b) normlandırılmamış uyum belirteci (NMUB; non-normed fit index) (c) karşılaştırmalı uyum belirteci (KUB; comparative-fit-index) ve (d) standardize edilmiş hataların ortalama karelerinin karekökü (SHOK; standardized root mean square residual). Modelin veri tabanına iyi uyum gösterdiğini anlayabilmek için UİB, NMUB ve KUB değerlerinin .90 ve üzerinde olması gerekmektedir. SHOK için ise .10 ve aşağısı iyi uyuma işaret etmektedir (Byrne, 1998; Kline, 1998). Bunlara ek olarak, maddelerin anlamlı faktör yüküne sahip olup olmadığı, faktör korelasyonlarının ve madde hatalarının anlamlı ilişkiler gösterip göstermediği de incelenmiştir (Yapısal eşitlik modelleri hakkındaki ayrıntılı bilgiler için bkz., Bollen, 1989; Byrne, 1998; Hoyle & Panter, 1995; Hu & Bentler, 1995; Kline, 1998).

Bunların yanı sıra yapısal eşitlik modelleri rakip modellerle karşılaştırılmaktadır. Ancak bu araştırmada, bu 3 bileşenli modelin kuramsal ya da ampirik temelli bir seçeneği belirtilmemiştir. Bunun yerine, bu model bağımsız (boş) ve doymuş (tam dolu) modellerle karşılaştırılmıştır. Bunun için diğer uyum belirteçlerinden biri olan Beklenen Çapraz Geçerleme Belirteci (BÇGB, Expected Cross-Validation Index) kullanılmıştır. Aynı evrenden benzer büyüklükteki bir örneklem seçilmiş olsaydı, model veri tabanına yine uyum gösterecek miydi? BÇGB sayesinde, bu durum değerlendirilmektedir. Her ne kadar bu analizlerde çapraz geçerleme örnekleminin verileri kullanılsa da, modelin karşılaştırılacağı başka bir model

olmadığı için BÇGB'den yararlanmak gerekmiştir. Sınanan modelin BÇGB değeri bağımsız ve doymuş modellerin değerlerinden küçük bulunursa, veri tabanını en iyi temsil eden model olduğu anlaşılır (Byrne, 1998).

Araştırmanın amaçlarından biri olan evli bireylerin cinsiyet, evlilik yılı, evlenme biçimi, eğitim düzeyi, çocuk sayısı açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için iki faktörlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Sonuçların yorumlanmasında .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır. Araştırmada yapılan tüm istatistiksel işlemler için SPSS 11.5 istatistik programı kullanılmıştır

Geçerlik ve Güvenirlilik Analizleri: Ölçüt bağıntılı geçerlik için benzer ölçekler ve farklı ölçekler geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Evlilik Doyum Ölçeği geliştirilme aşamalarında benzer ölçekler geçerliği sonuçlarını elde edebilmek için 117 kişilik araştırma örnekleminin 84 kişilik bir alt grubuna EDÖ ile birlikte EUÖ uygulanmış ve bu ölçeğin puanlarının EDÖ ile korelasyonları incelenmiştir. Farklı ölçekler geçerliği çalışmasının yapılabilmesi için 117 kişilik araştırma grubundan 81 kişiye EDÖ ile birlikte BDÖ ölçeği uygulanmıştır. Güvenirlilik çalışmaları için iç tutarlık katsayıları (Cronbach alfa değerleri) hesaplanmıştır. Ayrıca madde analizi ve test-tekrar test güvenirliliğine bakılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde Evlilik Doyumu Ölçeği'nin (EDÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının bulgularına yer verilmiştir. Geçerlik çalışması olarak kapsam, yapı ve ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmalarının bulguları; ölçeğin güvenirliğiyle de ilgili olarak madde-toplam puan korelasyonları, iç tutarlılık katsayıları, test-tekrar test güvenirliğine ilişkin bulgular açıklanmıştır.

4.1. Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Aşağıda EDÖ'nin kapsam, yapı ve ölçüt bağıntılı geçerliği ile ilgili yapılan çalışmaların bulguları açıklanmıştır.

4.1.1. Kapsam Geçerliği Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Toplanan veriler kapsam geçerliği için analiz edilmiş ve uzmanların her bir maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması hesaplanarak değeri 3 ve üzerinde olan maddeler madde havuzunda bırakılmıştır. Daha sonra tek bir madde havuzu üzerinde her maddenin yanına bütün öğretim elemanlarının eleştirisi ve önerileri yazılmıştır. Böylece bir madde ile ilgili farklı ya da benzer öneri ve görüşlerin aynı anda görülerek incelenebilmesi sağlanmıştır. Bu görüş ve önerilerin değerlendirilmesi sonucunda bazı maddeler yeniden düzenlenmiş ve yeni maddeler de eklenerek madde sayısı 160 olarak belirlenmiştir.

4.1.1.1. Yapı Geçerliği ile İlgili Bulgular

Yapı geçerliği çalışmasında dört örneklem grubundan elde edilen veriler üzerinden faktör analizleri gerçekleştirilmiştir.

4.1.1.2. Birinci Faktör Analizi Bulguları

Öncelikle herhangi bir faktör döndürme yöntemi kullanılmadan temel bileşen analizi uygulanmış ve çözüm sonrasında toplam 8 bileşen olduğu anlaşılmıştır. Bu bileşenlerden, özdeğeri 2.00 ve üzerindeki bileşenlerin sayısı 5 olarak tespit edilmiştir. Daha sonra, temel bileşenler faktör çıkarma yöntemi ile varimax dik döndürme yöntemi tercih edilerek temel bileşenler analizi yinelenmiştir. Bu arada, ölçeğin faktör yapısının kararlılık gösterecek şekilde oluşturulması amacıyla iki ölçüt belirlemek gerekmiştir. Buna göre, her bir bileşendeki maddelerin en düşük faktör yükünün .40 olmasına ve maddelerin bileşenler arasındaki faktör yükleri arasındaki farkın en az .25 olmasına dikkat edilmiştir.

Bu iki ölçütü temel alınarak yapılan temel bileşen analizleri dört kere tekrarlanmış ve EDÖ'de .40/.25 ölçütlerine uygun olan 50 madde kalmıştır. Ancak dördüncü çözümlemenin sonunda 4 bileşenli bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo-3'te gösterilmiştir.

Tablo-3

EDÖ'ye Ait Birinci Temel Bileşen Analizi Sonrasında Elde Edilen Faktör Çözümü. Bileşenlere Ait Faktör Yükleri ve Özdeğerler ile, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Altölçeklerin Cronbach Alfa Değerleri.

Madde No	1.Bileşen	2. Bileşen	3.Bileşen	4.Bileşen
1	.82	.20	-	-
2	.76	.25	.12	-
3	.74	.29	.12	-
4	.73	.17	-	.24
5	.72	.20	-	-
6	.70	.30	-	-
7	.70	.19	-	-
8	.69	.14	.12	-
9	.69	.10	-	-
10	.68	.32	.12	-
11	.63	.34	-	.16
12	.63	.33	.12	.20
13	.60	.19	-	-
14	.57	-	-	.26
15	.52	.13	-	.20
16	.52	-	.17	-
17	.51	.15	-	-
18	.50	.18	.10	.11
19	.15	.78	.11	-
20	.27	.73	.21	-
21	.12	.72	.17	.13
22	.21	.71	.14	.11
23	.16	.71	.17	-
24	.19	.70	.15	-
25	.21	.70	.19	-
26	.22	.69	.24	-
27	.33	.68	.19	-
28	.30	.65	.19	.14
29	.25	.65	.22	-
30	.27	.64	.18	-
31	.31	.63	.18	-
32	.33	.61	.25	-
33	-	-	.74	-
34	.12	.22	.73	-

Tablo-3 (Devamı)

35	.13	.21	.69	-
36	-	-	.69	-
37		.13	.66	-
38	.17	.25	.65	-
39	-	.30	.64	.12
40	-	.17	.62	.11
41	-	.23	.61	-
42	.15	.20	.57	.19
43	-	.22	.54	-
44	-	-	-	.78
45	-	-	-	.76
46	-	-	-	.66
47	.14	-	.14	.66
48	.31	.15	.20	.65
49	.29	.10	.17	.64
50	.12	-	-	.60
Özdeğer	15.56	4.58	3.68	2.44
Varyans %	%18.10	%16.03	%10.98	%7.44
α	.93	.93	.88	.82

Kasier-Mayer-Olkin (KMO): .93.

Tablo-3 incelendiğinde, bu dört bileşene yüklenen maddelere ait faktör yüklerinin .50-.78 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca, altölçeklerin Cronbach alfa katsayılarının .82-.96 arasında değiştiği ve bileşenlerin iç tutarlılığa sahip olduğu ifade edilebilir.

4.1.1.3. İkinci Faktör Analizi Bulguları

Birinci temel bileşenler analizi çalışması sonucunda dört bileşenli 50 maddelik bir yapı elde edilmiş ve ikinci temel bileşenler analizi çalışması bu yapı üzerinden yapılmıştır. Bu işlemlerde de birinci çalışmadaki işlemlerin aynısı yinelenmiştir.

Buna göre, herhangi bir döndürme yöntemi kullanılmadan elde edilen ilk faktör çözümünde, öz değeri 1.00 ve üzerinde olan 9, öz değeri 3.00 ve üzerinde olan 3 bileşen olduğu saptanmıştır. Bu durumda, 9 bileşenli bir çözüm aranmasına ve temel bileşenler faktör çıkarma yöntemi ile varimaks dik döndürme yönteminin tercih edilmesine karar verilmiştir. Ayrıca, yine .40/.25 ölçütleri benimsenmiştir. Tekrar edilen üçüncü analiz sonrasında, .40/.25 ölçütlerine uygun olan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiş ve ölçekte toplam 40 madde kalmıştır. Tablo-4 incelendiğinde, faktör yükleri ve iç tutarlılık katsayıları açısından birinci örneklemdaki birinci faktör çözümüne çok benzer sonuçlar elde edildiği söylenebilir.

Tablo-4

EDÖ'ye Ait İkinci Temel Bileşen Analizi Sonrasında Elde Edilen Faktör Çözümü. Bileşenlere Ait Faktör Yükleri ve Özdeğerler ile, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Altölçeklerin Cronbach Alfa Değerleri.

Madde No	1.Bileşen	2. Bileşen	3.Bileşen
1	.82	.34	-
2	.77	-	-
3	.77	.33	-
4	.77	-	-
5	.76	.25	-
6	.76	-	.23
7	.76	.38	-
8	.75	.35	-
9	.73	.31	-
10	.72	-	.27
11	.71	.46	-
12	.71	.41	-
13	.71	-	-
14	.71	-	-
15	.70	-	-
16	.69	.27	.23
17	.67	-	-
18	.52	.22	.25
19	.26	.86	-
20	.27	.86	-
21	.31	.84	-
22	.25	.83	-
23	-	.78	.23
24	.26	.78	-
25	.22	.77	.20
26	-	.77	.22
27	-	.76	-
28	.29	.75	-
29	.25	.74	.23
30	.35	.72	-
31	-	.69	.27
32	-	.24	.82
33	-	-	.78
34	-	-	.77
35	-	-	.70

Tablo-4 (Devamı)

Madde No	1.Bileşen	2. Bileşen	3.Bileşen
36	-	-	.68
37	-	-	.67
38	.23	-	.67
39	-	-	.57
40	-	-	.51
Özdeğer	17.02	5.40	3.55
Açıklanan Varyans	%25.74	%23.44	%14.16
α	.95	.96	.90

KMO: .93.

4.1.1.4. Üçüncü Faktör Analizi Bulguları

Bu analizde de önceki iki analizde kullanılan yöntem ve ölçütler tercih edilmiş ve elde edilen ilk çözümlemede özdeğeri 3.00 ve üzerinde olan 3 bileşen olduğu anlaşılmıştır. Bu analizde sadece bir maddenin farklı bir bileşene yüklendiği saptanmış ve bu madde elenmiştir. Bulgular Tablo-5’de belirtilmektedir. Bu örneklem sonucunda da faktör yükleri ve Cronbach alfa değerleri bakımından benzer bir örüntüye ulaşılmıştır.

Tablo-5

EDÖ’ye Ait Üçüncü Temel Bileşen Analizi Sonrasında Elde Edilen Faktör Çözümü. Bileşenlere Ait Faktör Yükleri ve Özdeğerler ile, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Altölçeklerin Cronbach Alfa Değerleri.

Madde No	1. Bileşen	2. Bileşen	3. Bileşen	Ortak Varyans	r	X	Ss
6	.73	.38	.16	.71	.60	4.39	.99
22	.72	.11	-	.53	.55	3.89	1.21
1	.68	.35	-	.60	.61	4.08	1.14
10	.67	.29	-	.54	.58	4.21	1.09
14	.67	.16	-	.49	.48	4.06	1.15
24	.65	.35	-	.56	.56	4.18	1.10
36	.63	.10	-	.42	.49	3.50	1.40
39	.63	-	.14	.43	.53	3.69	1.37
38	.62	-	.12	.41	.50	3.67	1.25
29	.59	.22	-	.53	.61	4.38	1.07
26	.57	.29	.21	.53	.66	4.09	1.15
17	.51	.24	.26	.48	.38	3.01	3.01
32	.51	.27	.25	.55	.70	4.21	1.07

Tablo-5 (Devamı)

Madde No	1. Bileşen	2. Bileşen	3. Bileşen	Ortak Varyans	r	X	Ss
40	.51	-	-	.27	.35	3.53	1.34
21	.50	.23	.20	.40	.34	4.18	1.25
18	.50	.24	.10	.38	.46	4.35	1.06
13	.48	.15	.23	.43	.41	3.43	1.27
33	-	.72	.12	.54	.49	4.57	.84
7	.32	.70	.10	.62	.54	4.59	.87
34	-	.67	.25	.52	.49	4.44	.98
37	.30	.63	.31	.59	.69	4.19	.98
11	.30	.62	-	.48	.57	4.01	1.21
23	-	.62	-	.39	.36	4.23	1.11
35	-	.61	.25	.44	.45	4.33	1.01
19	.20	.61	-	.42	.43	4.46	1.00
15	.10	.60	.14	.39	.46	4.06	1.12
27	.35	.59	-	.48	.57	4.24	1.10
2	-	.50	-	.26	.35	3.83	1.12
30	.23	.48	.22	.40	.56	4.01	1.08
4	.13	.45	.19	.26	.43	3.41	1.14
12	.10	.15	.77	.64	.37	4.00	1.09
31	-	.22	.74	.60	.39	4.01	.94
16	.11	-	.72	.55	.30	4.13	.93
28	-	.17	.72	.55	.45	4.05	1.01
25	.14	.14	.65	.46	.46	3.82	1.16
5	-	.20	.64	.45	.40	3.86	1.08
8	.19	-	.62	.42	.46	3.31	1.36
3	-	-	.62	.38	.31	3.41	1.30
20	.11	.15	.56	.36	.41	4.18	.87
9	.17	.25	.34	.21	.15	3.06	1.35
Özdeğer	10.53	4.72	3.43				
Açıklanan Varyans	%17.35	%16.13	%13.22	Toplam % 46.71			

KMO : .91.

4.1.1.5. Beşinci Çalışma Analizi Bulguları

Dördüncü çalışma sonrasında 3 bileşenli 39 maddelik Evlilik Doyum Ölçeği beşinci örnekleme dahil olan 301 evli kişiye yeniden uygulanmıştır. Daha sonra, bu örneklem ikiye bölünerek önce açıklayıcı, sonra da doğrulayıcı faktör analizleri yürütülmüştür. Bu amaçla beşinci çalışmanın örnekleme önce rastgele biçimde ve yaklaşık olarak ikiye bölünmüştür. Örneklemin birinci kısmıyla (n = 157, kalibrasyon örnekleme) açıklayıcı faktör analizi, ikinci kısmıyla da (n = 144, çapraz geçirme –cross-validation- örnekleme) doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları

Açıklayıcı faktör analizi işlemleri için yine temel bileşenler faktör çıkarma yöntemi seçilmiştir. Çünkü önceki çalışmanın örnekleme ile 3 bileşenli bir yapı bulunmuş ve bu örnekleme de bu faktör sayısına ulaşmak amaçlanmıştır. Ayrıca yine varimax faktör döndürme yöntemi tercih edilmiştir.

Elde edilen döndürülmüş faktör matrisi incelendiğinde, basit ve kararlı bir faktör yapısı elde etmek için, .40/.25 ölçütleri yine kullanılmıştır. Sonuç olarak, analiz 4 kez yinelenmiş ve bu iki ölçüte uygun olmayan 13 madde ölçekten elenmiştir.

Bu bileşenlere ait maddelerin faktör yükleri, ortak varyans değerleri, madde-toplam puan korelasyon değerleri, aritmetik ortalamaları ve madde standart sapma değerleri, bileşenlerin özdeğerleri ve varyansı açıklama oranları, ranjlar ile bileşenlerin madde sayıları Tablo-6'da gösterilmiştir. Maddeler bileşen yüklerine göre büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Bileşenler incelendiğinde; birinci faktörün 11 maddesinin bulunduğu faktör yüklerinin .50 ile .77 arasında olduğu, özdeğerinin 7.24 ve varyansı açıklama yüzdesinin % 19.40 olduğu gözlenmiştir. İkinci bileşende 9 madde bulunmakta ve bileşen yüklerinin .54 ile .80 arasında olduğu, özdeğerinin 4.49 ve varyansı açıklama oranının % 16.96 olduğu görülmüştür. Üçüncü bileşende ise 6 madde bulunmakta ve maddelerin bileşen yüklerinin .47 ile .89 arasında olduğu, özdeğerinin 2.43 ve varyansı açıklama oranının % 12.86 olduğu belirlenmiştir. Toplam varyans ise % 49.23 olarak bulunmuştur. Ayrıca, Tablo-6'da görüldüğü gibi maddelerin ortak varyans değerleri .40 ile .86, madde toplam puan

korelasyonları .48 ile .77 arasında değişmektedir. Maddelerin aritmetik ortalama değerleri 3.24 ile 4.54, standart sapma değerleri ise .88 ile 1.39 arasında bulunmuştur.

Tablo-6

EDÖ'ye Ait Dördüncü Temel Bileşen Analizi Sonrasında Elde Edilen Faktör Çözümü. Bileşenlere Ait Faktör Yükleri ve Özdeğerler ile, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Altölçeklerin Cronbach Alfa Değerleri.

Madde No	1. Bileşen	2. Bileşen	3. Bileşen	Ortak Varyans	r	X	Ss
21	.77	.12	-	.61	.71	3.89	1.20
6	.77	-	-	.71	.70	4.39	1.03
23	.74	-	-	.72	.70	4.21	1.05
1	.67	-	-	.60	.60	3.95	1.20
13	.67	-	-	.61	.61	4.03	1.18
9	.66	-	-	.56	.59	4.14	1.10
25	.62	.30	.25	.67	.62	4.09	1.10
38	.60	.16	-	.58	.61	3.61	1.36
37	.55	-	-	.65	.57	3.58	1.27
39	.53	-	.10	.40	.53	3.55	1.33
35	.50	-	-	.50	.51	3.43	1.39
11	-	.80	.16	.68	.75	4.01	1.06
30	-	.72	.25	.67	.71	4.01	.97
15	-.10	.72	-	.65	.64	4.08	.96
27	-	.70	.37	.67	.69	3.98	1.06
5		.68	.18	.53	.65	3.85	1.04
8	.23	.62	-	.59	.57	3.24	1.40
24	.21	.61	-	.59	.58	3.89	1.12
3	-	.60	-	.54	.56	3.26	1.32
19	-	.54	-	.49	.53	4.08	1.01
33	-	-	.89	.86	.77	4.36	1.04
34	-	-	.83	.84	.74	4.24	1.07
32	.17	.16	.65	.55	.64	4.54	.88
26	.34	.12	.62	.61	.59	4.19	1.11
14	.25	.18	.53	.52	.58	4.16	1.13
22	.14	-	.47	.41	.48	4.29	1.02
Özdeğer	7.24	4.49	2.43				
Açıklanan Varyans	%19.40	%16.96	%12.86	Toplam %49.23			

KMO: .83. Çözüme 5 iterasyon sonrasında ulaşılmıştır.

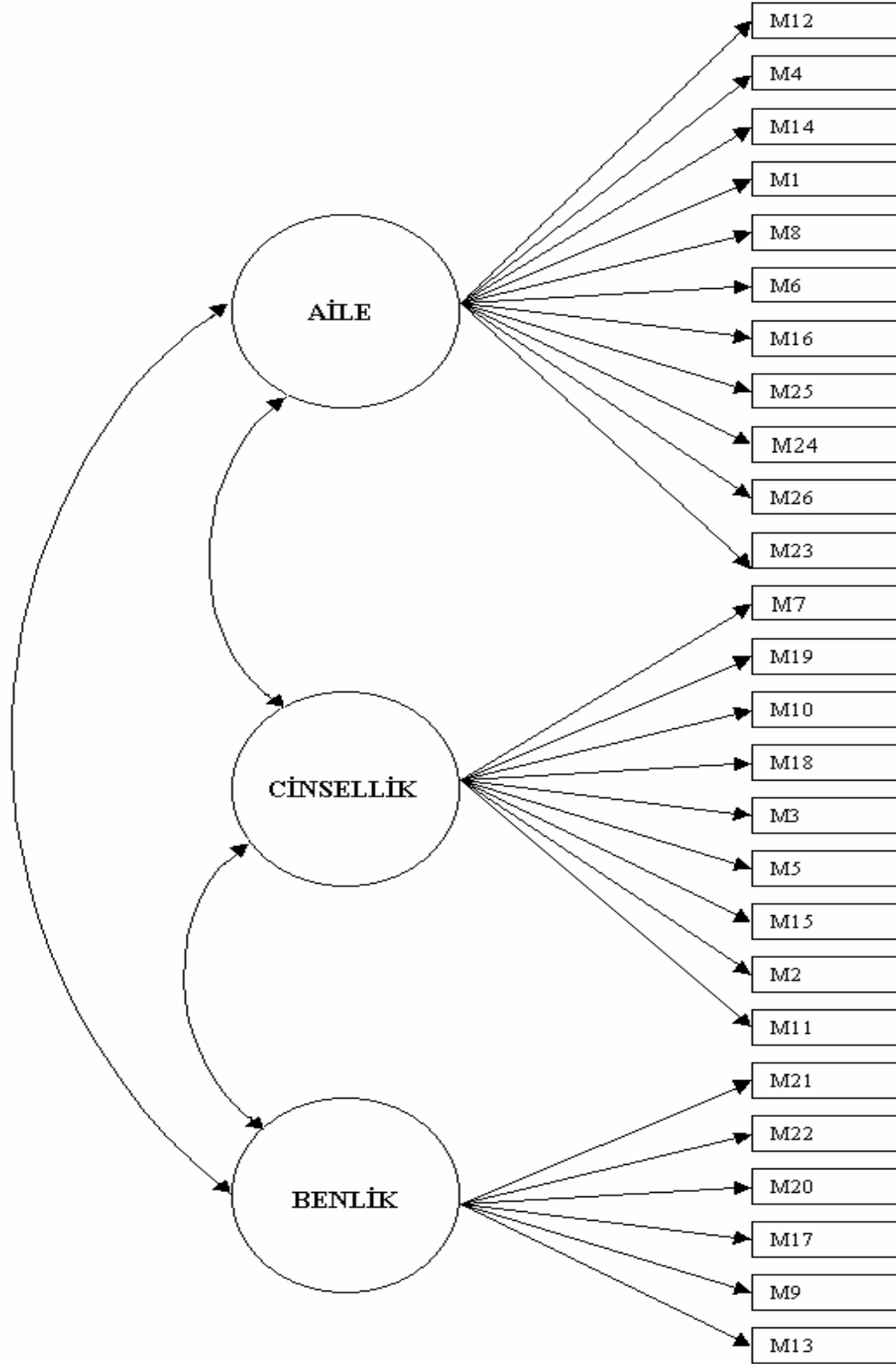
Not: Tablonun daha kolay incelenmesi sağlamak amacıyla .10 değerinin altındaki faktör yükleri yazılmamıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizleri

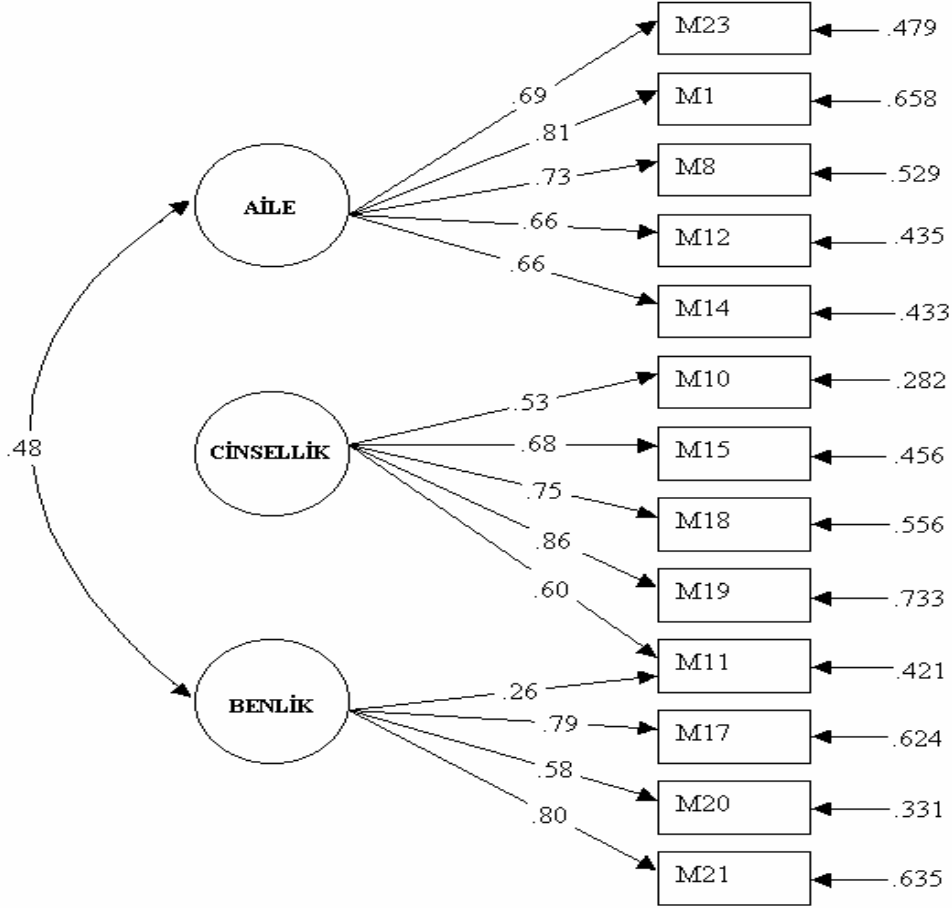
Açıklayıcı faktör analizi sonrasında elde edilen bu faktör yapısı ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) işlemleri yürütülmüştür. DFA ile önceden belirlenmiş olan denenceler sınanmaktadır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin hangi maddenin hangi faktöre yükleneceği belirlenmiş ve DFA ile, bulunan bu faktör yapısı, çarpaz geçirme örneğini üzerinde sınanmıştır (Şekil 1).

Şekil-1’de gösterilen modelle ilgili 3 faktörlü DFA yapılmış ve anlamlı χ^2 değerinin yanı sıra, uyum belirteçlerinin de istenen sınırların oldukça altında olduğu bulunmuştur. Bu sonuç üzerine, modelin değiştirme göstergeleri (modification index) incelenmiş ve bazı madde çiftlerine ilişkin hataların korelasyon gösterdiği ve bu nedenle değiştirme göstergelerinin çok büyük olduğu saptanmıştır. Daha sonra, hataları korelasyon gösterdiği için en büyük değiştirme göstergesine sahip olan iki maddeden birisi seçilmiş ve elenmiştir. Bundan sonra da, analiz her seferinde tekrarlanmış ve en yüksek değiştirme göstergesine sahip olan iki maddeden birisi seçilerek ölçekten (kovaryans matrisinden) çıkarılmıştır. Bu işlemler sırasında, önce faktör1 ve faktör2 arasındaki, sonra da faktör2 ve faktör3 arasındaki korelasyon değeri anlamlı bulunmadığı ($p > .05$) için, faktör1-faktör2 ve faktör2-faktör3 arasında korelasyon tahminine izin verilmemiştir. Ayrıca, değiştirme göstergelerinden biri de 13. maddenin faktör3’ün yanı sıra faktör2’ye de yüklenmesi ile ilgiliydi. Bu işlemler sırasında, bu değişiklik de yapılmıştır. Ancak daha sonra bu maddenin de değiştirme göstergesinin büyüklüğünden dolayı çıkarılması gerekmiştir. Benzer şekilde, 19. maddenin faktör2’nin yanı sıra faktör3’e de yüklenmesi gerekmiştir. Sonuçta, 13 madde ölçekten çıkarıldığında, χ^2 değeri [$\chi^2 (63) = 105.973$; $p < .000$] hala anlamlı olmasına karşın, uyum belirteçlerinin istenen sınırlarda olduğu (Tablo-7), χ^2/sd oranının 2 misliden daha düşük (1.68) olduğu saptanmış ve bundan sonra model değiştirilmemiştir. Ayrıca, modelin BÇGB değeri (1.100), bağımsız (5.313) ve doymuş (1.273) modellerin BÇGB değerlerinden daha küçük bulunmuştur. Sonuç olarak 3 faktörlü modelin veri tabanına iyi uyum gösterdiği saptanmıştır. Modeldeki bütün faktör yükleri anlamlı bulunmuştur (Şekil-2).

Şekil 1. Araştırmada sınanan üç faktörlü model.

Şekil 2. Çapraz Geçerleme Örneklemi ile Sınanan 3 Faktörlü Modelin Faktör Yükleri ile Çoklu Korelasyon Değerlerinin Kareleri. Faktör yükü olarak tam standardize edilmiş değerler belirtilmiştir ($p < .001$).

Bütün bu açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinden sonra, faktörlere en yüksek değerlerle yüklenen maddelerin içerikleri incelenerek, faktörleri isimlendirmek gerekmiştir. Birinci faktöre yüklenen maddelerin hepsi olumsuz şekilde ifade edilmiştir. Bunlardan, DFA’da en yüksek faktör yüküne sahip olan 2 madde, dördüncü faktör analizindeki eski ve DFA sonrasındaki yeni numaralarına göre belirtilmiştir: Eski numarası 1 ya da DFA sonucundaki yine 1. madde; “*Eşimin ailesinin etkisinde kalması evlilik ilişkimizi kötü etkiliyor.*” Eski numarası 13 ve yeni numarası 8 olan madde; “*Ailelerimizin evliliğimize müdahale etmeleri ilişkimizi olumsuz etkiliyor.*” Bu faktörü oluşturan maddeler içerik yönünden incelendiğinde, eşlerin ailelerinin evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilemesi ile ilgilidir. Buna dayanarak bu altölçeğe “Aile Altölçeği” ismi verilmiştir.

DFA sonucunda ikinci faktöre yüklenen ve faktör yükü en yüksek iki madde, eski ve yeni numaralarına göre şöyledir: Eski 30 ve yeni 19 numaralı madde; “*Eşimle her ikimiz de cinsel doyuma ulaşıyoruz.*” Eski 27 ve yeni 18 numaralı madde; “*Cinsel yönden eşimle uyumluyum*”. Maddeler içerik yönünden incelendiğinde, eşlerin cinsel yaşantılarındaki uyumu belirten ifadeler olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu alt ölçeğe “Cinsellik Altölçeği” ismi verilmiştir. Bu bileşeni oluşturan maddeler olumlu ifade edilmiştir.

Üçüncü faktöre yüklenen maddeler ise şunlardır: Eski 33 ve yeni 21 numaralı madde; “*Eşimin bana güven duymadığını düşünüyorum.*” Eski 26 ve yeni 17 numaralı madde; “*Eşimin bana değer vermediğini hissediyorum.*” İçerik yönünden incelendiğinde, maddelerin eşlerin birbirlerine yönelik güvensizlik duyguları ve geçimleriyle ilgili olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu alt ölçeğe “Benlik Altölçeği” ismi verilmiştir.

Sınanan 3 Faktörlü Modelle İlgili Uyum Belirteçleri

	χ^2	df	UB	NMUB	KUB	SHKO
Model	105.973	63	.902	.919	.934	.078

EDÖ Altölçeklerinin birbirleriyle korelasyonlarına yönelik bulgular Tablo-7’de gösterilmektedir. Bu tabloda görüldüğü gibi, bulunan değerler anlamlı ve pozitif yöndedir. En düşük korelasyon değeri Aile ve Cinsellik altölçeklerinin arasındadır.

Tablo-7

EDÖ’nün Altölçek ve Toplam Puanlarına İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Altölçekler	1	2	X	Ss
1-Aile	-		42.91	9.18
2-Cinsellik	.18*	-	34.46	7.21
3- Benlik	.34**	.38**	25.80	4.75

n=157. *p<.05 ve **p<.01.

4.1.1.6. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Bu çalışmada ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmalarından benzer ölçekler geçerliği için EUÖ uygulanmış, farklı ölçekler geçerliği için ise BDÖ ölçeği uygulanmıştır. EDÖ ile EUÖ ve BDÖ arasındaki korelasyon değerlerini gösteren bulgular Tablo-8'de görülmektedir.

Tablo-8
EDÖ ve Alt Ölçeklerinin EUÖ ve BDÖ ile Korelasyonları

	n	EDÖ	Aile	Benlik	Cinsellik
EUÖ	111	.67**	.46**	.57**	.44**
BDÖ	47	-.44**	-.29*	-.015	-.53**

EDÖ: Evlilik Doyum Ölçeği, **BDÖ:** Beck Depresyon Ölçeği

EUÖ: Evlilik Uyum Ölçeği

**p<.01, *p<.05

Tablo-8'de görüldüğü gibi EDÖ'nün toplam puanları ile EUÖ toplam puanları arasındaki korelasyon $r=.67$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. EUÖ toplam puanları ile Aile alt boyutu $r=.46$, Benlik alt boyutu $r=.57$, Cinsellik alt boyutu $r=.44$, arasında da anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evli bireylerin evlilik doyumu yükseldikçe evlilik uyumları da yükselmektedir.

EDÖ toplam puanları ile BDÖ puanları arasındaki korelasyon negatif yönde $r=-.44$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. BDÖ ve EDÖ'nün cinsellik alt boyutu ile arasındaki korelasyon $r=.53$ düzeyinde anlamlı, aile alt boyutu ile arasındaki korelasyon $r=.29$ anlamlı bulunmuş, benlik alt boyutu ile arasındaki korelasyonun anlamlı olmadığı görülmüştür.

4.2.Güvenirlilik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Evlilik Doyum Ölçeğinin güvenirliliği ile ilgili olarak iç tutarlık katsayıları ve madde-toplam puan korelasyonları hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğin test-tekrar test güvenirliliği çalışması yapılmıştır. Evlilik Doyum Ölçeğinin güvenirlilik çalışmasında elde edilen madde-toplam puan korelasyonları, iç tutarlık katsayıları ve test-tekrar test korelasyonları Tablo-9'da gösterilmektedir.

Tablo-9
Evlilik Doyum Ölçeğinin Madde-toplam Puan Korelasyon Ranjları, İç Tutarlık ve Test-Tekrar Test
Güvenirliği Katsayıları

	n	EDÖ	Aile	Cinsellik	Benlik
Madde-Toplam r Ranjı	157	.27-.58	.59-.71	.49-.73	.49-.67
İç Tutarlık Katsayıları	157	.79	.83	.81	.75
Test-Tekrar Test Katsayıları	70	.86**	.80**	.83**	.74**

EDÖ: $p < .01$

Evlilik doyum ölçeğinin güvenilirlik çalışması için öncelikle ölçeğin ve ölçeğin alt boyutlarının madde-toplam puan korelasyonları incelenmiş ve ölçeğin madde-toplam puan korelasyonunun .27 ile .58, aile alt boyutunun .59 ile .71, cinsellik alt boyutunun .49 ile .73, benlik alt boyutunun .49 ile .67 olduğu saptanmıştır. Ayrıca ölçeğin iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve bütün ölçeğin iç tutarlık katsayısının .79, aile alt boyutunun iç tutarlık katsayısının .83, cinsellik alt boyutunun iç tutarlık katsayısının .81, benlik alt boyutunun iç tutarlık katsayısının .75 olduğu belirlenmiştir. Evlilik Doyum Ölçeğinin test-tekrar test güvenilirlik çalışması bir aylık ara ile 70 evli bireyden toplanan veriler üzerinde yapılmıştır. Evlilik Doyum Ölçeğinin test-tekrar test korelasyon katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test korelasyon katsayısı aile alt boyutu için .83, cinsellik alt boyutu için .80, benlik alt boyutu için ise .74'tir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Evlilik Doyum Ölçeğinin ve alt boyutlarının zaman içinde kararlılık gösterebilecek bir yapıya sahip olduğu belirtilebilir.

4.3. Kişisel Değişkenler Açısından Evlilik Doyumuna Yönelik Bulgular

Bu bölümde beşinci örnekleme dahil olan deneklerin kişisel özelliklerine göre EDÖ'nin cinsellik, aile ve benlik alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bunun için iki faktörlü varyans analizleri (ANOVA) (1-cinsiyet ve evlilik yılı, 2-cinsiyet ve evlilik şekli, 3-cinsiyet ve eğitim düzeyi ve 4-cinsiyet ve çocuk sayısı) yapılmıştır. Bu analizler EDÖ'nin üç ayrı altölçeği için de yapılmıştır. Araştırmada bu nedenle çok sayıda varyans analizi yapıldığı için anlamlılık düzeyi olarak .01 kabul edilmiştir. Evli bireylerin cinsiyet ve evlilik yılı değişkenine ilişkin bulgular Tablo-10'da verilmiştir.

Tablo-10
EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Evlilik Yılına Göre
Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma ile n Değerleri

	Cinsiyet	Yıl	N	X	Ss
	AİLE	Kadın	1-5 yıl arası	5	18,40
6-10 yıl arası			19	19,47	4,60
11-17 yıl arası			9	18,89	4,76
18 yıl ve üstü			31	18,65	5,26
Toplam			64	18,91	4,86
Erkek		1-5 yıl arası	7	18,86	4,06
		6-10 yıl arası	20	21,00	4,94
		11-17 yıl arası	14	22,29	2,02
		18 yıl ve üstü	39	21,28	3,68
		Toplam	80	21,18	3,88
Toplam		1-5 yıl arası	12	18,67	4,14
		6-10 yıl arası	39	20,26	4,78
		11-17 yıl arası	23	20,96	3,67
		18 yıl ve üstü	70	20,11	4,61
	Toplam	144	20,17	4,47	
CİNSELLİK	Kadın	1-5 yıl arası	5	22,40	2,30
		6-10 yıl arası	19	21,63	3,11
		11-17 yıl arası	9	20,11	3,10
		18 yıl ve üstü	31	20,45	3,51
		Toplam	64	20,91	3,27
	Erkek	1-5 yıl arası	7	21,86	2,91
		6-10 yıl arası	20	20,95	3,07
		11-17 yıl arası	14	20,79	2,46
		18 yıl ve üstü	39	20,26	3,75
		Toplam	80	20,66	3,30
	Toplam	1-5 yıl arası	12	22,08	2,57
		6-10 yıl arası	39	21,28	3,07
		11-17 yıl arası	23	20,52	2,68
		18 yıl ve üstü	70	20,34	3,62
Toplam		144	20,77	3,28	

Tablo-10 (Devamı)

BENLİK	Cinsiyet	Yıl	N	X	Ss
	Kadın		1-5 yıl arası	5	17.40
		6-10 yıl arası	19	18.63	2.17
		11-17 yıl arası	9	17.11	2.03
		18 yıl ve üstü	31	17.52	2.54
		Toplam	64	17.78	2.47
Erkek		1-5 yıl arası	7	17.43	2.44
		6-10 yıl arası	20	18.00	2.15
		11-17 yıl arası	14	18.86	1.17
		18 yıl ve üstü	39	17.64	2.83
		Toplam	80	17.93	2.42
Toplam		1-5 yıl arası	12	17.42	2.81
		6-10 yıl arası	39	18.31	2.15
		11-17 yıl arası	23	18.17	1.75
		18 yıl ve üstü	70	17.59	2.69
		Toplam	144	17.86	2.43

Tablo-10 ya da sonraki tanımlayıcı istatistiklerin bulunduğu tablolardaki (Tablo-12, Tablo-14 ve Tablo-16) altölçek puan ortalamaları cinsiyet bağımsız değişkeni açısından incelendiğinde, birinci ve üçüncü altölçek bakımından kadınların, Cinsellik altölçeği bakımından da erkeklerin puan ortalamaları daha düşük bulunmuştur.

Tablo-10 ya da sonraki tablolar evlilik yılı bağımsız değişkeni açısından incelenirse, Aile altölçeğinin benlik altölçeği bakımından 1-5 yıl arasında ve 18 yıl ve üstündeki evli bireylerin ortalamaları daha düşük bulunmuştur. Cinsellik altölçeği açısından ise evlilik yılının süresine paralel olarak puan ortalamalarının da düştüğü gözlenmektedir.

Cinsiyet-evlilik yılı ortak etkisi bakımından Aile alt ölçeğinin etkisi ve 1-5 yıl arasında evli olan kadınların en düşük puan ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür (Tablo-11). Cinsellik altölçeği açısından 1-5 yıl arasında evli kadın ve erkeklerde en yüksek ortalamalar elde edilmiştir. Benlik altölçeği bakımından ilginç bir farklılığa rastlanmıştır: Evli kadınların en düşük, erkeklerin ise en yüksek ortalamaları 11-17 yıl arası için bulunmuştur.

Bu üç altölçek için ayrı olmak üzere, cinsiyet ve evlilik yılı kategorilerine göre (Kadın-Erkek X 1-5, 6-10, 11-17 ve 18 +) puan ortalamalarının anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla iki faktörlü varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo-11'de belirtilmiştir.

Tablo-11
EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Evlilik Yılı Kategorilerine Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
AİLE	Cinsiyet	93.71	1	93.71	4,88	.03
	Yıl	31.69	3	10.56	.55	.65
	Cinsiyet * Yıl	24.26	3	8.09	.42	.74
	Hata	2611.53	136	19.20		
	Toplam	61424	144			
	Düz.Toplam	2860	143			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
CİNSELLİK	Cinsiyet	.81	1	.81	.07	.79
	Yıl	46.32	3	15.44	1.42	.24
	Cinsiyet * Yıl	6.77	3	2.26	.21	.89
	Hata	1483.79	136	10.91		
	Toplam	63663	144			
	Düz.Toplam	1537.44	143			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
BENLİK	Cinsiyet	2.34	1	2.34	.39	.53
	Yıl	16.10	3	5.37	.90	.44
	Cinsiyet * Yıl	19.96	3	6.65	1.12	.34
	Hata	808.65	136	5.95		
	Toplam	46786	144			
	Düz.Toplam	847.22	143			

Belirlenen .01 ölçütüne göre, üç altölçek ortalamalarının iki ana etki (Cinsiyet ve Yıl) ve ortak etki açısından anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Ancak Aile altölçeği etkisi ölçümü açısından cinsiyet ana etkisinin p değeri anlamlılık sınırına yaklaşmıştır (p=.03). Bu ölçümde kadınların ortalaması daha düşük bulunmuştur.

Tablo-12’de EDÖ’ye ait üç altölçeğin cinsiyet ve evlilik şekline (görücü usulüyle ve anlaşarak evlenme) göre tanımlayıcı istatistikleri bulunmaktadır. Bu tablo cinsiyet-evlilik şekli ortak etkisi bakımından incelendiğinde, üç altölçek bakımından da görücü usulüyle evlenen kadınların ortalamaları erkeklerden daha düşük bulunmuştur.

Tablo-12
EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Evlilik Şekline Yılına Göre
Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma ile n Değerleri

	Cinsiyet	Evlilik Şekli	n	X	Ss
AİLE	Kadın	Görücü	24	18.17	5.37
		Anlaşarak	40	19.35	4.54
		Toplam	64	18.91	4.86
	Erkek	Görücü	28	21.07	4.74
		Anlaşarak	52	21.23	3.37
		Toplam	80	21.18	3.88
	Toplam	Görücü	52	19.73	5.20
		Anlaşarak	92	20.41	4.01
		Toplam	144	20.17	4.47
CİNSELLİK	Kadın	Görücü	24	20.54	3.88
		Anlaşarak	40	21.12	2.88
		Toplam	64	20.91	3.27
	Erkek	Görücü	28	20.54	2.89
		Anlaşarak	52	20.73	3.53
		Toplam	80	20.66	3.30
	Toplam	Görücü	52	20.54	3.35
		Anlaşarak	92	20.90	3.25
		Toplam	144	20.77	3.28
BENLİK	Kadın	Görücü	24	17.13	2.76
		Anlaşarak	40	18.18	2.22
		Toplam	64	17.78	2.47
	Erkek	Görücü	28	17.75	2.86
		Anlaşarak	52	18.02	2.17
		Toplam	80	17.93	2.42
	Toplam	Görücü	52	17.46	2.80
		Anlaşarak	92	18.09	2.18
		Toplam	144	17.86	2.43

Bu üç altölçek için ayrı ayrı olmak üzere, cinsiyet ve evlilik şeklinin kategorilerine göre (Kadın-Erkek X Görücü-Anlaşarak) puan ortalamalarının anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan iki faktörlü varyans analizlerinin sonuçları Tablo-13’te belirtilmiştir.

Tablo-13
EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Evlilik Şeklindeki Kategorilere Göre
İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
AİLE	Cinsiyet	188.31	1	188.31	9.93	.00
	Evlilik Şekli	14.82	1	14.82	.78	.38
	Cinsiyet * Evlilik Şekli	8.62	1	8.62	.45	.50
	Hata	2655.52	140	18.97		
	Toplam	61424	144			
	Düz.Toplam	2860	143			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
CİNSELLİK	Cinsiyet	1.32	1	1.32	.12	.73
	Evlilik Şekli	4.98	1	4.98	.46	.50
	Cinsiyet * Evlilik Şekli	1.24	1	1.24	.11	.74
	Hata	1529.53	140	10.93		
	Toplam	63663	144			
	Düz.Toplam	1537.44	143			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
BENLİK	Cinsiyet	1.81	1	1.81	.31	.58
	Evlilik Şekli	14.31	1	14.31	2.42	.12
	Cinsiyet * Evlilik Şekli	5.01	1	5.01	.85	.36
	Hata	828.63	140	5.92		
	Toplam	46786	144			
	Düz.Toplam	847.22	143			

Sadece, Aile altölçeğinin ortalamalarının Cinsiyet ana etkisi bakımından anlamlı [$F_{(1, 143)} = 9.93$; $p = .00$] farklılık bulunmuştur. Diğer ortalamalar açısından ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu ölçümde kadınların ortalaması daha düşük bulunmuştur. Ancak Cinsiyet ana etkisine ilişkin kısmi eta kare değeri .07 olarak bulunmuştur ("Power" = .88). Yani, bu düşük değerden dolayı, Aile altölçeği üzerinde, cinsiyetin pratikteki etkisinin çok yüksek olmadığı söylenebilir.

Tablo-14’de EDÖ’ye ait üç altölçeğin cinsiyet ve eğitim düzeyine (ortaokul/lise ve yüksekokul/üniversite/yüksek lisans/doktora) göre tanımlayıcı istatistikleri bulunmaktadır. Bu tablo cinsiyet-eğitim düzeyi ortak etkisi bakımından incelendiğinde, cinsiyet ve evlilik süresi ortak etkisinde elde edilen bulgunun bir benzeri elde edilmiştir. Aile ve Benlik altölçekleri ölçümleri bakımından ortaokul/lise mezunu kadınlar en düşük ve yine ortaokul/lise mezunu erkekler ise en yüksek ortalamalara sahip bulunmuşlardır.

Tablo-14
EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre
Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma ile n Değerleri

	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	n	X	Ss
AİLE	Kadın	ortaokul/lise	8	17.25	6.71
		YO/üniv./YL/Dr	56	19.14	4.57
		Toplam	64	18.91	4.86
	Erkek	ortaokul/lise	10	24.60	1.26
		YO/üniv./YL/Dr	70	20.69	3.88
		Toplam	80	21.18	3.88
	Toplam	ortaokul/lise	18	21.33	5.79
		YO/üniv./YL/Dr	126	20.00	4.25
		Toplam	144	20.17	4.47
CİNSELLİK	Kadın	ortaokul/lise	8	18.87	4.16
		YO/üniv./YL/Dr	56	21.20	3.07
		Toplam	64	20.91	3.27
	Erkek	ortaokul/lise	10	20.10	5.07
		YO/üniv./YL/Dr	70	20.74	3.01
		Toplam	80	20.66	3.30
	Toplam	ortaokul/lise	18	19.56	4.59
		YO/üniv./YL/Dr	126	20.94	3.03
		Toplam	144	20.77	3.28
BENLİK	Kadın	ortaokul/lise	8	15.88	3.56
		YO/üniv./YL/Dr	56	18.05	2.18
		Toplam	64	17.78	2.47
	Erkek	ortaokul/lise	10	18.90	1.85
		YO/üniv./YL/Dr	70	17.79	2.47
		Toplam	80	17.93	2.42
	Toplam	ortaokul/lise	18	17.56	3.07
		YO/üniv./YL/Dr	126	17.90	2.34
		Toplam	144	17.86	2.43

Bu üç altölçek için ayrı olmak üzere, cinsiyet ve eğitim düzeyinin kategorilerine göre (Kadın-Erkek X ortaokul/lise - yüksekokul/üniversite/yüksek lisans/doktora) puan ortalamalarının anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan iki faktörlü varyans analizlerinin sonuçları Tablo-15’te belirtilmiştir.

Tablo-15
EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Kategorilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
AİLE	Cinsiyet	307.54	1	307.54	17.10	.00
	Eğitim	15.89	1	15.89	.88	.35
	Cinsiyet * Eğitim	131.14	1	131.14	7.29	.01
	Hata	2517.84	140	17.98		
	Toplam	61424	144			
	Düz.Toplam	2860	143			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
CİNSELLİK	Cinsiyet	2.31	1	2.31	.22	.64
	Eğitim	34.17	1	34.17	3.20	.08
	Cinsiyet * Eğitim	10.96	1	10.96	1.03	.31
	Hata	1493.99	140	10.67		
	Toplam	63663	144			
	Düz.Toplam	1537.44	143			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
BENLİK	Cinsiyet	29.56	1	29.56	5.16	.02
	Eğitim	4.40	1	4.40	.77	.38
	Cinsiyet * Eğitim	42.17	1	42.17	7.36	.01
	Hata	802.40	140	5.73		
	Toplam	46786	144			
	Düz.Toplam	847.22	143			

Aile altölçeğinin etkisi ortalamalarında cinsiyet altölçeği ana etkisi [$F_{(1, 143)} = 17.10$; $p = .00$] ve Cinsiyet ile Eğitim Düzeyi ortak etkisi [$F_{(1, 143)} = 7.29$; $p = .01$] bakımından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Benzer bir durum Benlik altölçeği ölçümü için de bulunmuştur. Cinsiyet ile Eğitim Düzeyi ortak etkisi [$F_{(1, 143)} = 7.36$; $p = .01$] bakımından anlamlı bir farklılık vardır. Cinsiyet ana etkisi bakımından ise daha önceden belirlenen .01 ölçütüne yakın bir p değeri elde edilmiştir [$F_{(1, 143)} = 5.16$; $p = .02$]. Bu farklılıklara ilişkin kısmi beta değerleri ise sırasıyla, .11, .05, .05 ve .04 şeklindedir (Sırasıyla, “Power” = .98, .76, .77 ve .62). Görüldüğü gibi bu değerler, cinsiyet ya da eğitim düzeyinin her iki ölçüm üzerindeki pratikte görülen etkisinin çok yüksek olmadığını göstermektedir. Diğer varyans analizlerinde anlamlı F değeri bulunmamıştır.

Yapılan ikili t-testi karşılaştırmasında Aile altölçeğinin ortalamalarının erkeklere kıyasla kadınlarda anlamlı ($p=.003$) biçimde daha düşük olduğu bulunmuştur. Daha sonra, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyinin iki kategorisi kullanılarak dört kategorili (Kadın-Ortaokul/Lise, Kadın-Yükseköğretim, Erkek-Ortaokul/Lise ve Erkek-Yükseköğretim) yeni bir bağımsız değişken oluşturulmuş ve Aile ve Benlik puan ortalamalarının karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Sonuçta, Aile altölçeği ortalamaları açısından anlamlı [$F_{(1, 143)}=6.34$; $p=.000$; kısmi eta kare=.12] farklılık bulunmuştur. Bu farkın kaynağı için yapılan karşılaştırmalarda –varyanslar homojen olmadığı için- Dunnett C tercih edilmiş ve Erkek-Ortaokul/Lise kategorisine ait puan ortalamalarının hem Kadın-Yükseköğretim hem de Erkek-Yükseköğretim kategorisindeki bireylerin ortalamalarından anlamlı biçimde yüksek olduğu bulunmuştur. Benlik altölçeği ölçümünün ortalamaları açısından ise bu tek yönlü varyans analizi sonuçları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo-16’da EDÖ’ye ait üç altölçeğin cinsiyet ve çocuk sayısı kategorilerine (1 çocuk, 2 çocuk, 3 çocuk ve çocuğu yok) göre tanımlayıcı istatistikleri bulunmaktadır. Tablo cinsiyet-çocuk sayısı ortak etkisi bakımından incelendiğinde, önceki varyans analizi sonuçlarına kıyasla daha karmaşık bir örüntüyle karşılaşılmıştır. Eş Ailesinin Olumsuz Etkisi bakımından en düşük ortalama 1 çocuk sahibi kadınların, en yüksek ortalama ise 3 çocuk sahibi erkeklerindir. Cinsel Uyum açısından en düşük ortalama 2 çocuk sahibi erkeklerin, en yüksek ortalama da 3 çocuk sahibi erkeklerindir. Güvensizlik ve Geçim ortalamaları en düşük grup 2 çocuk sahibi erkeklerin, en yüksek ortalama ise çocuğu olmayan kadınlarındır.

Tablo-16
EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Çocuk Sayısına Göre
Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma ile n Değerleri

	Cinsiyet	COCUKSAY	n	X	Ss
AİLE	Kadın	1 çocuk sahibi	22	18.32	4.37
		2 çocuk sahibi	24	19.00	5.24
		3 çocuk sahibi	12	19.33	5.42
		Çocuğu yok	6	19.83	4.88
		Toplam	64	18.91	4.86
	Erkek	1 çocuk sahibi	29	20.66	4.39
		2 çocuk sahibi	30	20.47	3.46
		3 çocuk sahibi	11	23.09	4.18
		Çocuğu yok	10	22.70	2.06
		Toplam	80	21.18	3.88
	Toplam	1 çocuk sahibi	51	19.65	4.49
		2 çocuk sahibi	54	19.81	4.36
		3 çocuk sahibi	23	21.13	5.13
		Çocuğu yok	16	21.62	3.54
Toplam		144	20.17	4.47	
	Cinsiyet	COCUKSAY	n	X	Ss
CİNSELLİK	Kadın	1 çocuk sahibi	22	21.59	3.49
		2 çocuk sahibi	24	20.29	3.28
		3 çocuk sahibi	12	20.17	3.13
		Çocuğu yok	6	22.33	2.34
		Toplam	64	20.91	3.27
	Erkek	1 çocuk sahibi	29	20.72	3.44
		2 çocuk sahibi	30	19.80	3.38
		3 çocuk sahibi	11	22.73	2.15
		Çocuğu yok	10	20.80	3.01
		Toplam	80	20.66	3.30
	Toplam	1 çocuk sahibi	51	21.10	3.45
		2 çocuk sahibi	54	20.02	3.31
		3 çocuk sahibi	23	21.39	2.95
		Çocuğu yok	16	21.37	2.80
Toplam		144	20.77	3.28	

Tablo-16 (Devamı)

	Cinsiyet	COCUKSAY	n	X	Ss
BENLİK	Kadın	1 çocuk sahibi	22	17.68	2.46
		2 çocuk sahibi	24	17.71	2.58
		3 çocuk sahibi	12	17.92	1.88
		Çocuğu yok	6	18.17	3.54
		Toplam	64	17.78	2.47
	Erkek	1 çocuk sahibi	29	18.21	1.72
		2 çocuk sahibi	30	17.60	2.46
		3 çocuk sahibi	11	18.09	3.78
		Çocuğu yok	10	17.90	2.51
		Toplam	80	17.93	2.42
	Toplam	1 çocuk sahibi	51	17.98	2.06
		2 çocuk sahibi	54	17.65	2.49
		3 çocuk sahibi	23	18.00	2.88
		Çocuğu yok	16	18.00	2.83
		Toplam	144	17.86	2.43

Bu üç altölçek için ayrı olmak üzere, cinsiyet ve çocuk sayısının kategorilerine göre (Kadın-Erkek X 1-2-3-Yok) puan ortalamalarının anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan iki faktörlü varyans analizlerinin sonuçları Tablo-17'de belirtilmiştir.

Tablo-17
EDÖ Altölçek Puanlarının Cinsiyet ve Çocuk Sayısı Kategorilere Göre
İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
AİLE	Cinsiyet	182.50	1	182.50	9.64	.00
	Çocuk Sayısı	74.43	3	24.81	1.31	.27
	Cinsiyet * Çocuk Sayısı	22.67	3	7.56	.40	.75
	Hata	2575.30	136	18.94		
	Toplam	61424	144			
	Düz.Toplam	2860	143			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
CİNSELİK	Cinsiyet	.18	1	.18	.02	.89
	Çocuk Sayısı	55.04	3	18.35	1.75	.16
	Cinsiyet * Çocuk Sayısı	57.05	3	19.02	1.81	.15
	Hata	1427.65	136	10.50		
	Toplam	63663	144			
	Düz.Toplam	1537.44	143			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
BENLİK	Cinsiyet	.18	1	.18	.03	.87
	Çocuk Sayısı	3.54	3	1.18	.19	.90
	Cinsiyet * Çocuk Sayısı	3.30	3	1.10	.18	.91
	Hata	839.25	136	6.17		
	Toplam	46786	144			
	Düz.Toplam	847.22	143			

Sadece, Aile altölçeği ortalamalarının Cinsiyet ana etkisi bakımından anlamlı [$F_{(1, 143)} = 9.64$; $p = .00$] farklılık bulunmuştur. Diğer ortalamalar açısından ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu ölçümde kadınların ortalaması daha düşük bulunmuştur. Bu ana etkiye ilişkin kısmi eta kare değeri yine düşük (.07) bulunmuştur ("Power" = .87).

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Bulgular araştırma amaçlarının sırasına göre ele alınmıştır.

Bu çalışma evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirmek ve evli bireylerin evlilik doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Ölçme aracını geliştirmek için yapılan geçerlik çalışmaları, bu bağlamda yapı geçerliği, ölçüt bağıntılı geçerlik çalışma bulgularının tartışma ve yorumları, ölçeğin alt ölçekler arasındaki korelasyonları inceleme gibi çalışmalar birinci aşamayı, ölçeğin güvenirlik çalışmalarının tartışma ve yorumlarına yönelik açıklamalar ikinci aşamayı ve bazı değişkenler açısından evli bireylerin evlilik doyumu ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına yönelik tartışma ve yorumlar üçüncü aşamayı oluşturmaktadır.

5.1. Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Ölçeğin geçerlik çalışmalarına ilişkin bulgulara yönelik tartışma ve yorum, yapı geçerliği ve ölçüt bağıntılı geçerlik başlıkları altında incelenmiştir.

5.1.1. Yapı Geçerliği Çalışmalarına İlişkin Tartışma ve Yorum

5.1.1.1 Faktör Analizi Sonuçlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde dördüncü çalışmada elde edilen verilerle yapılan temel bileşenler analizi bulgularına göre üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Üç faktörlü bu yapının açıkladığı toplam varyans yüzdesi 49.23' dir. Bu yüzdenin iyi bir ölçüm için yeterli olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2002). Birinci faktörün özdeğerinin 7.24 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 19.40, ikinci faktörün özdeğerinin 4.49 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 16.96, üçüncü faktörün özdeğerinin 2.43 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 12.86 olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri ve açıklanan varyans yüzdeleri

incelendiğinde her üç faktörün özdeğerlerinin yüksekliği ve açıkladıkları varyans yüzdeleri üç faktörün de önemli faktörler olduklarını göstermektedir (Büyüköztürk, 2002).

Birinci faktör altındaki 11 maddenin faktör yükleri .77 ile .57, ikinci faktör yapısındaki 9 maddenin faktör yükleri .79 ile .54, üçüncü faktör yapısındaki 6 maddenin faktör yükleri .89 ile .47 arasında değişmektedir. Ölçüt olarak .30 ile .60 arasındaki faktör yükleri “orta”, .60’ın üzerindeki faktör yükleri “yüksek” olarak alındığında (Kline, 1998) ölçek maddelerinin faktör yüklerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda ölçeğin basit ve kararlı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Gerçekleştirilen faktör analizi için örnekleme yeterliliği .77 olarak saptanmıştır.

Ölçeği oluşturan üç faktörün birincisi, evli bireylerin aile ilişkilerinin evlilik ilişkisine etkisini ölçen maddelerin bir araya gelmesinden dolayı “aile”, ikincisi evli bireylerinin cinsel ilişkilerinin evlilik ilişkisine etkisini ölçen maddeler toplandığı için “cinsellik”, üçüncüsü ise eşlerin birbirleri ile ilgili davranış özelliklerini ölçen maddeler toplandığı için “benlik” olarak tanımlanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde evlilik doyumunu etkileyen birçok boyut olduğu görülmekle beraber, aile, cinsellik, benlik boyutlarının da etkili faktörler oldukları dikkati çekmektedir. Fincham, Bradbury (1987) evlilik yaşamını çok yönlü yapı olduğunu vurgulamış, evlilik doyumunu etkileyen birçok faktörün olduğunu ve çok yönlü yapının güven, cinsellik, problem çözümü, eşlerin özelliklerini algılaması, iletişim, aile ilişkileri, çocuk bakımı vb. boyutlardan oluştuğunu belirtmektedir.

Glenn (1990) evlilik doyumunu ile ilgili ölçümlerin genel olarak kendini anlatma şeklinde değerlendirildiğini vurgulayarak, bu tarz ölçümlerin evliliğin bazı boyutlarını anlamak için yeterli sonuçlar vermediğini özellikle eşlerin özel ilişkileri, aile ilişkileri, iletişim biçimleri, benlik algıları, problem çözme, ev işleri gibi boyutların evlilik doyumunu nasıl etkilediğini objektif olarak değerlendiren ölçeklere ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir.

Özellikle yabancı literatür incelendiğinde evliliğin farklı boyutlarını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış ölçme araçlarının olduğu dikkati çekmektedir ve varolan evlilik doyumunu ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış bu ölçeklerde benlik, cinsellik ve aile ilişkileri farklı ifadelerle belirtilmiştir. Dunn (1979) eşlerin birbirleri ile ilgili davranış özelliklerini ve beklentilerini evlilik rol beklentisi olarak ifade etmiş (Akt: Holman, Larson 1994).

Sabatelli ve Ronald (1984), geliştirdiği evlilik karşılaştırma ölçeği evlilik doyumunu etkileyen çeşitli etkenleri (güven, cinsellik, iletişim, güven, çocuk bakımı) ölçmeye yönelik tek boyutlu bir ölçektir. Bunun yanı sıra geliştirilen bazı ölçeklerin ise çok boyutlu ölçekler olduğu dikkati çekmektedir. Guidubaldi ve Cleminshaw (1985) geliştirdikleri ebeveyn doyum ölçeğinde eşlerin birbirini desteklemesi, ebeveyn-çocuk ilişkisi, ebeveyn performansı, aile kuralları ve kontrolü ve genel doyum olmak üzere evlilik doyumunu etkileyen beş boyutu ele almışlardır.

Başka bir çalışmada Waring ve Reddon (1983) evlilik doyumunun çeşitli yönlerini değerlendirmek amacıyla Waring Yakınlık Anketi geliştirmiştir. Özellikle, 90 maddelik doğru/yanlış anketi evlilik doyumunun 8 boyutunun bağımsız değerlendirmesini sağlamaktadır. Değerlendirilen yakınlığın belirli boyutları şunlardır: (1) Etkilenme (bir çift tarafından ifade edilen duygusal yakınlığın derecesi); (2) Çatışma Çözümü (farklılıkların çözülme kolaylığı); (3) Tutarlılık (Sorumluluğun İfadesi); (4) Etkileyicilik (özel düşüncülerin paylaşımı ve ilişki hakkında iletişim kapasitesi); (5) Kimlik (Çiftlerin kendilerine güven dereceleri); (6) Uyumluluk (çiftin birlikte çalışıp eğlenebileceği derece); (7) Otonomi (Çiftlerin evlilik dışındaki ilişkilere karşı tutumları); (8) Cinsellik (Cinsel ihtiyaçların evlilik tarafından doyurulduğu derece).

Synder (1979) bireylerin evlilik ilişkilerinin bazı boyutlarıyla ilgili tutum ve inançlarını değerlendirmek için Evlilik Doyum Ölçeği geliştirmiştir. Ölçeğin evlilik doyumunu ölçmesine rağmen, aynı zamanda evlilik ve aile hayatının 10 değişik boyutunu kapsayan bir takım alt ölçekler içermekte ve şu boyutları ölçmeyi amaçlamaktadır: (1) Genel Sıkıntı (evlilikle ilgili genel tatminsizlik); (2) Etkili İletişim (çiftlerin sözlü ve sözsüz olarak etkiyi ne kadar iyi anlattıkları); (3) Problem Çözme İletişimi (farklılıkları çözmedeki etkililik); (4) Birliktelik zamanı (Genel İlgi ve tatminsizliklerin derecesi ile birlikte geçirilen boş zamanın niteliği ve niceliği); (5) Mali Konulardaki Anlaşmazlık; (6) Cinsel Tatminsizlik; (7) Rol Yönelimi (bir bireyin evlilik ve ailesel cinsiyet rollerine yönelik uyarladıkları geleneksel ve geleneksel olmayan yönelimlerin derecesi); (8) Sıkıntının Aile Geçmişi; (9) Çocuklarla İlgili tatminsizlik; ve (10) Çocuk Yetiştirmeyle İlgili Çatışmalar.

Waldron-Hennessey ve Sabatelli (1997), geliştirdikleri Evlilik Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinde evlilik ilişkisinde cinsel doyum, duygusal doyum, bağımsızlık, ev işleri, güven, kendini anlamlı ve değerli hissetme gibi boyutları ele almışlardır.

Olson (1993) eşlerin evlilik ilişkilerinin çeşitli yönlerinin ölçülmesinin bu ilişkinin daha iyi ve ideale yakın olması açısından önemini belirterek, evlilik ilişkisini ölçen ölçeklerin evliliğe dair daha açık ve yararlı bilgiler sağlayacağını vurgulamıştır. Yapılan ölçek çalışmalarında ortaya konulan yapılar sistem yaklaşımı açısından kuramsal olarak açıklanmaktadır. Sistem yaklaşımına göre bireylerin yaşam döngüsünün evrelerini ve tüm aile üyelerinin bireysel gelişim evrelerini bilmek son derece önemlidir. Sistemdeki her üyenin diğerlerinin de onu etkilemesi anlamına gelen döngüsellik ilkesi aileye uygulandığında sorun sadece bireye indirgenmez, bireyler arası ilişkilerle ilintili olduğu düşünülür ve problemin sistemlerdeki değişime (evlilik, çocuk sahibi olma, okul, iş gibi) ya da yaşam döngüsündeki geçiş evrelerine adaptasyonunun gerçekleşmediği görülür. Böyle bir farklılık yeni kuralları ve eş sisteminin yapısı ile ilgili yeni düzenlemelere gereksinim doğabilmektedir.

Evlilik ilişkisinin yani eş sistemi ile ilgili olarak yeni düzenlemelerin yapılabilmesi, etkileşimlerine yönelik farkındalıklarının artması, kendilerinin ve diğerlerinin davranışlarını ayırabilmeleri, karşılaştıkları problemlere yönelik atıflarını değerlendirmeleri ve evlilik doyumunu etkileyen dinamiklerin ortaya çıkarılması için birçok açıdan değerlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu açılardan bakıldığında bu çalışmada elde edilen üç boyutlu evlilik doyum ölçeğinin yapısı literatüre uyum göstermektedir.

5.1.1.2. EDÖ Alt Ölçeklerinin Birbirleriyle Korelasyonlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Ölçeğin alt ölçekleri olan “Aile”, “Cinsellik” ve “Benlik” boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Sabattelli ve Ronald (1984), eşler arasındaki ilişkinin birbiriyle etkileşim halinde olan birçok değişkenden etkilendiğini ve bu doğrultuda evliliğin çok boyutlu bir etkileşim süreci olduğunu belirterek eşlerin birbirlerini desteklemesi ve değer vermesi, birbirlerine karşı kendilerini sorumlu hissetmeleri, eşlerin aileleri ile ilişkinin niteliği ve onlara karşı hissedilen duygular, eşlerin birbirlerini sevmesi ve şefkat göstermesi, doyurucu bir cinsel yaşamın evliliği etkileyen boyutlar arasında önemli olduğunu belirtmektedir. Literatür incelendiğinde evliliği etkileyen boyutlarla ilgili olarak çeşitli ölçekler geliştirilmiş ve bu ölçeklerin bazıları evlilik doyumunu etkileyen boyutların bir kısmını içermekte ve bu ölçeklerdeki boyutlar arasında ilişkilerin olduğu gözlenmektedir.

Sabattelli ve Ronald (1984), evlilik ilişkisinin çok dinamik boyutlara sahip olduğunu ve evlilik ile ilgili geliştirilecek ölçeklerin böyle bir unsuru dikkate alarak geliştirilmesi gerektiğini özellikle hazırlanacak olan ölçek sorularının evliliği etkileyen boyutlara göre hazırlanması gerektiğini belirterek evlilik doyumu ile ilgili sağlıklı bilgi elde edilebileceğini vurgulamaktadır.

Norton (1983), yaptıkları çalışmada Evlilik Kalitesi İndeksi adlı bir ölçek geliştirmiş ve ölçeğin tek boyutlu olduğu gözlenmiş ve ölçeği oluşturan maddelerin cinsellik, eşlerin birbirleri ile ilgili bakış açıları ve evlilik ilişkilerine bakış açıları ile ilgili olduğunu ve bu anlamda evlilik doyumu ile bu kavramlar arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu belirtmektedir. Snyder (1979) Evlilik Doyum Envanteri geliştirmiş ve ölçek cinsel yaşam (cinsel doyum), aile ilişkileri, eşlerin rol uyumu (eşlerin geleneksel ya da geleneksel olmayan evlilik ve ebeveyn cinsiyet rollerine uyumu) , problem çözme, çocuk bakımı, eşlerin birlikte zaman geçirmesi, ekonomik gelir hakkında uyumsuzluk, çocuklarla ilgili uyumsuzluk gibi alt boyutlardan oluştuğu gözlenmiş ve bu boyutların birbirleri ile anlamlı ilişkilere sahip olduğu gözlenmiştir.

İlgili yazın irdelendiğinde bir takım araştırmacıların evlilik doyumunun bir çok boyuttan etkilenen bir süreç olduğunu belirterek özellikle bu boyutların cinsellik, eşler arasındaki ilişki, yakınlık, iletişim, aile ilişkileri ile ilgili çatışma çözümü gibi boyutlar olduğu dikkati çekmektedir (Fincham, Bradbury, 1987; Glen, 1990; Norton, 1983). Roach, Fraizer ve Bowden (1981) evlilik doyumunun objektif olarak ölçülmesi ve çok yönlü değerlendirilebilmesi ve eşlerden birinin evlilik ilişkisine karşı tutumunu değerlendirebilmek için Evlilik Doyum Ölçeği geliştirmişlerdir ve ölçeğin alt boyutları eşler arasındaki cinsel ilişkinin düzeyini, eşlerin birbirlerini algılama biçimlerini ve başkaları ile ilişkiler (çocuk, aile gibi) olmak üzere üç boyuttan oluşmuş ve üç boyut arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Norton (1983), Evlilik Kalitesi Ölçeği geliştirme çalışmasında evliliğin kalitesini etkilediğini düşündüğü cinsel doyum, iletişim, eşlerin birbirlerine karşı algılamalarındaki problemlerden kaynaklı gerilim alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu belirtmektedir.

Waring ve Reddon (1983), Waring Yakınlık Ölçeğini geliştirerek, ölçeğin birliktelik, duygu, uyum, benlik, bağımsızlık (eşlerin evlilik dışındaki ilişki kurdukları kişilere karşı bağımsız tutumu), cinsellik, çatışma çözümü, paylaşma (evlilik ilişkisi ile ilgili duygu ve düşünceleri paylaşma) gibi sekiz alt boyutunun birbirleri ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Kurdek (1992), evlilik doyumu ile ilgili boyutların evlilik ilişkisini

etkileyen bütünsel bir yapıya sahip olduğunu vurgulayarak özellikle bütünsel etkiyi ortaya çıkaran ögelerin birbirleri ile ilişkili ve çok boyutlu olarak evlilik doyumunun irdelenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Guidubaldi ve Clemishaw (1985) yaptıkları çalışmada Ebeveyn Doyum ölçeği geliştirmişler ve ölçeğin faktör analizleri sonucunda eş desteği, ebeveyn- çocuk ilişkisi, aile kontrolü ve disiplini, ebeveyn performansı ve genel doyum olmak üzere beş boyut elde etmişler ve boyutlar arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Hunsley ve Pinsent (1995), eşlerin evlilik doyumunu ölçen İkili Uyum Ölçeği geliştirmiştir. Ölçek, eşler arası uyum (eşlerin birbirlerine karşı özel duygu ve düşüncelerini aktarma), birlik (evlilik ve aile ile ilgili kararların alınmasında birlik), doyum (cinsel ve psikolojik doyum) gibi üç alt boyuttan oluşmuştur ve ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç olarak evlilik doyumu ile ilgili yabancı yazındaki çalışmalar dikkate alındığında ölçeklerdeki boyutların (cinsel doyum, problem çözme, sosyal yakınlık, aile, eşlerin birbirlerini algılaması), birbirleri ile ilişkili farklı boyutlardan oluştuğu görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar alt boyutların (aile, cinsellik, benlik) ilişkili olması açısından literatürle paralellik gösterdiği ifade edilebilir.

5.1.1.3. Ölçüt Bağımlı Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Bu başlıkta yapılan çalışmada EDÖ alt ölçek puanları ile Beck Depresyon Ölçeği ve Evlilik Uyum Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir.

Evlilik Doyum Ölçeği ile Beck Depresyon Ölçeği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.44^{**}$), evlilik doyum ölçeğinin alt boyutları ile Beck depresyon ölçeği arasında cinsellik ($r = -.53^{**}$) ve aile altboyutu ($r = -.29^{**}$) açısından negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmış, Beck depresyon ölçeği ile evlilik doyum ölçeğinin benlik alt boyutu arasında ($r = -.015$) negatif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur.

İlgili literatür incelendiğinde evlilik doyumu ile depresyon düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu dikkati çekmektedir. Bibring (1959), yapmış olduğu

çalışmada özellikle evlilik doyumu ile depresyon belirtileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir (Akt:Dimitrovsky, Levy-Shiff, Scatner-Zanany 2002). Power ve Parke (1984), evlilik doyumu düşük olan evli bireylerin içinde buldukları stres unsurlarının onları depresyona doğru sürüklediğini ve bu bağlamda evlilik doyumu ile depresyon düzeyi arasında negatif bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir.

Hewit ve ark. (1995) kronik stres ağrısı çeken hastalar ve onların eşi ile yaptıkları çalışmada mükemmelliyetçilik ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve elde edilen sonuçlarda mükemmelliyetçi kişilerin eşlerini daha az destekleyerek ve gerçekçi olmayan taleplerde bulunarak eşlerini stres altında bıraktıklarını bu durumun ise evlilik doyumunu düşürerek eşlerin depresyona girmesine neden olduğunu belirtmiştir.

Öte yandan Dimitrowsky, Levy-ShiffSchattner-Zanany (2002), evlilik ilişkisinde sorun yaşayan bireylerin evlilik yaşamlarında varolan (eşlerin olumsuz algılamaları, mükemmelliyetçi olmaları gibi) stres unsurlarının depresyon ve evlilik doyumu arasında negatif düzeyde anlamlı bir ilişki yarattığını ve depresyon düzeyi arttıkça evlilikten alınan doyumun düştüğünü ifade etmektedir. Başka bir çalışmada ise Kitamura ve ark. (1996), evli bireylerin olumlu evlilik ilişkilerinin stres unsurlarını azalttığını ve doyum sağlayıcı evlilik ilişkisinin stres ile depresyon arasındaki bağı zayıflattığını belirtmiştir.

Çalışmada Evlilik Doyum Ölçeği ile Evlilik Uyum Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .67^{**}$), evlilik doyum ölçeğinin alt boyutları ile evlilik uyum ölçeği arasında cinsellik ($r = .44^{**}$) ve aile altboyutu ($r = .46^{**}$) açısından pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmış, evlilik uyum ölçeği ile evlilik doyum ölçeğinin benlik alt boyutu arasında ($r = .57^{**}$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

İlgili yazın incelendiğinde evlilik doyumu ve evlilik uyumu arasında birbirini destekleyen bir bağı olduğu görülmektedir. Crane ve ark. (1990), bireyin ergenlik ve çocukluktaki kişilik uyumunun kişinin kuracağı evlilik ve aileye bakış açısını olumlu yönde etkileyebileceğini belirterek kişilik uyumunun eşler arasındaki evlilik uyumunu ve eşlerin ilişkiden aldıkları bireysel doyumu etkileyeceğini belirtmiştir.

Hunsley ve Pinsent (1995), evlilik uyumunu eşlerin birlikteliği, bağlılığı, değişime açık olmaları, açık iletişim kurmaları, benzer kişilik özelliklerine sahip olmaları biçiminde

ifade etmiş evlilik doyumunu ise eşlerin ilişkiden aldıkları bireysel doyum şeklinde belirtmiş ve eşler arasındaki evlilik uyumunun evlilik doyumunu olumlu olarak etkileyebileceğini vurgulamıştır.

5.2. Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Ölçeğin güvenirliliğini sınamak amacıyla madde-toplam puan korelasyonları, iç tutarlık katsayıları ve zamana karşı tutarlılığını sınamak için de test-tekrar test güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır.

EDÖ altölçeklerinin madde toplam korelasyonlarının, iç tutarlık katsayılarının yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Aile altölçeği madde toplam puan korelasyonları .59 ile .71; Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .83; Cinsellik altölçeği madde toplam puan korelasyonları .49-.73, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .81; Benlik altölçeği madde toplam puan korelasyonları .49 ile .67, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .75 arasında değişmektedir. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı “1”e yaklaştıkça ölçek maddelerinin aynı niteliği ölçme oranı yükselmektedir (Özgüven, 1994). İç tutarlık katsayısı için genel kabul en az .70 olmasıdır (Tavşanlı, 2002). Her üç alt ölçeğin Cronbach alfa değeri .70’in üzerindedir. Ayrıca madde toplam puan korelasyonlarının en az .20 olması beklenir (Tavşanlı, 2002). Altölçeklerdeki madde toplam puan korelasyonlarının .30’un üzerinde olması alt ölçeklerdeki maddelerin ölçülen özellikle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

EDÖ’nün altölçeklerinin test tekrar test analizleri sonucunda elde edilen güvenirlik katsayıları Aile altölçeği için .80, Cinsellik altölçeği için .83, Benlik altölçeği için ise .74 bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin belli zaman aralıkları içinde uygulanması durumunda kararlık göstereceği anlamına gelmektedir.

5.3. Evli Bireylerin Kişisel Özellikleri ile İlgili Evlilik Doyum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılıklara İlişkin Tartışma ve Yorum

5.3.1. Cinsiyet ve Evlilik Yılı ile İlgili Tartışma Yorum:

Araştırmada evli bireylerin cinsiyet ve evlilik yılı açısından evlilik doyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlarda cinsiyet ana etkisi açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Evlilik yılı ana etkisi açısından da anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca cinsiyet ve evlilik yılı ortak etki açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Elde edilen sonuçlarda cinsiyet ana etkisi anlamlı çıkmamıştır. Wilkie, Ferree (1998), cinsiyet açısından evlilik doyumunu inceledikleri çalışmalarında kadın ve erkek açısından evlilik doyumunu arasında farklılıkların olmadığını ifade etmişler ve ev işleri, çocuk bakımı gibi cinsiyet rolleri ile ilgili görevlerin paylaşılmasının hem kadın hem erkek açısından evlilik doyumunu arttıran önemli bir unsur olduğunu böyle bir değişimin eşler arasındaki doyumda farklılık meydana getirmeyebileceğini ifade etmiştir.

Çalışmada elde edilen diğer bir sonuç ise evlilik yılı ana etkisinin anlamlı çıkmamasıdır. Bu sonuçla ilgili olarak ilgili yazında birbirine zıt bulgular söz konusudur. Carter ve Mcgoldrick (1999) aile yaşam döngüsü modelinde ailenin evlilik kurumu ile oluştuğunu ve evlilik yılı arttıkça eşlerin evlilikteki rollerinin ve sorumluluklarının artarak değiştiğini bu değişimin ve sorumlulukların evlilik doyumunu evlilik yılının artmasına bağlı olarak düşürdüğünü belirtmektedir. Özellikle evliliğin ilk yıllarında eşlerin birbirlerini yeni tanımaya başladıkları için doyumun düşük olabileceği ve ancak zamanla eşlerin birbirlerini tanımaya başladıklarını ve doyumlarının giderek yükseldiğini belirtmektedir. Öte yandan evli çiftlerin ergen çocuğa sahip olma durumlarında evlilikten alınan doyumun düştüğünü belirtmiş fakat evlilik süresi arttıkça eşler arasındaki doyumun tekrar yükseldiğini belirtmiştir.

Dion ve ark. (1972), Miller (1970), evlilik yılı ile çekicilik arasındaki ilişkiyi incelemiş ve evlilik yılı arttıkça eşlerin çekicilikleri ile ilgili algılarının olumsuz anlamda değişebildiğini bunun ise evlilik doyumunu düşürdüğünü belirtmektedir. Cowan (1984), yeni

evli bireylerin evliliğe bakış açısı ile uzun yıllardır evli olan bireylerin evlilikten aldıkları doyumun farklı olduğunu yeni evli bireylerin uzun yıllardır evli olan bireylere göre evliliklerinden daha fazla doyum aldıklarını ifade etmiştir.

Öte yandan varolan bulgulara zıt bir bulgu ise Booth ve White'ın çalışmasıdır. Booth ve White (1980) evli bireyler üzerinde yapmış olduğu çalışma sonuçlarına dayanarak uzun yıllardır evli olan bireylerin evlilikten aldıkları doyumun yeni evli bireylere göre daha pozitif olabileceği sonucuna varmıştır. Xiaohe ve Whyte (1990), yapmış oldukları çalışmada evlilik yılı ve evlilikten alınan doyumun araştırması, uzun yıllardır evli olan bireylerin evlilik doyumları arasında bir farklılığın olmadığını bunun nedeninin ise eşlerin zaman içerisinde birbirlerini daha iyi tanıyıp kabul etmelerinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Farklı farklı bir çalışma ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Tucker ve O'grady (1991) Evlilik doyumunu ile cinsel çekiciliğin negatif yönde ilişkili olduğunu evli bireylerin evlilik sürelerinin artmasına paralel olarak eşlerin çekiciliklerine davranışlarına dair bakış açılarının değiştiğini bunun ise evlilik doyumunu olumsuz etkilediğini belirtmektedir.

Shackelford (2001), Leary, Tambor, Terdal, Downs (1995) uzun yıllar evli olan kadın ve erkeklerin cinsellik ve birbirlerinin davranışlarını algılama ile evlilik doyumunu arasında negatif bir ilişki olduğunu belirterek erkeklerin eşleri tarafından sadakatsizlik, şiddet ve kıskançlık gibi şikayetlere maruz kaldıklarını bu durumun evlilik ilişkisinde cinsel doyumunu ve eşlerin birbirinin kişilik özelliklerini algılama biçimlerini olumsuz yönde etkilediğini, kadınların ise eşleri tarafından fiziksel olarak çekici algılanmamalarının iki eş arasındaki cinselliği ve birbirlerinin davranışlarını algılama biçimlerini olumsuz etkilediğini belirtmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar evlilik yılı ve evlilik doyumunu arasındaki değişimi araştıran çalışmalar dikkate alınarak değerlendirildiğinde evli bireylerin evlilik yılı ile evlilik doyumunu arasında fark çıkmaması eşlerin zaman içerisinde birbirlerini tanımaları ve birbirlerini kabul etmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Cinsiyet ve evlilik yılı ortak etkisi ile evlilik doyumunu arasında anlamlı bir fark çıkmaması şaşırtıcı bir durumdur çünkü ilgili yazın incelendiğinde cinsiyet ve evlilik doyumunu ile ilgili çalışmalarda kadınların erkeklere göre evlilikten aldıkları doyumun düşük olduğu

dikkati çekmektedir (Eagly, Wood, Fishbaugh, 1981; Eagly, 1983; Gottman, Krokoff, 1989;). Araştırmada anlamlı çıkmamasının nedeni içinde yaşadığımız toplumun sosyo-kültürel değerlerinin değişerek kadın ve erkeğe yüklenen rollerde birbirine yakın bir benzerlik olması, evlilik ile ilgili sorumlulukların ortak paylaşımı olabilir.

5.3.1.1. Cinsiyet ve Evlilik Şekli ile İlgili Tartışma Yorum

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında Cinsiyet ve evlilik şekli açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Sadece, Aile altölçeğinin ortalamalarının Cinsiyet ana etkisi bakımından anlamlı [$F_{(1, 143)} = 9.93$; $p = .00$] farklılık bulunmuştur. Diğer ortalamalar açısından ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu ölçümde kadınların ortalaması daha düşük bulunmuştur. Ancak Cinsiyet ana etkisine ilişkin kısmi eta kare değeri .07 olarak bulunmuştur (“Power” = .88). Yani, bu düşük değerden dolayı, Aile altölçeği üzerinde, cinsiyetin pratikteki etkisinin çok yüksek olmadığı söylenebilir.

İlgili yazın incelendiğinde görücü usulü evlilik ve anlaşarak evlenme şekli ile ilgili araştırmaların olduğu dikkati çekmektedir. Myers, Madathil ve Tingle (2005), yapmış oldukları çalışmada Hindistan’da görücü usulü evlenmiş evli bireyler ile Amerika’da anlaşarak evlenen bireylerin evlilik doyumlarını incelemiş, görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin evlilik doyumları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulamamıştır.

Buss, Abbott, Angleitner, Biaggio, Blanco-Villasenor, Bruchon-Schweitzer (1990), geleneksel değerlere sahip ülkelerde (Çin, Hindistan, Irak gibi), görücü usulü ve anlaşarak evlenme biçiminin evlilik doyumunu etkilemediğini, evlilik doyumunu etkileyen faktörlerin erkekler açısından, kadının bağlılığı, ev ve çocuk bakımını çok iyi bilmesi, ev işlerinde başarılı olması gibi değerlerin olduğu, kadın açısından ise yüksek sosyal statü, iyi bir iş ve yüksek kazanç gibi değerlerin önemli olduğu ve bu değerlerin evlilik doyumunu eşlerin evlenme biçiminden daha fazla etkilediğini belirtmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar dikkate alındığında bulunan netice literatürle paralel bir sonuçtur.

5.3.1.2. Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi ile İlgili Tartışma Yorum

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyumu ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında cinsiyet ana etkisi, cinsiyet ve eğitim düzeyi ortak etkisi açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

İlgili çalışmalar incelendiğinde eğitim düzeyinin yüksek yada düşük olmasının evlilik doyumunu etkileyeceği vurgulanmaktadır (Teachman, Polonko, Scanzoni, 1987) Bazı çalışmalarda ise eğitim düzeyinin evlilik doyumunun önemli bir belirleyicisi olmadığı vurgulanmaktadır (Campbell, Converse, Rodgers, 1976; Robbins, Stoltenberg, Robbins ve Ross, 2002). Snyder (1997), yapmış olduğu çalışmada latin kökenli ve zenci çiftlerin eğitim düzeyleri açısından evlilik doyumunu araştırmış ve eğitim düzeyi düşük olan evli kadınların daha çok stres altında olduklarını ve evlilik doyumlarının düşük olduğunu belirtmiştir.

Benzer bir çalışmada ise Kamo (1993), evli bireyleri demografik değişkenler açısından irdelemiş, sosyo-kültürel düzeyi ve eğitim düzeyi düşük olan insanların evliliklerinde sorun yaşadıklarını, sosyo-kültürel ve eğitim düzeyleri birbirlerine yakın olan bireylerin ise evlilik doyumlarında anlamlı farklılığın olmadığını belirtmiştir.

Hamamcı (2005), yapmış olduğu çalışmada fonksiyonel olmayan inançların evlilik doyumu ve uyumuna etkisini araştırmıştır. Araştırmada evli bireyleri eğitim düzeyi açısından da değerlendirmiştir. Elde edilen sonuçlarda eğitim düzeyi düştükçe evli bireylerin evlilik ilişkilerine dair daha fazla sağlıklı olmayan inançlara sahip olduklarını ve bunun da evlilik doyumunu ve çiftler arası uyumu düşürdüğünü belirtmiştir.

Evlilik doyumunu etkileyen boyutlardan biri olan çiftlerin ailesi, eğitim düzeyi düşük ailelerde daha fazla problem yaşanmasına neden olabilir. L'abate (1994), kayınvalide-gelin ve kayınvalide-damat ilişkilerinin evlilikte çıkacak olan olumsuzlukların önemli nedenleri arasında olduğunu belirtmiş ve kayınvalide-damat arasındaki ilişkide bir kaçınmanın söz konusu olduğunu ifade ederek bu ilişkinin niteliğinin özellikle çıkabilecek problemleri ve çatışmaları önlemeye yönelik olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca eşlerin aileleri ile ilgili ilişkilerinde yaşanan problemlerden daha çok kadının etkilendiğini ve gelin-kayınvalide

arasındaki problemlerde kadının akrabalık ilişkilerini yönetmesinin ve kayınvalideden oğlunun sorumluluğunu devralmasının çatışmaya yol açtığını belirtmektedir.

Araştırma sonuçları dikkate alındığında evli bireylerin eğitim düzeyleri arasında farklılıkların olmasının eğitim düzeyi ile evlilik doyumu arasında bir farklılığın oluşmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada anlamlı bir farklılığın çıkmasının nedeni çalışmada örnekleme dahil edilen kişilerin eğitim düzeyi düştükçe evliliklerine dair bakış açılarının olumsuz olabileceği ve evlilik doyumlarının düşük olabileceği ifade edilebilir. Ayrıca eğitim düzeyi düşük evli bireylerin yaşantılarına ailelerinin daha fazla müdahalede bulunmaları gibi bir olasılığın çiftlerin evlilik doyumlarının düşük olmasına neden olduğu söylenebilir.

5.3.1.3 Cinsiyet ve Çocuk Sayısı ile İlgili Tartışma Yorum

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında cinsiyet, çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmış ve anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İlgili literatür incelendiğinde bu konuyla ilgili farklı araştırmalarla karşılaşılmaktadır. Çocuğun evlilik üzerindeki etkisi ile ilgili farklı açıklamalar söz konusudur. Bazı görüşler çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu belirtirken, bazı görüşler ise çocuğun evliliğe olumsuz etkisi olduğunu belirtmektedir. Çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu ifade eden açıklamalara göre çocuk eşlerin birbirlerine duydukları şevkat, sevgi sonucunda dünyaya gelir ve eşlerin evlilik ilişkilerini olumlu anlamda pekiştirmektedir. Çocuğun evliliği olumsuz etkilediğini belirten açıklamalara göre ise çocuklar eşler için bir sıkıntı kaynağı olduğunu ve eşler arasındaki yaklaşmayı engelleyerek uyumsuzluğa neden olduğu vurgulanmaktadır (Belsky, 1990).

Eşitlik modeline göre ise eşler kendilerini adil olmayan ilişki ağı içerisinde bulduklarında evlilik sıkıntılı bir hale gelecektir. Yani eşler ilişkilerde sıkıntı yaşayabilmektedirler özellikle aşırı ödüllendirilmiş ya da hiç ödüllendirilmemişlerse. Bu nedenle sosyal değiş-tokuş modeli bireylerin çocuk bakımında aşırı ödüllendirilmelerini evlilik tatminini arttırıcı bir durum olarak açıklar iken eşitlik modeli ise eşlerin evlilik tatminlerinin düşeceğini belirtmektedir. Çünkü eşler aşırı ödül ve destekte verseler birbirlerine ev işleri ve çocuk bakımında eşit olmamaktadır. Sonuç olarak eşler çocuk bakımında

birbirlerini ne kadar eşit algılar ise evlilikten aldıkları doyum o kadar yüksek olabilmektedir (Brett, Yogev 1985).

Belsky (1990), çocuğun evlilikte problem haline gelme nedeni olarak eşlerin aralarında varolan iletişim sorunlarını göstermekte ve bu sorunların çocuk ile olan ilişkiye ve çocuğu yetiştirme tarzında yansıdığını vurgulamaktadır. O halde çocuğun evlilik doyumunu düşürücü bir unsur olarak görülmemesi gerektiğini varolan sorunları ortaya çıkaran bir unsur olarak ifade edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Wallerstein (1992), çocukların evlilikte çift yönlü bazı etkileri olduğunu belirtmiş ve evliliklerinde mutsuz olan çiftlerin evliliklerini sürdürmelerinin nedeni olarak çocuklarının varlığı olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca özellikle eşlerin çocuklarının gelişiminin olumsuz yönde etkileneceğinden dolayı evliliği devam ettirdiklerini belirtmektedir.

Araştırmada elde edilen sonucun, araştırmaya katılan evli bireylerin buldukları sosyo-kültürel düzeyle ilgili olabilir. Çünkü sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey yükseldikçe çocuğun varlığı ya da olmaması evlilik doyumunu etkileyen önemli bir etken olmamaktadır. Bundan dolayı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Ebeveynlerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi arttıkça ailedeki diğer önemli sistemlerden biri olan çocuk sistemine bakış açısı da farklılaşmaktadır. Bazı çalışmalara göre, çocukluğun kavramsallaştırılması, çocukluğun yaşandığı farklı olduğu ortamlar arasında farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle çocuklarında ailenin diğer bireyleri gibi ağır sorumluluklar taşıdığı sosyo-kültürel ortamlarda çocukluk özel, kendi içinde bir varlık olarak görülmemektedir. Bu durumun tersi olarak, çocuğun okula gittiği, maddi bir gelir kaynağı olmaktan çok bir gider kaynağı olduğu ortamlarda ise çocuğun çalışması hatta ev işlerine yardım etmesi önemsenmemektedir. Bu ortamlar çocukluğa özel, ayrı bir statünün verildiği ve hatta çocukluğun duygusal bir ideal olduğu ortamlardır (Kessen, 1991; Levine ve White, 1991; Zelizer, 1981, Akt: Kağıtçıbaşı, 1998).

BÖLÜM VI

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonuçlarının genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve bu değerlendirmeler sonucunda hem uygulamaya hem de ileride bu alanda yapılacak araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmanın birincil amacı; evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesidir. araştırmanın ikincil amacı, evli bireylerin bazı demografik değişkenlere göre evlilik doyumlarının karşılaştırılmasıdır. Yapılan analizler elde edilen verilerle yapılan temel bileşenler analizi bulgularına göre üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Üç faktörlü bu yapının açıkladığı toplam varyans yüzdesi 49.23' dir. Birinci faktörün özdeğerinin 7.24 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 19.40, ikinci faktörün özdeğerinin 4.49 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 16.96, üçüncü faktörün özdeğerinin 2.43 ve açıkladığı toplam varyans yüzdesinin 12.86 olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri ve açıklanan varyans yüzdeleri incelendiğinde her üç faktörün özdeğerlerinin yüksekliği ve açıkladıkları varyans yüzdeleri üç faktöründe önemli faktörler olduklarını göstermektedir.

Birinci faktör altındaki 11 maddenin faktör yükleri .77 ile .57, ikinci faktör yapısındaki 9 maddenin faktör yükleri .79 ile .54, üçüncü faktör yapısındaki 6 maddenin faktör yükleri .89 ile .47 arasında değişmektedir. Bu bulgular doğrultusunda ölçeğin basit ve kararlı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Gerçekleştirilen faktör analizi için örnekleme yeterliliği .77 olarak saptanmıştır.

Ölçeği oluşturan üç faktörün birincisine, evli bireylerin aile ilişkilerinin evlilik ilişkisine etkisini ölçen maddelerin bir araya gelmesinden dolayı "aile", ikincisine evli bireylerinin cinsel ilişkilerinin evlilik ilişkisine etkisini ölçen maddeler toplandığı için "cinsellik", üçüncüsü ise eşlerin birbirleri ile ilgili davranış özelliklerini ölçen maddeler toplandığı için "benlik" olarak tanımlanmıştır.

Ölçeğin alt ölçekleri olan “Aile”, “Cinsellik” ve “Benlik” boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca yapılan çalışmada EDÖ alt ölçek puanları ile Beck Depresyon Ölçeği ve Evlilik Uyum Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir.

Evlilik Doyum Ölçeği ile Beck Depresyon Ölçeği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.44^{**}$), evlilik doyum ölçeğinin alt boyutları ile Beck depresyon ölçeği arasında cinsellik ($r = -.53^{**}$) ve aile altboyutu ($r = -.29^{**}$) açısından negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır, Beck depresyon ölçeği ile evlilik doyum ölçeğinin benlik alt boyutu arasında ($r = -.015$) negatif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmada evli bireylerin cinsiyet ve evlilik yılı açısından evlilik doyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlarda cinsiyet ana etkisi açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Evlilik yılı ana etkisi açısından da anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca cinsiyet ve evlilik yılı ortak etki açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çalışmada elde edilen diğer bir sonuç ise evlilik yılı ana etkisinin anlamlı çıkmamasıdır.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında Cinsiyet ve evlilik şekli açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmış ve anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca çalışmada evli bireylerin evlilik doyum ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında cinsiyet, eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmış ve anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Araştırmada evli bireylerin evlilik doyum ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında cinsiyet, çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmış ve anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

6.2. Öneriler

Aşağıda araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulamalara ve bu konuya ilişkin yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.2.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

1. Evlilik doyumunu etkileyen birçok boyut olmakla birlikte bu çalışmada aile incelenen boyutlardan bir tanesidir ve bu açıdan bakıldığında eşlerin evlilik doyumlarını ailenin etkilediği düşünülebilir bu nedenle eşlerin evlilik ilişkilerini ve diğer sistemlerle ilişkilerini aile boyutu açısından daha iyi anlamaları için eşlerin evlilik doyumunu arttırıcı eğitim veya evlilik terapisine yönelik grup çalışmaları yapılabilir.

2. Evlilik doyumunu etkileyen birçok boyut olmakla birlikte bu çalışmada cinsellik incelenen boyutlardan bir tanesidir ve bu açıdan bakıldığında eşlerin evlilik doyumlarını cinselliğin etkilediği düşünülebilir bu nedenle eşlerin evlilik ilişkilerini ve diğer sistemlerle ilişkilerini cinsellik boyutu açısından daha iyi anlamaları için eşlerin evlilik doyumunu arttırıcı eğitim veya evlilik terapisine yönelik grup çalışmaları yapılabilir yada bu konuda yardım almaları için yönlendirilebilir.

3. Evlilik doyumunu etkileyen birçok boyut olmakla birlikte bu çalışmada benlik incelenen boyutlardan bir tanesidir ve bu açıdan bakıldığında eşlerin evlilik doyumlarını etkilediği düşünülebilir bu nedenle eşlerin evlilik ilişkilerini ve diğer sistemlerle ilişkilerini benlik boyutu açısından daha iyi anlamaları için eşlerin evlilik doyumunu arttırıcı iletişim becerileri eğitimi veya evlilik terapisine yönelik grup çalışmaları yapılabilir.

4. Aile ve evlilik terapisinde evlilik ilişkisi ile ilgili genel bilgi elde var olan sorunlar hakkında genel bilgi verebilir. Oysa ki evlilik ilişkisi bir çok boyuttan etkilenen bir birimdir ve problem odaklı çalışmak ve problemlere yönelik belirgin bilgi elde etmek danışma süreci açısından çok önemlidir. Evlilik doyumu ölçeği evliliğin aile, cinsellik ve benlik boyutlarına yönelik çıkan problemlerin daha net görülebilmesinde ve yardım

sürecinin daha işevuruk olmasında evlilik ve aile danışmanlarına büyük yararlar sağlayabilir.

5. Çalışmada ölçüt bağıntılı geçerlik sonuçlarında evlilik doyumu ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evlilik uyumu yüksek olan bireylerin evlilik doyumlarının da yüksek olabileceği düşünüldüğünde eşlerin evlilik uyumunu geliştirmek için evli bireylere yönelik evlilik terapileri yapılabilir.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırma bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu çalışmada evlilik doyumunu etkileyen aile, cinsellik ve benlik boyutları incelenmiştir. Bir başka çalışmada evlilik doyumunu etkileyen iletişim, duygu, ekonomi, çocuk bakımı, ev işleri sorumluluğu, boşanma gibi boyutlar ele alınabilir.

2. Araştırmada evlilik doyum ölçeğinin alt boyutları aile, cinsellik ve benlik boyutlarıdır. Başka bir çalışmada eşlerin aile ilişkilerinin, cinsel yaşamlarının ve benlik algılarının evlilik doyumuna etkileri ayrı ayrı incelenebilir.

3. Bu araştırmada cinsiyet, evlilik yılı, eğitim düzeyi, evlilik şekli ve çocuk sayısı gibi değişkenler evlilik doyumunu açısından incelenmiştir. Başka bir araştırmada meslek, eşlerin çalışması yada çalışmaması, gibi değişkenler açısından evlilik doyumunu incelenebilir.

4. Ayrıca araştırmada farklı ölçekler geçerliği için Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlarda depresyon ile evlilik doyumunu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Farklı bir çalışmada depresyonun evli bireylerin evlilik doyumunu etkileyen boyutlarını ne düzeyde yordadığı araştırılabilir.

5. Yine farklı bir çalışmada eşlerin evlilik doyumunu etkilediği düşünülen sadakat ve bağlılık gibi iki önemli değişken incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. (1998). Ankara'da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Kurumu Genel Müdürlüğüne Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çalışan Üniversite Mezunu Evli Personelin Evlilik Doyumları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adams, J. (1995). Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi. *Ergenliği Anlamak*. 1. Baskı. (Yayına hazırlayan: Prof.Dr. Bekir Onur). İmge Kitabevi Yayınları. Ankara. SS.111-152.
- Agostinelli, J.; Benin, M. H. (1988). Husbands and wives satisfaction with the division on labor. *Journal of Marriage and the Family*. C.50. SS.349-361.
- AhSong, J.; Bergen, M.B.; Schumm, W.R. (1995). Sexual Satisfaction Among Korean-American Couples In The Midwestern United States. *Journal of Sex And Marital Therapy*, C. 21, SS.147-158.
- Aida, Y. (1993). Communication Apprehension and Power Strategies In Marital Relationships. *Communication Reports*. C. 6, S. 2, ss 116-121.
- Ariel, S. (1992). Family Dysfunction. *Strategic Family Play Therapy*. John Wiley & Sons Ltd. New York. SS. 25-36.
- Arslan, A. (1996). Evli Bireylerin Cinsel Doyumlarının Bireysel, Ailesel, Cinsellikle İlgili Tutum ve Davranışları Açısından İncelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir-Sevim, S. (1999). Evlilik İlişkilerini Geliştirme Programları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. C.11, S.11, SS. 19-25.
- Bacanlı, H. (1997). *Sosyal İlişkilerde Benlik Kendini Ayarlamının Psikolojisi*. Milli Eğitim Yayınları, İstanbul.

- Banmen, J.; Vogel, N. (1985). The Relationship Between Marital Quality and Interpersonal Communication. *Family Therapy*, C.12, SS. 45-58.
- Barkers, P. (1992). Family Lifecycle. *Basic Family Therapy*. New York: Oxford University Press. SS.34-79.
- Barnes, G. G. (1999). Divorce transitions: Identifying risk and promoting resilience for children and their parental relationships. *Journal of Marital and Family Therapy*. C.25, SS. 425-441.
- Barnet, C.R.; Baruch, K. G. (1987). Determinants of fathers perception in family work. *Journal of Marriage and the Family*. C.49, SS.29-40.
- Bayar, N. (1999) Ergenlerde Risk Alma Davranışı: İçtepisellik, Aile Yapısı ve Demografik Değişkenler Açısından Gelişimsel Bir İnceleme, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beach, S. R. H.; Broderick, J. E. (1983) Commitment: a variable in women's response to marital therapy. *American Journal of Family Therapy*. C.11, SS.16-24.
- Belsky, E. L.; Steinberg, A. D.; Draper, M. S. (1998). Retrospective Survey of Parental Marital Relations and Child Reproduction. *International Journal of Behavioral Development*. C.22, S.4, SS.729-752.
- Belsky, J. (1990). The effects of children on marriage. **The Psychology of Marriages Conceptual, Empirical and Applied Contributions** (Editor. Fincham, D. F.; Bradbury, T.M.). Newyork Guilford Press.
- Benin, M.H.; Agostinelli, J. (1988). Husband's And Wive's Satisfaction With Division of Labor. *Journal of Marriage And the Family*. C.50, SS. 349-361.
- Bentowim, A.; Barnes, G. G.; Cooklin, A. (1987). Frameworks For Viewing The Family As a System. *Family Therapy. Complementary Frameworks of Theory and Practice*. Academic Press Inc. London. SS. 3-37.

- Bierhoff, H.W.(1991). Liebe., *Attraktion Und Liebe. Formen Und Grundlagen Partnerschaftlicher Beziehungen*(Amelang, H. J. Ahrens, H.W. Bierhoff, Editörler.). SS. 197-228. Göttingen: Hogrefe.
- Bierhoff, H.W.; Grau, I. (1999). Liebe Und Partnerschaft. *Romantische Beziehungen. Bindung, Liebe, Partnerschaft*. Bern: Huber. SS.154-176.
- Bilgin, N. (1991). *Sosyal Psikolojiye Giriş*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. No: 48.
- Bird, J.; Melville, D.N. (1994). Coming Out of The Closet: Illuminating The Therapeutic Relationship. *Journal of Feminist Family Therapy*. C.5, SS. 47-64.
- Blavier, D.C.; Donald, C.; Glen, E. (1995). The Role of Shame In Perceptions of Marital Equity, Intimacy and Competency. *American Journal of Family Therapy*. C.23, S.1, SS.73-82.
- Blumstein, R.; Schwartz, P. (1983). Couples Lifecycle. *American Couples: Money, Work, Sex*. New York: Morrow. SS.65-89.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. NY: John Wily & sons.
- Booth, A.; Johnson, D.; Edwards, J.N. (1983). Measuring marital instability. *Journal of Marriage and the Family*. C.45, SS.387-393.
- Booth, A.; White, L. (1980). Thinking about divorce . *Journal of Marriage and the Family*. C.42, SS.605-616.
- Bowman, M. L. (1990). Coping Efforts and Marital Satisfaction: Measuring Marital Coping and Its Correlates. *Journal of Marriage and The Family*. C.52, S.2, SS.463-475.
- Brandt, A. (1982). Avoiding couple karate. *Psychology Today*. C.16, S.10,SS.38-43.

- Brett, J.; Yogeve, S. (1985). Perception of the division of housework and childcare and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*. C.47, SS.609-618.
- Brett, J.; Yogeve, S.(1985) Perception of the division of housework and child care and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*. C.47, SS.609-618.
- Brock, G. W.; Barnard, C. P. (1999). Family Relationships. *Procedures In Marriage and Family Therapy*. (3.Baskı) Boston: Allyn and Bacon. SS.145-178.
- Brody, h.; Neubaum, E.; Forehand, R. (1988). Serial marriage: A heuristic analysis of an emerging family form. *Psychological Bulletin*. C.103, SS.211-222.
- Bruess, C. J. S.; Pearson, J. C. (1997). Interpersonal communication and relations. *Communication Monographs*. C.20, S.4, SS. 438-439.
- Burleson, B.R.; Denton, W.H. (1997). The relationship between communication skills and marital satisfaction:some moderating effects. *Journal of Marriage And Family*. C.59, S.4, SS. 884-902.
- Buss, D. M. (1989) Conflict between the sexes: strategic interference and evocating of anger and upset. *Journal of Personality and Social Psychology*. C.56, SS. 735-747.
- Buss, D. M. (1999). *Evolutionary Psychology*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Buss, D. M.; Abbott, M.; Angleither, A.; Biaggio, A.; Blanco-Villasenor, A.; Bruchon-Schweitzer, M.(1990). International preferences in selecting mates: A study of 37 cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. C.21, SS.5-47.
- Buunk, B.P.; Eijnden, V. (1997). Perceived Prevalence, Perceived Superiority and Relationship Satisfaction: Most Relationships Are Good But Ours Is The Best. *Personality And Social Psychology Bulletin*, C.23, SS. 219-228.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri analizi El Kitabı*. (1. Baskı) Pegem A Yayıncılık. Ankara.

- Büyükşahin, A. (2004). Türkiye’de uyarlama çalışmaları yapılmış ya da Türk kültüründe geliştirilmiş ölçeklerin kısa tanıtımı. *Türk Psikoloji Dergisi*. C.19, S.53, SS.129-143.
- Byrne, B. M. (1998). *Structural equation modeling with LISREL, PRELIS, and SIMPLIS: Basic concepts, applications, and programming*. NJ: Lawrence Earlbaum Associates.
- Campbell, A.; Converse, P. E.; Rodgers, W. L. (1976). The Quality of American Life: Perceptions, *Evaluations and Satisfactions*. Newyork: Russel Sage Foundation.
- Carter, B.; McGoldrick, M. (1999). *Family Life Cycle Model; The Expanded Family Life Cycle*. (3. Baskı). Boston: Allyn& Bacon. 154-178.
- Carter, E. A.; McGoldrick, M. (1988). Overview: The Changing Family Life Cycle: A Framework For Family Therapy. *The Changing Family Life Cycle: A Framework For Family Therapy*. (Carter, E. A.; McGoldrick, M. Editörler.), 2.Baskı. SS. 3-28. New York: Gardner Press. SS.65-88.
- Cherlin, A. (1991). *Love and Marriage. Marriage, Divorce, Remarriage*. Cambridge, MA: Harvard University Press. SS. 56-90.
- Christensen, A.; Jacobson, N.S.; Babcock, J.C. (1995). Integrative Behavioral Couple Therapy. *Clinical Handbook of Couple Therapy*. (Jacobson, N.S.; Gurman, A.S. Editörler.), New York, London The Guilford Press. SS. 235-278.
- Christensen, A.; Shenk, J.L. (1991). Communication, conflict and psychological distance in nondistressed, clinic and divorcing couples. *Journal of Consulting And Clinical Psychology*, C.59, SS. 458-463.
- Cohen, P. M. (1985). Locke Marital Adjustment Scale and the Dyadic Adjustment Scale. *American Journal of Therapy*. S. 13, S. 3, SS. 66-71.

- Cohen, L.; Manion, L.; Morrison, K. (2001). *Research Methods in Educations*. (Fifth Ed.). Taylor and Fracis Group. London and Newyork.
- Coleman, D. H.; Straus, M. A. (1986). Marital power, conflict and violence in nationally representaaative sample of American couples. *Violence and Victims*. C.1, S.2, SS. 141-157.
- Coleman, S.(1985). *Failures in Family Therapy*. Newyork: Guilford Press.
- Cowan, C. P.; Cowan, A. P.; Hewing, G.; Garrett, E.; Coysh, W.S.; Curtis-Boles, H.; Boles, A.J. (1985). Transitions to Parenthood, His, Hers and Theirs. *Journal of Family Issues*. C.6., S.4, SS.451-481.
- Cowan, G.(1984). Double standard in age-discrepant relationships. *Sex Roles*. C.11, SS.17-23.
- Cox, M. J. (1999). Marital perceptions and interactions across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and The Family*. C.61, S. 3, SS.611-625.
- Coyne, J. C.; DeLongis, A. (1986). Going beyond social support: The role of social relationships in adaptation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. C. 54, SS: 454-460.
- Crane, D. R.; Allgood, S.M.; Larson, J. H.; Griffin, W.(1990). Assessing marital quality with distressed adn nondistressed couples: A comparison and equivalency table for three frequently used measures. *Journal of Marriage and the Family*. C.52, SS.87-93.
- Crane, D. R.; Middleton, K. C. (2000). Establishing criterion scores for the Kansas Marital Scale and the Revised Dyadic Adjustment Scale. *American Journal of Family Therapy*. C.28, S.1, SS.53-61.
- Crane, D.R. (1996). Marriage. *Fundamentals of Marital Therapy*. New york: Brunner/Mazzel. SS.123-156.

- Crane, R.; Middleton, C.K.; Bean, R.A. (2000). Establishing criterion scores for The Kansas Marital Satisfaction Scale And The Revised Dyadic. *American Journal of Marital Therapy*. C.28, S.1, SS.53-70.
- Crooks, R.; Baur, K. (1996). *Our Sexuality*. (6. Baskı). Menlo Park, CA: Brooks/ Cole. SS.123-168.
- Cutler, H. A.; Radford, A. (1999). Adult Children of Alcoholics: adjustment to a college environment. *The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families*. C.7, SS. 148-153.
- Daniluk, J.C. (1999). When biology isn't destiny: implications for the sexuality of women without children, *Canadian Journal of Counselling*, C.33, S.2, SS.79-94.
- Darling, C.A.; Davidson, J.K.; Cox, R.P. (1991). Female sexual response and the timing of partner orgasm. *Journal of Sex and Marital Therapy*, C.17, SS.3-21.
- Dattilio, F. M. (1998). *Case Studies In Couples and Family Therapy: Systemic and Cognitive Perspectives*. New York: Guilford. SS.34-48.
- Dattilio, F. M.; Bevilacqua, L. J. (2000). *A Cognitive- Behavioral Approach. Comparative Treatments For Relationship Dysfunction*. SS. 137-159. New York: Springer.
- Davidson, J.K.; Darling, C.A; Jennings, D.A. (1995). Religiosity and the sexuality of women: sexual behavior and sexual satisfaction revisited. *Journal of Sex Research*, C.32, SS. 235-243.
- Dickson-Markman, F.; Markman, H. (1988). The Effects of Others On Marriage. *Perspektive On Marital Interaction*. (Patricia Noller, Mary Ann Fitzpatrick, Editörler). SS. 294-322. Clevedon, England and Philadelphia: Multilingual Matters.
- Diener, E(1984). Subjective well-being. *Psychology Bulletin*. C.95, SS.542-575.

- Dimitrovsky, L.; Levy-Shiff, R.; Schattner-Zanaay, I. (2002). Dimensions of depression and perceptionism in pregnant and nonpregnant women: Their levels and interrelationships and their relationship to marital satisfaction. *The Journal of Psychology*. C.136, S.6, SS.631-646.
- Dion, K.; Berscheid, E.; Waltster, E. (1972). What is beautiful is good. *Journal of Personality and Social Psychology*. C.24, SS.285-290.
- Douglass, F. M. (1995). The Marital Problems Questionnaire A Short Screening Instrument For Marital Therapy. *Family Relations*. C.44, S.3, SS.238-245.
- Dökmen, Ü. (1995). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. 2. Baskı. Sistem Yayıncılık. İstanbul. SS.19-39.
- Duckett, E.; Richards, M. H. (1995). Maternal employment and the quality of daily experience for young adolescents of single mothers. *Journal of Family Psychology*. C.9, SS.418-432.
- Eagly, A. (1983). Gender and social influence: A social psychological analysis. *American Psychologist*. SS. 971-981.
- Eagly, A.; Wood, W.; Fishbaugh, L. (1981). Sex differences in conformity: Surveillance by the group as a determinant of male nonconformity. *Journal of Personality and Social Psychology*. C.40, SS. 384-394.
- Ebert, B. (1978). The Healthy Family. *Family Therapy*. C.5, S.3, SS. 227-232.
- Eggleston, E.; Wong, E. L.; Hardee, K. (2001). Measuring women's psychological well-being in Indonesia. *Women and Health*. C.32, S.4, SS.17-32.
- Ehrenberg, M. F.; Gearing-Smal, M.; Hunter, M. A.; Small, B. J. (2001). Childcare task division and shared parenting attitudes in dual-earner families with young children. *Family Relations*. C.50, S.2, SS. 143-154.

- Ekman, P. (1994). All Emotions Are Basic. *The Nature of Emotion: Fundamental Questions*, (Derleyen; Ekman, P, Davidson, J.R) New York-Oxford University Press, SS. 15-20.
- Ersöz- Günindi, A. (1997). Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamuda Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Everett, C. A. (1990). The field of marital and family therapy. *Journal of Counselling and Development*, C.68, SS.498-502.
- Fallon, I. R. H. (1991). Behavioral family therapy. *Handbook of Family Therapy*. (A.S. Gurman & D. P. Kniskern Editörler). C.2, SS.65-95.
- Farley, F. (1986). The big "T" personality. *Psychology Today*. May. SS. 45-52.
- Farley, F. (1990). Type "T" behavior and families: introduction and background to a new theory. *Family Psychologist*. C.6, SS.24-25.
- Fichner-Rathus, L.; Nevid, J.S.; Rathus, S.A. (1996). *Human Sexuality In A World of Diverse*. (3. Baskı). Allyn and Bacon. Boston. SS.117-129.
- Filsinger, E.E. (1980). Social competence and marital adjusment. *Home Economics Research Journal*. C.9, S.2, SS. 158-162.
- Fincham, F. D.; Bradbury, T. N. (1987). The assesment of marital quality: A reevulation. *Journal of Marriage and the Family*. C. 49, SS. 797-809.
- Fisher, B.L.; Sprinkle, D. H. (1978). Therapists' perceptions of family functioning. *International Journal of Family Counseling*. C.19, S.4, SS.9-18.
- Folbre, N. (1996). Cooperation, Inequality and The Family. *The Economics of Family*. An Elgar Reference Collection. Cheltenham, UK. Brookfield. US. SS.171-185.

- Fowers, B. J. (1990). An interactional approach to standardized marital assesment: A literature review. *Family Relations*. C.3, SS. 368-385.
- Fowers, B. J. (1993). Psychology as public philosophy: An illustration of the moral dimension of psychology with marital research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*. C. 13, SS. 124-136.
- Fowers, B. J.; Pomerantz, B. (1992). Reconceptualizing Marital Conventionalization: Examining Psychological, Relational and Cultural Explanation. *Paper Presented At The Theory Construction and Research Methodology of The National On Family Relations*. Orlando, FL.
- Framo, J. (1992). *Family of Origin Theory: An Intergenerational Approach*. NewYork: Brunner/ Mazel. SS.69-78.
- Framo, J. L. (1996). A personal retrospective of the family therapy field: Then and now. *Journal of Marital and Family Therapy*. C. 22. SS. 239-316.
- Friedlander, M. L.; Wildman, J.; Heatherington, L. (1991). Interpersonal control in structural and Milan Systemic Family Therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*. C.17, SS.395-408.
- Frijda, N. H. (1988), The Laws of Emotion. *American Psychologist*, S.3, SS. 349-358.
- Fuhrman, R. W.;Funder, D. C. (1995). Convergence between self and peer in the response-time processing of trait-relevant information. *Journal of Personality and Social Psychology*. C.69, SS. 961-974.
- Galvin, K. M.; Brommel, B. J. (1991). *Family Communication: Cohesion And Change*. New York: HarperCollins. SS.234-247.

- Gerson, R. (1995). The Family Life Cycle: Phases, Stages and Crises. *Integrating Family Therapy*. (R.H. Mikesell, D. Lusterman & S. H. Mcdaniel Editörler). Washington, DC: American Psychological Association. SS.91-112.
- Giblin, P. (1994). Marital Satisfaction. *Family Journal*. C.2, S.1, SS.48-51.
- Gibson, J.H. (1993). Couples communications getting on the right track. *Total Health*. C. 15. S.5. SS. 201-227.
- Gladding, S.T. (2002). *Family Therapy. History, Theory and Practice*. Second Edition, Merrill Prentice Hall. SS.3-26.
- Glenn, N. D. (1989). Duration of marriage family composition and marital happiness. *National Journal of Sociology*. C.3, SS.3-24.
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative Research On Marital Quality In The 1980s: A Critical Review. *Journal of Marriage and The Family*. C.52, SS. 818-831.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*. C.53, SS. 261-270.
- Glenn, N. D.; Supancic, M. (1984). The social and demographic correlates of divorce and separation in the United States: An update and reconsideration. *Journal of Marriage and the Family*. C. 46, SS.563-576.
- Goldenberg, I.; Goldenberg, H. (1996). *Family Therapy: An Overview*. (4.Baskı.), CA: Brooks/Cole. SS.106-123.
- Goleman, D. (1999). Fırsatlara Açılan Pencereler. *Duygusal Zeka*. (Çeviren: Banu Seçkin Yüksel). 11.Baskı. SS. 239-272. Varlık Yayınları. İstanbul. SS.59-85.
- Gottman, J. (1990). Finding the laws of close personal relationship. *Methods of Family Research*. C.1, SS. 249-263.

- Gottman, J. M.; Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical*. C.57, SS.47-52.
- Griffin, W.A.; Greene, S. M. (1999). Bowen Systems Therapy. *Models of Family Therapy: The Essential Guide*. SS.81-89. George H. Buchanan Co. Philadelphia.
- Guidubaldi, J.; Cleminshaw, H., K. (1985). The development of the Cleminshaw-Guidubaldi Parent Satisfaction Scale. *Journal of Clinical Child Psychology*. C.14, S.4, SS. 293-298.
- Gurman, A.S.; Kniskern, D.P. (1981). Family Therapy Outcome Research: Knowns And Unknowns. *Handbook of Family Therapy*. (Gurman & Kniskern Editörler.), New York: Brunner/Mazel. SS. 244-279.
- Gülerce, A. (1996). Aile Olgusu. *Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. SS. 4-34. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Günay, O. (2000). Evlilik Uyumu ile Kişisel Düşünme Modelleri Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gündoğdu, F.B. (1995). Otistik ve Normal Çocuğu Olan Ana-Babaların Evlilik Uyumlarını Algılamaları ve Bazı Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Halford, W.K.; Hahlweg, K; Dunne, M. (1990). The Cross –Cultural Consistency of Marital Communication Associated With Marital Distress. *Journal of Marriage and The Family*. C.52. SS. 487-500.
- Hamamcı, Z.(2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*. C.33, S.4, SS.313-328.

- Hansen, J.C.; L'abate, L. (1982). The Classification of Normal Families: Functionality and Dysfunctionality. *Approaches To Family Therapy*. MacmillanPublishing Co. Inc. SS. 2-27.
- Heaton, T.B.; Albrecht, S.L. (1991). Stable Unhappy Marriages. *Journal of Marriages and The Family*. C.53, SS. 747-758.
- Hewitt, P. L.; Flett, G. L.; Mikail, S. F.(1995). Perfectionism and relationship adjustment in pain patients and their spouses. *Journal of Family Psychology*. C.9,SS.335-347.
- Heyman, R. E.; Sayers, S. L.; Bellack, A. S. (1994). Global marital satisfaction versus marital adjustment: An empirical comparison of three measures. *Journal of Family Psychology*. S.8, SS. 432-446.
- Higgins, C. A.; Duxbury, L. E.; Irving, R. K. (1992). Work family conflict in the dual-career family. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. C.51. SS.51-57.
- Hochschild, A.J. (1989). *The Second Shift*. New York: Viking Penguin. SS. 72-98.
- Holman, T. B.; Larson, J. H. (1994). The Development and Predictive Validity of A New Assesment Intrument. *Family Relations*. C.43, S.1,SS.46-53.
- Holtzworth-Monroe, A.; Jacobson, N.S. (1991). Behavioral Marital Therapy. (A. S. Gurman ve D. P. Kniskern Editörler), *Handbook of Family Therapy*. New York: Brunner/Mazel. C.2, SS. 96-133.
- Holtzworth-Monroe, A.; Smutzler, N.; Stuart, G. L. (1999). Communication, culture and society. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. C.22, S.2, SS. 177-180.
- Hood, J.C. (1986). The Provider Role: Its Meaning And Measurement. *Journal of Marriage and The Family*, C.48, SS.349-359.

- Houck, J.W.; Daniel, R.W. (1994). Husband's and wives' views of the communication in their marriages. *Journal of Humanistic Education and Development*. C.33, S.1, SS.21- 31.
- Hough, H. (2002). Test And Measure In The Social Science: Test Available In Compilation Volumes.<http://libraries.uta.edu/helen/Test&meas/AlphaKeyword/Keyword%20MAR-MAY.htm>
- Hoyle, R. H. & Panter, A. T. (1995). Writing about structural equations models. (R. H. Hoyle Editors.), **Structural Equation Modeling: Concepts, Issues, and Application**. London: Sage.
- Hu, L.; Bentler, P. M. (1995). Evaluating model fit. **Structural Equation Modeling: Concepts, Issues, and Application** (R. H. Hoyle Editor.). London: Sage.
- Hulbert, D. F.; Apt, C.; Rabehl, S. M. (1993). Key variables to understanding female sexual satisfaction: An examination of women in nondistressed marriages. *Journal of Sex and Marital Therapy*, C.19, SS.134-165.
- Hunsley, J.; Pinsent, C. (1995). Construct validity of the short forms of the Dyadic Adjustment Scale. *Family Relations*. C.44, S.3, SS.7-19.
- Hünler, O. S.; Gençöz, T. (2004). Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*. C.18, S.51, SS.99-108.
- Izard, C. E. (1992). Basic emotions, relations among emotions and emotion-cognition relations. *Psychological Review*, C.99, SS. 561-565.
- İmamoğlu, O. E.; Yasak, Y. (1997). Dimensions of marital relationships as perceived by Turkish husbands and wives. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*. C.123, S.2, SS.211-233.
- Jacobson, N.S. ; Gurman, A.S. (1995), *Clinical Handbook of Couple Theory*. The Guilford Press, New York. SS.14-18.

- Jensen, A.R. (1978) Genetic and behavioral effects of nonrandom mating. *Human Variation: Biopsychology of Age, Race and Sex* içinde. (Osborne, R. T.; Noble, N. Editörler.) SS. 51-151. Newyork: Academic.
- Johson, D.R.; Booth, A. (1990). Rural economic decline and marital quality: A panel study of farm marriages. *Family Relations*. C.39. S.2, SS. 159-167.
- Jones, E. (1994). Developments In The Milan-Systemic Therapies. *Family Systems Therapy*. John Wiley & Sons. Inc. New York. SS.1-30.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. Chicago, IL: Scientific Software International, Inc.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982). *The Changing Value of Children in Turkey*. Honolulu: East-West Center Publ. No: 60-E.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Aile İçi Etkileşim ve İlişkiler: Bir Aile Değişme Modeli Önerisi. *Türkiye'de Ailenin Değişimi*. (Editör: Türköz Erder). Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Ailenin Çeşitliliği. *İnsan Aile Kültür*. Remzi Kitabevi. 3. Basım. İstanbul. SS. 75-83.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). **Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile**.Yapı Kredi Yayınları. 1. Baskı: İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç.; Bery, J.W. (1989). Cross-cultural psychology: current research and trends. *Annual Review of Psychology*.
- Kammeyer, K.C.W. (1990). *Marriage And Family: A Foundation For Personal Decisions* (2.Baskı). Boston: Allyn and Bacon. SS. 171-199.
- Kamo, Y. (1993). Determinants of Marital Satisfaction: A comparison of the United States and Japan. *Journal of Social and Personal Relationships*. C.52, SS.551-568.

- Kastro, R. M. (1998). Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katz, J.; Beach, S.R.H. (1997). Self-verification and depressive symptoms in marriage and courtship: A multiple pathway model. *Journal of Marriage And The Family*. C.59, S.4, SS. 903-914.
- Keim, J. (2000). Strategic Family Therapy. *Family Counseling and Therapy*. (3. Baskı). Itasca, IL: F. E. Peacock. SS. 170-207.
- Kelley, D. L. (1999). Relational expectancy fulfillment as an explanatory variable for distinguishing couple types. *Human Communication Research*. C.25, S.3, SS. 420-443.
- Kepçeoğlu, M. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (6. Baskı). Ankara. SS. 26-35.
- Kinnier, R.T. (1991). Successful Resolutions To The Career-Versus-Family Conflict. *Journal of Counseling And Development*. C.69, S.5, SS. 439-444.
- Kirkpatrick, L.A.; Kiger, G.; Daphne, S.; Riley, P.J.; Larsen, R.J. (2001). Working hard and hardly working: Domestic labor and marital satisfaction among dual-earner couples. *Journal of Marriage And The Family*. C63. S2. SS. 514-513.
- Kitamura, R.; Shima, S.; Sugawara, M.; Toda, M. A. (1996). Clinical and psychosocial correlates of antenatal depression: A review. *Psychotherapy and Psychosomatics*. C.65, SS.117-123.
- Kline, R. B. (1998). **Principles and Practice of Structural Equation Modeling**. NY: The Guilford Press.

- Kluwer, L.; Heesink, J.; Van de Vliert, E. (1996). Marital conflict about the division of household labor and paid work. *Journal of Marriage And The Family*. C.58, SS.531-543.
- Kocadere, M. (1995). İyi ve Kötü Evliliklerin Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Betimsel Bir Çalışma, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kovacs, L. (1988). Couple therapy: An integrated developmental and Family Systems Model. *Family Therapy*. C. 15. S.2, SS. 133-155.
- Kramer, K. B.; Glenn, N. D. (1987). The marriage and divorces of the children of divorce. *Journal of Marriage and the Family*. C.49, SS. 811-825.
- Kurdek, L. A. (1987). Sex role self-schema and psychological adjustment in coupled homosexual and heterosexual men and women. *Sex Roles*. C.175, SS.549-562.
- Kurdek, L. A. (1990). Divorce history and self-reported psychological distress in husbands and wives. *Journal of Marriage and Family*. C.52, S.3, SS.701-709.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. ÖSYM Yayınları. Ankara.
- L'Abate, L. (1994). *Why Evaluate Families. A Psychological Approach. Family Evulation*. Sage Publications. International Educational and Professional Publisher. Thousand Oaks. London. New Delhi. SS. 1-18.
- L'Abate, L.; Bagarozzi, D. A. (1993). *Sourcebook of Marriage and Family Evaluation*. Newyork: Brunner/Mazel.
- Lavee, Y.; Sharlin, S.; Katz, R. (1996). The effect of parenting stress on marital quality. *Journal of Family Issues*. C.17, SS. 114-135.
- Lazarus, R. (1984). On the primacy of cognition, *American Psychologist*, C.39. SS. 124-129.

- Leary, M. R.; Tambor, E. S.; Terdal, S. K.; Downs, D. L. (1995). Self-esteem as an interpersonal monitor: sociometer hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*. C.68, SS.518-530.
- Leventhal, H.; Scherer, K. (1987). The relationship of emotion to cognition: A functional approach to a semantic controversy. *Cognition And Emotion*, C. 1, S.1. SS. 3-28.
- Lev-Wiesel, R.; Al-Krenawi, A. (1999). Attitude towards marriage and marital quality: A comparison among Israeli Arabs differentiated by religion. *Family Relations*. C.48, S.1, SS.51-57.
- Lewis, R. A.; Spanier, G. B. (1979). Theorizing about the quality and stability of marriage. *Contemporary Theories about the Family* (Wesley R. Burr, Reuten Hill, F. Ivan Nye and Ira L. Reiss Eds.). C.1 Newyork: Free Press. SS.268-294.
- Locke, H. J.; Wallace, K. M. (1959). Short marital adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*. C.21, SS.251-255.
- Malhotra, A.; Tsoi, A. O. (1996). Marriage timing in Sri Lanka: The role of modern norms and adeas. *Journal of Marriage and The Family*. C.58, SS.476-490.
- Maret, E.; Finlay, B. (1984). The distribution of household labor among women in dual earner families. *Journal of Marriage and the Family*. C.46, SS.357-364.
- Margolin, G.; Wampold, B. E. (1981). Sequential analysis of conflict and accord in distressed and nondistressed marital partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. C.49, SS.554-567.
- Mastekaasa, A. (1992). Marriage and psychological well-being: Some evidence on selection into marriage. *Journal of Marriage and the Family*. C.54, SS.901-914.
- McDonald, G. W.(1981). Structural exchange and marital interaction. *Journal of Marriage and the Family*. C.43. SS.825-839.

- Mclaren, C. (1998). Channeling Your Emotions, <http://InnerSelf.com>.
- Melville, K.; Bird, G. (1994). *Families And Intimate Relationships*. McGraw-Hill, Inc. New York. SS.130-178.
- Menaghan, E.; Parcel, T. (1990). Parental employment and family life: Research in the 1980s. *Journal of Marriage And The Family*, C.42, SS.1079-1098.
- Mikesell, R. H.; Lusteran, D.; McDaniel, S. H. (1998). The family life cycle: Phases, stages and crises. *Integrating Family Therapy. Handbook of Family Psychology and Systems Theory*. SS. 89-91.
- Milholland, T.A.; Avery, A.W. (1982). Effects of marriage encounter on self-disclosure, trust and marital satisfaction. *Journal of Marriage And Family Therapy*. C.8, S2, SS. 87-89.
- Miller, A. G. (1970). Role of physical attractiveness in impression formation. *Psychonomic Science*. C.19, SS.241-243.
- Miller, H.; Baruch, D. W. (2001). *Yeni Evliler. Evlilikte Cinsellik*. (4. Baskı). SS. 49-63. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Miller, P.C.; Lefcourt, H. M. (1982). The assessment of social intimacy. *Journal of personality Assessment*. C.46, SS.514-518.
- Minuchin, S.; Fishman, C.H. (1981). *Family Therapy Techniques*. Cambridge, MA: Harvard University Press. 65-90.
- Moon, S. M.; Dillon, D. R.; Sprenkle, D. H. (1990). Family therapy and qualitative research. *Journal of Marital and Family Therapy*. C.16, S.4, SS. 357-373.
- Murphy, C.M.; O'Leary, K.D. (1989). Psychological aggression predicts physical aggression in early marriage. *Journal of Consulting And Clinical Psychology*. C.57 S.5, SS. 579-582.

- Myers, J. E.; Madathil, J.; Tingle, L.(2005). Marriage satisfaction and wellness in India and United States: A preliminary comparison of arranged marriages and marriages of choice. *Journal of Counseling and Development*. C.83, SS.183-190.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışmanlığı*. (2.Baskı) Nobel Yayın Dağıtım. Ankara
- Nichols, M.P.; Schwartz, R. (2002). *Family Therapy*. (5. Baskı), Boston: Allyn and Bacon. SS.203-227.
- Nichols, W.(1988). *Marital therapy: An integrative approach*. Newyork: Guilford Press.
- Noller, P. (1984). *Nonverbal Communication and Marital Interaction*. Oxford: Pergamon. SS. 65-97.
- Noller, P. (1993). Gender and emotional communication in marriage: Different cultures or differential social power? *Journal of Language and Social Psychology*, C.12, SS.132-152.
- Noller, P.; Fitzpatrick, M.A. (1990). Marital communication in the eighties. *Journal of Marriage and The Family*. C.52. SS.832-843.
- Norton, R. (1983). Measuring marital quality: A critical look at the dependent variable. *Journal of Marriage and the Family*. S. 45, SS. 141-151.
- Notarius, C.I.; Pelegri, D. S. (1987). Differences between husbands and wives: Implications for understanding marital discord. *Understanding Major Mental Disorder: The Contribution of Family Interaction Research*. (Hahlweg, K.; Goldstein, M. J. Editörler.) New York: Family Process Press. SS. 244-268.
- Nystul, M.S. (1999). Marriage and family counseling. *The Art and Science of Counseling and Psychotherapy*. New York. SS. 247-266.

- O'donohue, W.; Crouch, J. L. (1996). Marital therapy and gender-linked factors in communication. *Journal of Marital and Family Therapy*, C.22, SS.87-101.
- O'Rourke, N.; Cappeliez, P. (2002). Development and validation of a couples measure of biased responding: The Marital Aggrandizement Scale. *Journal of Personality*. C. 78, S.2, SS.301-320.
- Oggins, J.; Veroff, J.; Leber, D. (1993). Perception of marital interaction among black and white newlyweds. *Journal of Personality and Social Psychology*, S.44, SS. 862-873.
- Okun, B.F. (1991). *Effective Helping, Interviewing And Counseling Techniques*. (3. Baskı). Monterey, CA: Brooks/Cole. SS. 55-70.
- Olson, D. H. (1993). Circumplex model of marital and family systems: Assessing family functioning. (F. Walsh. Editör). *Normal Family Processes*. (2.Baskı). New York. SS. 104-137.
- Orvin, G.H. (1997). *Ergenlik Çağındaki Çocuğunuzu Anlamanın Yolları*. (Çeviren: Ayşe Güran). 1. Baskı. HYB Yayıncılık. Ankara. SS. 50-74.
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*, Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Özgüven, İ.E. (2001). Kişiler Arası İletişim. *Ailede İletişim Ve Yaşam*. PDREM Yayınları. Ankara. SS. 18-34.
- Özügürlü, K. (1990). *Evlilik Raporu*. 3. Basım. Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul. SS. 9-14.
- Pasch, L.A.; Bradbury, T.N. (1998). Social support, conflict and the development of marital dysfunction. *Journal of Counseling And Clinical Psychology*, C.66, SS.219-230.
- Pearson, J. C. (1993) *An Introduction To Communication In The Family, Communication In The Family Seeking Satisfaction Changing Times*. Harper & Row, Publisher, New York. SS.206-220.

- Perrone, K. (2001). Achieving happiness in dual-career marriages. *USA Today Magazine*. C.130, S.2678, SS.9-11.
- Perry-Jenkins, Crouter, A.C. (1990). Men's provider-role attitudes: Implications for household work and marital satisfaction. *Journal of Family Issues*, C.11, S.2, SS.136-156.
- Pleck, J. (1985). **Working Wives/ Working Husbands**. Beverly Hills, CA:Sage.
- Pollock, A.D.; Die, A.H. (1990). Relationship of communication style to egalitarian marital role expectations. *Journal of Social Psychology*. C. 130, S.5, SS.616-621.
- Ponzetti, J.J.; Long, E. (1989). Healthy family functioning: A review and critique. *Family Therapy*. C.14, SS.43-49.
- Pope, H.; Mueller, C. W. (1976). The intergenerational transmission of marital instability: Comparisons by sex and race. *Journal of Social Issues*. C.32, SS.49-66.
- Power, T. C.; Parke, R. D. (1984). Social network factors and transition to parenthood. *Sex Roles*. C.10, SS.949-972.
- Rathus, S. A.; Nevid, J. S.; Fichner-Rathus, L. (1998). *Essentials of Human Sexuality*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon. SS. 40-76.
- Regan, P.C. (1998). What if you can't get what you want? Willingness to compromise ideal mate selection standards as a function of sex, mate, value and relationship context. *Personality And Social Psychology Bulletin*, C.24, SS.1294-1303.
- Robbins, R.; Stollenberg, C.; Robbins, S.; Ross, M. J. (2002). Marital satisfaction and Cherokee language fluence. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*. C.35, SS.27-34.

- Rosin, H. M. (1990). The effects of dual-career participation on men: Some determinates of variation in career and personal satisfaction. *Human Relations*. C.43, SS.169-182.
- Ross, C. E.; Mirowsky, J.; Huber, J. (1983). Dividing work, sharing work and in- between: Marriage patterns and depression. *American Sociological Review*. C.48, SS.809-823.
- Sabatelli, R.; Bartle, S. (1995). Survey approaches to the assesment of family functioning: conceptual, operational and analytical issues, *Journal of Marriage and Family*. C.57, SS. 234-245.
- Sabatelli, R.; Ronald, M. (1984). The Marital Comparison Level Index : A measure for assessing outcomes relative to expectations. *Journal of Marriage and the Family*. C. 46. S. 3, SS. 651-662.
- Sabattelli, R.; Waldron, R. J. (1995). Measurement issues in the assesment of the experiences of parenthood. *Journal of Marriage and the Family*. C.57, SS.969-980.
- Saks, M.J.; Krupat, E. (1988). Marriage and Social Psychology. *Social Psychology and Its Applications*, New York: Harper ve Row Publishers. Inc. SS. 102-129.
- Sarason, B. R.; Shearin, E. N.; Pierce, G. R.; Sarason, I. G. (1987). Interrelationships of social support measures: Theoretical and practical implications. *Journal of Personality and Social Psychology*. C.52, SS. 813-832.
- Saxton. L. (1982), Marriage. *The Nature of Marriage, The Individual, Marriage, and the Family*. (5.Baskı). Wadsworth Publishing Company Belmont, California A Division of Wadswort, Inc. SS. 216-224.
- Sayger, T. V.; Homrich, A. M.; Horne, A. M. (2000). Working From A Family Focus. (A. M. Horne, Editör). *Family Counseling and Therapy*. Itasca, IL: F. E. Peacock. SS. 12-40.

- Schaap, C. ; Baunk, B. ; Kerkstra, A. (1988). *Marital Conflict Resolution. Perspective On Marital Interaction.* (Patricia Noller And Fitzpatrick Editörler.), Clevedon, England and Philadelphia: Multilingual Matters. SS. 203-203.
- Schafer, R.B. (1996). Self-concept disconfirmation, psychological distress and marital happiness. *Journal of Marriage And The Family.* C58, S1, SS. 167-177.
- Schafer, R.B.; Wickrama, K.A.S.; Pat, M. (1998). Stress in marital interaction and change in depression: A longitudinal analysis. *Journal of Family Issues.* C.19, S.5, SS. 578-594.
- Schumm, W. R.; Paff-Bergen, A.; Hatch, R. C.; Obiorah, J. M.; Copeland, L. M.; Bugaighis(1986). Concurrent and discriminant validity of Kansas Marital Satisfaction Scale, *Journal of Marriage and the Family.* C.48, SS.381-387.
- Sevim, S. A. (1996) Transaksiyonel Analize Dayalı Bir Eğitim Programının Evli Çiftlerin Ego Durumları ve Evlilik Yaşamlarına İlişkin Bazı Değişkenlere Etkisi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Shackelford, T. K. (2001). Self-esteem in marriage. *Personality and Individual Differences.* C.30, N.3, SS.371-390.
- Shadish, W. R.; Ragsdale, K.; Glaser, R. R.; Montgomery, L. M. (1995). The Efficacy and Effectiveness of Marital and Family Therapy: A Perspective From Meta Analysis. *Journal of Marital and Family Therapy.*C.21, S.4, SS. 345-360.
- Skyner, A. C. R. (1976). *Systems of Family and Marital Psychotherapy.* Newyork: brunner/Mazel.
- Smith, R. L. (1994). Directions in marriage and family graduate level training. *Counselor Education and Supervision.* C.34, SS. 180-183.
- Snider, M. (1992). *Process Of Family Therapy.* Boston: Allyn and Bacon. S. 13.

- Snyder, D. K. (1979). *Marital Satisfaction Inventory-Revised (MSI-R) Manual*. Los Angeles: Western Psychological Services.
- Snyder, D.K.; Mangrum, L.F.; Willis, R.M. (1993). Predicting couples' response to marital therapy: A comparison of short- and ong- term predictors. *Journal of Consulting And Clinical Psychology*. C.61 S.1, SS. 61-69.
- Socha, T. J. (1999). Communication In Family Units: Studying First Group. *The Handbook of Group Communication Theory and Research*. (Frey, L. Editör). Thousand Oaks, CA: Sage. SS. 475-492.
- Sokolski, D.M.; Hendrick,S.S. (1999). Marital satisfaction. *American Journal of Family Therapy*. C.26, SS. 39-49.
- South, S. J.; Lloyd, K. M. (1995). Spousal Alternatives and Marital Dissolution.*American Sociological Review*. C.60, SS.21-35.
- Sperry, L.; Carlson, J. (1991). Marital Relations. *Marital Therapy: Inter-Grating Theory And Tecnique*. Denver, CO: Love. 43-68.
- Sperry, L. (1989). Assesment in marital therapy: A couples-centered biopsychosocial approach individual psychology: *The journal of Adlerian Theory, Research and Practice*. C.45, SS.446-451.
- Spitze, G. (1986). The division of task responsibility in U.S. households: Longitudinal adjustments to change. *Social Forces*. C. 64, SS.689-701.
- Sporakowski, M. J. (1995). Assesment and diagnosis in marriage and family counseling. *Journal of Counseling and Development*. C.74, SS.60-64.
- Stinnet, N.; DeFrain, J. (1985). *Secrets of Strong Families*. Boston: Little, Brown. SS.112-129.

- Stroup, L.A. (1966). The Developmental and Life Cycle Approach In Marriage and Family. *Marriage And Family A Developmental Approach. Sociology Series.* (Cuber, F.J. Editor, Clarke, A.C. Associate Editor). New York. SS. 61-72.
- Sullivan, B.F.; Scwebel, A. I, (1995) Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families.* C.3, SS. 298-305.
- Şimşek, A.; Yıldırım, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* (1.Baskı). Seçkin Yayınevi. Ankara.
- Tabachnick, B. G.; Fidel, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics* (Dördüncü Baskı), Boston: Ally and Bacon.
- Tavşanlı, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi.* Ankara: Nobel Yayınları.
- Teachman, J. D.; Polonko, K. A.; Scanzoni, P.(1987). Democracy of the family. *Handbook of marriage and the family.* SS.3-36. Newyork: Plenum.
- Terry, J.; Kottman, M. (1995). Working With Families. *Guidance and Counseling In The Elementary and Middle Schools.* SS. 254-281. Brown ve Benchmark Publishers.
- Tezer, E. (1996). Evlilik doyumu ve iş doyumu: Bir ön çalışma. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi.* C.1. S.3. SS. 24-26.
- Thomas, V.; Olson, D. H. (1993). Problem familiesand the circumplex model: observational assesment using the Clinical Rating Scale. *Journal of Married and Family Therapy.* C.19, SS.159-175.
- Thompson, L. (1993). Conceptualizing gender in marriage: The case of marital care. *Journal of Marriage And The Family,* C.55, SS. 557-569.

- Thompson, L.; Rudolph, L.B. (1996). Children and Counselling. *Counselling Children: Counselling Theories and Techniques*. (4. Baskı.). Brook/Cole Publishers. Com. SS. 267-289.
- Thompson, L.; Walker, A. J. (1989). Women and men in marriage, work and parenthood. *Journal of Marriage And Family*, C.51, SS. 845-872.
- Touliatos, J.; Perlmutter, B. F. ; Straus, M. A. (1990). *Handbook of Family Measurement Techniques*. Newbury Park, CA: Sage.
- Trent, K.; South, S. J. (1992). Sociodemographic status parental background, childhood family structure and attitudes toward family formation. *Journal of Marriage and The Family*. C.54, SS.427-439.
- Tucker, M. W.; O'Grady, K. E. (1991). Effects of physical attractiveness, intelligence, age at marriage and cohabitation on the perception of marital satisfaction. *Journal of Social Psychology*. C.131, N.2, SS.253-270.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilik Uyum Ölçeği Adaptasyon Çalışması. *3P Dergisi*. C.7, N.1. SS.50-57.
- Ullman, J. B. (1996). Structural Equation Modeling. *Using Multivariate Statistics* (B. G. Tabachnick ve L. S. Fidell) . New York: Harper Collins Publishers Inc.
- Vandenberg, B. (2001). Grief Communication, Grief Reactions And Marital Satisfaction In Bereaved Parents. *Death Studies*. C. 25, S.7, SS. 569-482.
- Vangelisti, A. L.; Banski, M. A. (1993). Couples' debriefing conversations. *Family Relations*. C.42, S.2, SS.149-158.
- Vaughn, M. J.; Baier, M. E. (1999). Reliability and validity of the relationship assesment scale. *American Journal of Family Therapy*. C. 27, S.2, SS. 137-139.

- Waldron, R.; Sabatelli, R. M. (1997). The Parental Comparison Level Index: A measure for assessing parental rewards and cost relative to expectations. *Journal of Marriage and the Family*. C.59, S.4, SS.824-834.
- Wallerstein, J. S. (1992). Children after divorce. *Marriage and Family*. C.92-93, SS.163-168. Guilford, CT: Dushkin.
- Warring, E. M.; Reddon, J. R. (1983). The measurement of intimacy in marriage: The Warring Intimacy Questionnaire. *Journal of Clinical Psychology*. C.39, SS.53-57.
- Weiss, R. L.; Cerreto, M. C. (1980) The marital status inventory: Development measure of dissolution potential. *American Journal of family Therapy*. C.8, SS.80-86.
- Weiss, R.L. ; Heyman, R.E. (1990). Observation in marital interaction. *Psychology of Marriage*. (Frank. D. Fincham and Thomas. N. Bradbury. Editörler.) New York: Guilford Press. SS. 87-117.
- White, L. K. (1990). Determinants of divorce: A review of research in the eighties. *Journal of Marriage and the Family*. C. 52, SS.904-912.
- White, L.(1983). Determinants of spousal interaction: Marital structure or marital happiness. *Journal of Marriage and the Family*. C.45, SS.511-519.
- White, M.; Epston, D. (1990). *Narrative Means To Therapeutic Ends*. New York: Norton. SS.121-148.
- Wilkie, J. R.; Ferree, M. M.(1998). Gender and fairness: Marital satisfaction in two earner couples. *Journal of Marriage and Family*. C.60, N. 3, SS.577-595.
- Wood, W.; Rhodes, N.; Whelan, M. (1989). Sex differences in positive well-being: A consideration of emotional style and marital status. *Psychological Bulletin*. C.106, SS.249-264.

- Wright, J.; Fichten, C. S. (1983). Problem solving skills in happy and distressed couples. Effects of videotape and verbal. *Journal of Clinical Psychology*. C.39, SS.340-352.
- Wuerffel, J.; DeFrain, J.; Stinnet, N. (1990). How strong families use humor. *Family Perspective*. C.24. SS.129-141.
- Xiaohe, X.; Whyte, K. J. (1990). Love matches and arranged marriages: A Chinese replication. *Journal of Marriage and the Family*. C.52. SS.935-948.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara. SS.342-344.
- Yıldırım, A.; Şimşek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 1.Baskı. Seçkin yayınevi. Ankara.
- Yıldırım, İ. (1993). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. C.1, S.4. SS.23-28.
- Yogev, S.; Brett, J. (1985). Perception of the division of housework and child care and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*. C. 47, SS.609-618.

EK-1

EUÖ

Aşağıda eşlerin evlilik ilişkileri ile ilgili olarak 15 madde bulunmaktadır her maddeyi dikkatlice okuduktan sonra size uygun olan seçeneği işaretleyiniz lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.

1) Ölçeğin birinci maddesinde, **evliliğinizdeki mutluluk düzeyini tüm yönleri ile en iyi tanımladığına inandığınız noktayı daire içine alınız.** Ortadaki “mutlu” sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil etmekte ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliğinde çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliğinde çok büyük bir doyum ve mutluluk duyan küçük bir azınlığı temsil ederek derecelendirilmiş bulunmaktadır.

*	*	*	*	*	*	*
Çok mutsuz			Mutlu			Çok mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi belirtiniz. Yukarıdaki ilk maddeyi atlamayınız.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Arasına anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen Her zaman anlaşamayız	Hiç anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
4. Duyguların ifadesi						
5. Arkadaşlar						
6. Cinsel ilişkiler						
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)						
8. Yaşam felsefesi						
9. Eşin akrabaları ile anlaşma						

Lütfen aşağıdaki maddelerde evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığımız bir cevabı işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle

Erkeğin susması ile Kadının susması ile Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı faaliyetlerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- Hepsini Bazılarını Çok azını Hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- Dışarıda bir şeyler yapmayı Evde oturmayı

Eşinizle genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- Dışarıda bir şeyler yapmayı Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- Sık sık Arada sırada Çok seyrek Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

- Aynı kişiyle evlenirdiniz Farklı kişiyle evlenirdiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açarmısınız?

- Hemen hemen hiçbir zaman Nadiren Çoğu konularda Her konuda

EK-2**BDÖ**

Aşağıda gruplar halinde bazı sorular yazılıdır. Her gruptaki cümleleri dikkatle okuyunuz. Bugün dahil geçen hafta içinde kendinizi nasıl hissettiğinizi en iyi anlatan cümleyi seçiniz. Seçmiş olduğunuz cümlenin yanındaki numaranın üzerine (X) işareti koyunuz. Eğer bir grupta durumunuzu anlatan birden fazla cümle varsa her birine (X) koyarak işaretleyiniz. Seçiminizi yapmadan önce her gruptaki cümlelerin hepsini dikkatle okuyunuz.

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.
Öğr. Gör. Metehan ÇELİK

1. (0) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissetmiyorum.
(1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
(2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
(3) O kadar üzüntülü ve sıkıntılıyım ki artık dayanamıyorum
2. (0) Gelecek hakkında umutsuz ve karamsar değilim.
(1) Gelecek hakkında karamsarım.
(2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
(3) Geleceğim hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor
3. (0) Kendimi başarısız bir insan olarak görmüyorum.
(1) Çevremdeki birçok kişiden daha çok başarısızlıklarım olmuş gibi hissediyorum.
(2) Geçmişime baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
(3) Kendimi tümüyle başarısız bir kişi olarak görüyorum.
4. (0) Birçok şeyden eskisi kadar zevk alıyorum.
(1) Eskiden olduğu gibi her şeyden hoşlanmıyorum.
(2) Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor.
(3) Her şeyden sıkılıyorum.
5. (0) Kendimi herhangi bir şekilde suçlu hissetmiyorum.
(1) Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum.
(2) Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum.
(3) Kendimi her zaman suçlu hissediyorum.
6. (0) Kendimden memnunum.
(1) Kendi kendimden pek memnun değilim.
(2) Kendime çok kızıyorum.
(3) Kendimden nefret ediyorum.

7. (0) Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum.
 (1) Zayıf yanlarım veya hatalarım için kendi kendimi eleştiririm.
 (2) Hatalarımdan dolayı her zaman kendimi kabahatli bulurum.
 (3) Her aksilik karşısında kendimi kabahatli bulurum.
8. (0) Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
 (1) Zaman zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm oluyor fakat yapmıyorum.
 (2) Kendimi öldürmek isterdim.
 (3) Fırsatını bulsam kendimi öldürürüm.
9. (0) Her zamankinden fazla içimden ağlamak gelmiyor.
 (1) Zaman zaman içimden ağlamak geliyor.
 (2) Çoğu zaman ağlıyorum.
 (3) Eskiden ağlayabilirdim şimdi istesem de ağlayamıyorum.
10. (0) Şimdi her zaman olduğundan daha sinirli değilim.
 (1) Eskisine kıyasla kolay kızıyor ya da sinirleniyorum.
 (2) Şimdi hep sinirliyim.
 (3) Bir zamanlar beni sinirlendiren şeyler şimdi hiç sinirlendirmiyor.
11. (0) Başkaları ile görüşmek, konuşmak isteğimi kaybetmedim
 (1) Başkaları ile eskisinden daha az konuşmak ve görüşmek istiyorum.
 (2) Başkaları ile konuşmak ve görüşmek isteğimi kaybettim.
 (3) Hiç kimse ile görüşüp konuşmak istemiyorum.
12. (0) Eskiden olduğu kadar kolay karar verebiliyorum.
 (1) Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum.
 (2) Karar verirken eskisine kıyasla çok güçlük çekiyorum.
 (3) Artık hiç karar veremiyorum.
13. (0) Aynada kendime baktığımda bir değişiklik görmüyorum.
 (1) Daha yaşlanmışım ve çirkinleşmişim gibi geliyor.
 (2) Görünüşümün çok değiştiğini ve daha çirkinleştiğimi hissediyorum.
 (3) Kendimi çok çirkin buluyorum.
14. (0) Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
 (1) Bir şeyler yapabilmek için çok gayret göstermek gerekiyor.
 (2) Herhangi bir şeyi yapabilmek için kendimi çok zorlamam gerekiyor.
 (3) Hiç birşey yapamıyorum.
15. (0) Her zamanki gibi uyuyabiliyorum.
 (1) Eskiden olduğu gibi uyuyamıyorum.
 (2) Her zamankinden 1-2 saat daha erken uyanıyorum ve tekrar uyuyamıyorum.
 (3) Her zamankinden çok daha erken uyanıyorum ve tekrar uyuyamıyorum.
16. (0) Her zamankinden daha çabuk yorulmuyorum.
 (1) Her zamankinden daha çabuk yoruluyorum.
 (2) Yaptığım hemen herşey beni yoruyor.
 (3) Kendimi hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun hissediyorum.

17. (0) İştahım her zamanki gibi.
(1) İştahım eskisi kadar iyi değil.
(2) İştahım çok azaldı.
(3) Artık hiç iştahım yok.
18. (0) Son zamanlarda kilo vermedim.
(1) İki kilodan fazla kilo verdim.
(2) Dört kilodan fazla kilo verdim.
(3) Altı kilodan fazla kilo verdim.
Daha az yiyerek kilo vermeye çalışıyorum. () Evet () Hayır
19. (0) Sağlığım beni fazla endişelendirmiyor.
(1) Ağrı, sancı, mide bozukluğu veya kabızlık gibi rahatsızlıklar beni endişelendirmiyor.
(2) Sağlığım beni endişelendirdiği için başa şeyleri düşünmek zorlaşıyor.
(3) Sağlığım hakkında o kadar endişeliyim ki başka hiçbir şey düşünmüyorum.
20. (0) Son zamanlarda cinsel konulara olan ilgimde bir değişme fark etmedim.
(1) Cinsel konularla eskisinden daha az ilgiliyim.
(2) Cinsel konularla şimdi çok daha az ilgiliyim.
(3) Cinsel konulara olan ilgimi tamamen kaybettim.
21. (0) Bana cezalandırılmışım gibi geliyor.
(1) Cezalandırılabilceğimi seziyorum.
(2) Cezalandırılmayı bekliyorum.
(3) Cezalandırıldığımı hissediyorum.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Metehan ÇELİK

Doğum Yeri-Yılı: Adana, 1971

Medeni Durumu: Bekar

Öğrenim Durumu:

2001-2006- Doktora- Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı.

1996-2000-Yüksek Lisans- Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı.

1992-1996-Lisans -Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı.

1985-1988-Lise-Adana Merkez Endüstri Meslek Lisesi

1983-1985-Ortaokul-Adana Ziya Paşa Ortaokulu

1977-1982-İlkokul-Lütfiye Kısacık İlkokulu

Mesleki Deneyim

1996-1997 Altın Top Anaokulu psikolojik danışmanlık

1997-1998 Sihirli Çan Anaokulu psikolojik danışmanlık

1998, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisi olarak çalışmaktayım.

E-Posta: celmete@cu.edu.tr